

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALFANÜMERİK SÖZCÜK YAPMA YOLU VE ALFANÜMERİK
SÖZCÜKLER**

Şehmus SEVEN

**OCAK-2025
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALFANÜMERİK SÖZCÜK YAPMA YOLU VE ALFANÜMERİK
SÖZCÜKLER**

Şehmus SEVEN

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ünal KALAYCI**

Diğer Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK Doç. Dr. Burhan BARAN

**OCAK-2025
BATMAN**

TEZ KABUL ve ONAYI

Şehmus SEVEN tarafından hazırlanan “Alfanümerik Sözcük Yapma Yolu ve Alfanümerik Sözcükler” adlı tez çalışması 02.01.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Burhan BARAN

.....

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ünal KALAYCI

.....

Üye

Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabullendiğimi bildiririm.

ETHICAL DECLARATION

I declare that all the information in this thesis has been obtained within the framework of ethical behavior and academic rules, and that the source of any statements and information that do not belong to me in this study prepared in accordance with the thesis writing rules has been fully cited, and I declare that I accept all kinds of legal responsibility in case of any contrary situation.

Şehmus SEVEN
02.01.2025

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALFANÜMERİK SÖZCÜK YAPMA YOLU VE ALFANÜMERİK SÖZCÜKLER

Şehmus SEVEN

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ünal KALAYCI

2025, 156 Sayfa

Dil, zamanın şartlarına uyum sağlayan esnek bir iletişim aracıdır. Hızla gelişen bilim ve teknoloji, yeni nesne ve kavramların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu yeni nesne ve kavramları karşılamak için çeşitli kelime yapma yollarına başvurulmaktadır.

Yeni sözcük yapma, doğal olarak her dilin kendi yapı ve olanakları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Türkçe, yapı bakımından eklemeli diller grubunun sondan eklemeli diller alt sınıfında yer almaktadır. Türkçede ihtiyaç duyulan sözcüklerin yapımında en yoğun kullanılan iki yol, sözcük türetme ve birleştirmedir. Türetme yolu da aslında birleştirme mantığına dayanmaktadır. Sözcük yaparken farklı biçim birimleri birleştirilerek yeni yapılar oluşturulmaktadır. Geleneksel birleştirme modelleri, sözcük + ek ve sözcük + sözcük birleşimi şeklindedir. Karma yöntemi denilen sözcüklerin bazı bölümlerinin birleştirilmesi biçiminde [(ak)ıllı + (bil)et > akbil, arge > (ar)aştırma + (ge)leştirme vb.], başharfleştirme yolu denilen sözcüklerin baş harflerinin birleştirilmesi biçiminde (Türkiye Otomobil Girişim Grubu >TOGG, Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı >TOMA vb.) yapılan birleştirmeler vardır.

Alfanümerik yapılar harflerin ve sayıların birleştirilmesiyle oluşturulur. Bir nesne ve kavrama karşılık kullanılan bu yapılar, birer anlam birimi olarak kullanılmaktadır. Bu dil yapıları; harf + sayı, sayı + harf, sözcük + sayı, sayı + sözcük, sayı + ek biçimleriyle karşımıza çıkabilmektedir. Bu sözcüksel yapılar, çeşitli ad türlerinde (kişi adı, ürün adı, marka adı, kurum adı, terim vb.) kullanılabilir. Söz gelimi *ISO 9000* belgesi söz varlığı bir kalite standardını ifade ederken *3D gözlük* üç boyutlu gösteren teknolojik bir gözlüğü, *K2 Dağı* dünyanın en yüksek ikinci dağı, *B12 vitamini* bir biyokimya terimini karşılamaktadır.

Alfanümerik adların ortaya çıkmasında üretilen ürünlerin çeşitliliğinin isim bulmakta zorluklara neden olması, bilişimde güvenlik sorunlarının önüne geçme çabası, marka adı yapımında yerleşik algı ve yargıların pazarlamaya etkisi; hızlı, kısa ve etkili isimlendirme isteği gibi sebepler sıralanabilir. Konuşma ve yazı dilinde kısaltma eğilimi de bu yapıların oluşumunda etkili olmuştur. Kısaltılan sözcükler harflerle karakterize edilebilmekte, sayılar da nesne veya kavramın bir yönüne işaret edebilmektedir.

Alfanümerik dil yapılarının dilde kullanılması ve bazı alfanümerik yapıların sözlüklere de girmiş olması bu yapıların sözlükselleşebileceğini göstermektedir. Geleneksel sözcük yapısı görünümüne uymayan bu dilsel yapılar biçim bilimi açısından dikkate değerdir.

Bu çalışmayla alfanümerik dil yapıları, söz varlığı olarak ele alınmış ve alfanümerik sözcük yapımının literatürde tartışılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu dilsel yapılar üzerinde ileride yapılacak dil bilimsel çalışmalar için teorik bir zemin oluşturularak modern dil bilimi çalışmalarına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sözcük, sözcük yapımı, birleştirme, alfanümerik sözcükler.

ABSTRACT
MASTER THESIS
ALPHANUMERIC WORD MAKING and ALPHANUMERIC WORDS

Şehmus SEVEN

Batman University Graduate Education Institute

Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ünal KALAYCI

2025, 156 Pages

Language is a flexible tool of communication that adapts to the conditions of its time. The rapid advancement of science and technology leads to the emergence of new objects and concepts. To address these new objects and concepts, various methods of word formation are employed.

The creation of new words is naturally carried out within the framework of each language's unique structure and possibilities. Turkish, in terms of its structure, is classified under the group of agglutinative languages, specifically as a language with suffixation. In Turkish, the most commonly used methods for generating the necessary words are derivation and compounding. The derivation method is essentially based on the logic of compounding. When forming words, different morphemes are combined to create new structures. Traditional compounding models include combinations like word + suffix and word + word. There are also methods such as blending, where parts of words are combined [(e.g., akıllı + bilet > akbil, araştırma + geliştirme > arge)], and acronymization, where the initials of words are combined (e.g., Türkiye Otomobil Girişim Grubu > TOGG, Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı > TOMA).

Alphanumeric structures are created by combining letters and numbers. These structures are used as semantic units to represent objects and concepts. They can appear in forms such as letter + number, number + letter, word + number, number + word, and number + suffix. These lexical structures are used in various naming categories, such as personal names, product names, brand names, institutional names, and terminology. For example, the term ISO 9000 represents a quality standard, 3D glasses refers to technology for three-dimensional viewing, K2 Mountain denotes the world's second-highest mountain, and B12 vitamin corresponds to a biochemical term.

The emergence of alphanumeric names can be attributed to several factors, including the difficulty of finding unique names for diverse products, efforts to address security issues in computing, the impact of established perceptions and judgments on marketing in brand naming, and the desire for quick, concise, and effective naming. The tendency to abbreviate in both spoken and written language has also influenced the development of these structures. Abbreviated words can be characterized by letters, while numbers may signify a particular aspect of the object or concept.

The use of alphanumeric structures in language and the inclusion of some alphanumeric forms in dictionaries indicate the potential for these structures to become lexicalized. These linguistic structures, which do not conform to traditional word formation models, are noteworthy from a morphological perspective.

This study examines alphanumeric linguistic structures as part of the lexicon and aims to discuss alphanumeric word formation within the literature. Furthermore, by providing a theoretical foundation, it seeks to contribute to modern linguistic studies and to future research on these linguistic forms.

Keywords: Word, word formation, compounding, alphanumeric words.

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması, dil biliminin önemli bir konusu olan sözcük yapımı üzerine odaklanarak alfanümerik dil yapılarının incelenmesini hedeflemiştir. Alfanümerik sözcükler, harf ve sayıların birleşimiyle oluşturulan ve modern dünyada giderek daha yaygın hâle gelen dilsel yapılardır. Sayıların sözcük yapımında bir biçim birimi olarak kullanılması geleneksel sözcük yapısında daha önce görülmeyen yeni bir durumdur. Bu yönüyle sayıların sözcük bünyelerinde işlevsel bir karakter olarak kullanıldığı alfanümerik yapıli sözcüklerin, dil bilimsel aşidan ele alındığı bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışmanın giriş bölümünde sözcük kavramı ve sözcük yapım yollarına değinilerek buna ilişkin bir alan yazını özeti verilmiş böylece alfanümerik dil yapılarının sözcük yapımında nerede durduğı belirlenmeye çalışılmıştır. Kaynak araştırması bölümünde alfanümerik sözcük kavramı tanımlanmaya çalışılarak bu yapıların nasıl, ne zaman ve neden ortaya çıktıkları tartışılmıştır. Bunun yanında bu dil yapılarının biçimsel özellikleri, zayıf ve güçlü yönleriyle beraber ne tür oluşum özellikleri gösterdikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Materyal bölümünde ise farklı alanlarda kullanılan alfanümerik söz varlıklarından derlenen örneklerle bir örneklem sözlükçesi hazırlanmış ve bu yapıların tema, anlam ve oluşum biçimleri hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak alfanümerik sözcük yapım yolunun yeni bir sözcük biçimleme yolu olduğı yargısına varılmıştır. Alfanümerik sözcük yapımının temelde birleştirmeye dayanan bunun yanında çeşitli sözcük kısaltma yöntemlerini de bünyesinde barındıran hibrit bir yöntem olduğı tespit edilmiştir.

Tezimin hazırlık sürecinde bilgi ve birikimiyle beni yönlendiren, değerli rehberliğiyle çalışmama önemli katkılar sağlayan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ünal Kalaycı'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, tez çalışmam sırasında gösterdiği sabır ve anlayışla her zaman yanımda olan sevgili eşime de en içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamın, Türkçe dil bilimi çalışmalarına katkı sağlamasını temenni ederim.

Şehmus SEVEN
Batman-2025

KISALTMALAR

bk.:	bakınız
BTS:	Biyoloji Terimleri Sözlüğü
ET:	Eski Türkçe
Far.:	Farsça
Fr.:	Fransızca
FTS:	Fizik Terimleri Sözlüğü
GTS:	Genel Türkçe Sözlük
HTS:	Hemşirelik Terimleri Sözlüğü
İETS:	İlaç ve Eczacılık Terimleri Sözlüğü
İng.:	İngilizce
İTS:	İktisat Terimleri Sözlüğü
KTS:	Kimya Terimleri Sözlüğü
MİTS:	Metallbilim İşlem Terimleri Sözlüğü
NS:	Nişanyan Sözlüğü
s.:	sayfa
SÜTS:	Su Ürünleri Terimleri Sözlüğü
T.:	Türkçe
TDK:	Türk Dil Kurumu
TSK:	Türk Silahlı Kuvvetleri
TT:	Türkiye Türkçesi
vb.:	ve benzer
vd.:	ve diğerleri
VHTS:	Veteriner Hekimliği Terimleri Sözlüğü
yy.:	yüzyıl

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vii
KISALTMALAR	viii
İÇİNDEKİLER	ix

1. GİRİŞ..... 1

1.1. Amaç	2
1.2. Kapsam ve Sınırlılık	3
1.3. Yöntem.....	3
1.4. Sözcük.....	4
1.5. Sözcük Yapımı.....	7
1.6. Sözcük Yapma Yollarına Genel Bir Bakış	13
1.6.1. Birleşim yoluyla sözcük üretimi	14
1.6.1.1. Sözcük ve ek birleşimi	15
1.6.1.1.1. Türetme	15
1.6.1.1.2. Kalıplaşma	15
1.6.1.2. Sözcüklerin birleşimi	16
1.6.1.2.1. Birleştirme	16
1.6.1.2.2. İkileme	17
1.6.1.3. Sözcük bölümlerinin birleşimi (karma)	18
1.6.1.4. Harflerin birleşimi (başharfleştirme)	19
1.6.1.5. Harf ve sayı birleşimi (Alfanümerik).....	20
1.6.2. Uyarlama yoluyla sözcük üretimi	20
1.6.2.1. Derleme.....	20
1.6.2.2. Tarama (canlandırma).....	21
1.6.2.3. Örnekseme (eşleştirme)	22
1.6.2.4. Ödünçleme (kopyalama).....	23
1.6.2.5. Anlam aktarması (çeviri)	24
1.6.2.6. Ses değiştirme (fono-semantik başkalaşma).....	25
1.6.2.7. Genelleme (özel adın kavramlaşması)	26
1.6.2.8. Uydurma	26
1.6.2.9. Yansıma	27
1.6.2.10. Eklerin kavramlaşması.....	27
1.6.2.11. Kırpma	28
1.6.2.12. Eksiltme	29
1.6.2.13. Geri oluşum.....	29
1.6.2.14. İşlev değişimi	30

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI..... 32

2.1. Alfanümerik Sözcük Nedir?	32
2.2. Alfanümerik Sözcüklerin Ortaya Çıkışı	34
2.3. Sözlükselleşme Bağlamında Alfanümerik Sözcükler.....	37
2.4. Alfanümerik Sözcüklerin Morfolojisi.....	40
2.5. Alfanümerik Adların Üstünlükleri.....	43
2.6. Alfanümerik Adların Zayıflıkları.....	45
2.7. Alfanümerik Sözcük Yapımı ve Alfanümerik Oluşum Biçimleri	46
2.7.1. Sözcük kısaltması olan oluşum.....	47

2.7.2. Sözcük öbeği kısaltması olan oluşum	48
2.7.3. Sayı ve ek birleşimli oluşum	49
2.7.4. Sayı ve sözcük birleşimli oluşum	50
2.7.5. Sözcük kısaltması ve ardışık sayı birleşimli oluşum	52
2.7.6. Sözcük kısaltması ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum	52
2.7.7. Başharfleştirme ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum	53
2.7.8. Başharfleştirme ve ardışık sayı birleşimli oluşum	53
2.7.9. Alfabetik sıralı harf ve ardışık sayı birleşimli oluşum	54
2.7.10. Alfabetik sıralı harf ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum	54
2.7.11. Karma sözcük ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum	55
2.7.12. Karma sözcük ve ardışık sayı birleşimli oluşum	55
2.7.13. Ortak baş harf ve sözcük sayısı birleşimli oluşum	55
2.7.14. Tayin edilmiş harf ve sayı birleşimli oluşum	56
2.8. Alfanoümerik sözcüklerin yazımı	56

3. YÖNTEM 58

3.1. Alfanoümerik Sözcüklerin Tematik Örneklem Sözlükçesi	59
3.1.1. Kişi adları	59
3.1.2. Hayvan adı	60
3.1.3. Coğrafi ad	60
3.1.4. Türkiye’de ehliyet sınıfı adları	61
3.1.5. Türkiye’deki kadro sınıfı adları	62
3.1.6. Araç sınıfı adları	64
3.1.7. Yol adları	66
3.1.7.1. Türkiye’deki uluslararası yollar	67
3.1.7.2. Türkiye’deki devlet yolları	68
3.1.7.3. Türkiye’deki otoyollar	70
3.1.8. İstanbul’daki metro hattı adları	72
3.1.9. İstanbul’daki funiküler hattı adları	73
3.1.10. İstanbul’daki tramvay hattı adları	73
3.1.11. İstanbul’daki teleferik hattı adları	74
3.1.12. Film, dizi ve tv programı adları	74
3.1.13. Kitap adı	76
3.1.14. Tıbbi terimler	77
3.1.14.1. Kemik adları	77
3.1.14.2. Virüs adları	79
3.1.15. Biyolojik terimler	79
3.1.16. Kimyevi terimler	81
3.1.17. Beton türlerinin adları	84
3.1.18. Çelik türlerinin adları	86
3.1.19. Kurum ve kuruluş adları	88
3.1.20. Kâğıt türlerinin adları	91
3.1.21. Kurşun kalem türlerinin adları	92
3.1.22. Klima gazı türlerinin adları	95
3.1.24. Standartlar	96
3.1.25. Finansal terimler	98
3.1.25.1. Kredi derece adları	98
3.1.25.2. Borsa endeksi ve diğer iktisadi terim adları	101
3.1.26. Araç adları	104

3.1.26.1. Uçak adları	104
3.1.26.2. Mercedes araba modellerinin adları	109
3.1.26.3. Audi araç modellerinin adları	111
3.1.26.4. Citroën araç modellerinin adları	113
3.1.26.5. TOGG araç modellerinin adları	114
3.1.26.6. Askeri araç adları	115
3.1.27. AB dil portfolyosuna göre dil seviyeleri.....	117
3.1.28. Türkiye merkezli televizyon kanalları	118
3.1.29. Silah ve mühimmat adları	121
3.1.30. Teknoloji terimleri	124
3.1.30.1. Bilgisayar klavye tuşlarının adları	124
3.1.30.2. Telefon modellerinin adları	126
3.1.30.3. Türkiye’ye ait uydu adları.....	126
3.1.30.4. Dijital nesnelerin adları.....	129
3.1.31. Sanal ortamlarda kullanılan bazı alfanümerik adlar	133
3.1.32. Batman ili özelinde kullanılan bazı alfanümerik adlar	135
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	137
4.1. Alfanümerik Sözcüklerin Oluşum Süreci	137
4.2. Alfanümerik Yapıların Kullanım Alanları.....	138
4.3. Dilbilimsel Açıdan Değerlendirme	139
4.4. Sözcükselleşme Süreci.....	140
4.5. Dilin Gelişimine Katkıları	140
4.6. Eleştiriler ve Zayıf Yönler	141
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	142
5.1. Sonuçlar	142
5.2. Öneriler	143
KAYNAKLAR	144
EKLER	157

Tablolar Listesi

Tablo 3.1. Kişi adları.....	59
Tablo 3.2. Hayvan adı	60
Tablo 3.3. Coğrafi ad	60
Tablo 3.4. Türkiye’de ehliyet sınıfı adları	61
Tablo 3.5. Türkiye’deki kadro sınıfı adları	63
Tablo 3.6. Araç sınıfı adları	64
Tablo 3.7. Türkiye’deki uluslararası yollar.....	67
Tablo 3.8. Türkiye’deki devlet yolları	68
Tablo 3.9. Türkiye'deki otoyollar.....	70
Tablo 3.10. İstanbul’daki metro hattı adları.....	72
Tablo 3.11. İstanbul’daki föniküler hattı adları	73
Tablo 3.12. İstanbul’daki tramvay hattı adları	74
Tablo 3.13. İstanbul’daki teleferik hattı adları.....	74
Tablo 3.14. Film, dizi ve tv programı adları	75
Tablo 3.15. Kitap adı.....	76
Tablo 3.16. Kemik adları	77
Tablo 3.17. Virüs adları	79
Tablo 3.18. Biyolojik terimler.....	80
Tablo 3.19. Kimyevi terimler.....	82
Tablo 3.20. Beton türlerinin adları.....	84
Tablo 3.21. Çelik türlerinin adları.....	87
Tablo 3.22. Kurum ve kuruluş adları	88
Tablo 3.23. Kâğıt türlerinin adları.....	91
Tablo 3.24. Kurşun kalem türlerinin adları.....	93
Tablo 3.25. Klima gazı türlerinin adları.....	95
Tablo 3.26. Standartlar.....	97
Tablo 3.27. Kredi derece adları.....	99
Tablo 3.28. Borsa endeksi ve diğeri iktisadi terim adları.....	101
Tablo 3.29. Uçak adları	104
Tablo 3.30. Mercedes araba modellerinin adları.....	110
Tablo 3.31. Audi araç modellerinin adları	111
Tablo 3.32. Citroën araç modellerinin adları	113
Tablo 3.33. TOGG araç modellerinin adları	114
Tablo 3.34. Askeri araç adları	115
Tablo 3.35. AB dil portfolyosuna göre dil seviyeleri.....	117
Tablo 3.36. Türkiye merkezli televizyon kanalları	118
Tablo 3.37. Silah ve mühimmat adları	121
Tablo 3.38. Bilgisayar klavye tuşlarının adları	124
Tablo 3.39. Telefon modellerinin adları	126
Tablo 3.40. Türkiye’ye ait uydu adları.....	127
Tablo 3.41. Dijital nesnelerin adları.....	129
Tablo 3.42. Sanal ortamlarda kullanılan bazı alfanümerik adlar	133
Tablo 3.43. Batman ili özelinde kullanılan bazı alfanümerik adlar	135

1. GİRİŞ

Dil, insanoğlunun iletişim için kullandığı, anlam ve yapı bakımından kollektif bir uzlaşıya dayanan, anlam kalıplarının sesler vasıtasıyla duyurulduğu bir kodlama dizgesidir. Dillerin temel malzemesi sözcüklerdir. Sözcükler bir dilin hazinesidir. Çocuklar evrensel birtakım sesler çıkardıktan sonra çevrelerinde konuşulan dilin ilk önce sözcüklerini öğrenirler. Yeni bir dil öğrenmede de sözcükler öncelikli öğrenilecek öğelerdir. Sadece sözcükleri kullanarak bile ilkel düzeyde bir iletişim kurulabilir. Bu yönüyle sözcükler gayet önemlidir. Dil bilimi içerisinde leksikolojik, onomastik, semantik, sentaktik, fonolojik, morfolojik, etimolojik gibi birbiriyle ilişkili alanların ortak noktalarından biri sözcüklerdir.

Diller, yeni kavram ve nesnelere karşılık bulurken kendi dil kuralları ve imkânları içinde yeni söz varlıkları oluşturur. Türkçe sondan eklemeli diller grubunda olduğu için eklerle yeni sözcükler üretmek en yaygın yöntemdir fakat bunun yanında çeşitli dil birimlerini birleştirerek yeni dil yapıları oluşturulmaktadır. Alfanoümerik sözcük yapma yolu da birleştirme mantığına dayanan bir sözcük yapma yoludur. Bu yol, temelde harf ve sayı birimlerinin birleştirilmesine dayanmaktadır. Pek çok dilde varlığı bilinen ve kullanılan alfanümerik sözcükler Türkçe açısından henüz tüm yönleriyle incelenmiş değildir.

20. ve 21. yüzyıl, her yönüyle hızlı değişim ve gelişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Özellikle sanayi ve ardından teknoloji devrimiyle beraber ortaya çıkan fabrika ve otomasyon teknolojisi; sosyal, kültürel, düşünsel vb. temas ettiği birçok alanı etkilediği gibi dili de etkilemiştir. Seri ve çeşitli üretim, hızlı ve ayırt edici adlar bulma ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Sadece harflerden oluşan kelimeler, ayırt edicilikte ve hızlıca adlandırmada yetersiz kalınca sayı karakterleri de adlandırmanın bir unsuru olarak kullanılmaya başlanmış ve böylece hem kısa hem de ayırt edici kullanım özelliklerine sahip sözcükler olan alfanümerik adlar ortaya çıkmıştır (Seven, 2024, s. 560).

Sayılar, bilimin matematiksel dili konumundadır. Özellikle fen bilimlerinin temelini sayılar oluşturur. Bu yönüyle sayılar insanlarda kesinlik ve güvenirlilik imajı oluşturmaktadır. Sayıların sahip olduğu bu olumlu algı pazarlama alanında da

kullanılarak güçlü, etkili ve ayırt edici marka adları oluşturulması hedeflenmiştir. Örneğin, “3M” uluslararası bir marka adı, “N11” ulusal bir marka adıdır.

Geleneksel sözcük yapısına ait olan ek veya kökler kullanılmadan oluşturulan alfanümerik adlar, kavrama dair genel bilgileri imgeleyen ve yapıcı nedenli bir görünüm sunan sözcükler durumundadır. Mesela “Bist100 bugün rekor kırdı.” cümlesinde geçen “Bist100” kavramı, Borsa İstanbul sözcüklerinin kısaltması olan “Bist” ve en büyük 100 şirkete atıf yapan “100” sayısının birleşimiyle oluşturulmuş bir finans terimidir (Seven, 2024, s. 560).

Sözcüklerin görünümünde zamanla değişimler yaşanabilmektedir. Son yarım yüzyılda hayatın her alanında, bilimin sağladığı hızlı ve pratik iletişim olanakları iletişim kodları ve tarzı üzerinde de birtakım değişikliklere yol açmıştır. İletişimin hızı günden güne artarken özellikle yazı dilinde az karakterle ifade etme çabası, kısaltmaları ve harf dışı imgeleri (sayı, noktalama işareti, emoji) kullanmayı yaygınlaştırmıştır. Kahv6 (kahvaltı), miras7 (mirasyedi), hak2 (hakiki) benzeri alfanümerik yazım biçimlerinin sanal mecralarda kullanıldığı görülmektedir.

1.1. Amaç

Bu çalışmada varlık ve kavramlara ilişkin kullanılan harf ve sayı birleşimli yapılar olan alfanümerik (alfasayısal) sözcüklerin ne oldukları, nasıl doğdukları, ne şekilde biçimlendikleri ve hangi alanlarda kullanıldıklarının ortaya çıkarılması araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Yeni bir sözcük yapım metodu olarak daha önce akademik anlamda üzerinde ayrıntılı şekilde durulmamış “alfanümerik sözcük yapım metodu” tartışılacak, mevcut sözcük yapım yollarına temas edilerek benzer ve farklı yönleri belirlenmeye çalışılacaktır.

Alfanümerik yapıların ne zaman ve neden ortaya çıktıkları toplumsal olaylar bağlamında değerlendirilerek bu sözcüklerin hangi amaca hizmet ettiği tartışılacaktır.

Alfanümerik yapıyı göstergelerin alan yazınında hangi bağlamlarda ele alındığı incelenecek, dil bilimi açısından yapılan değerlendirmeler ortaya konulacaktır. Bu oluşumlar, yapısal açıdan bir analize tabi tutularak tanımlanmaya çalışılacaktır. Çeşitli alanlarda karşılaşılan alfanümerik sözcükler içerisinden temsil gücü yüksek örnekler seçilerek bir tematik örnekleme sözlükçesi hazırlanacaktır. Seçilen örnekler üzerinde

yapılan alaniz sonucu alfanümerik sözcüklerin yapısal özelliklerine göre oluşum biçimleri belirlenerek kavramsal ve teorik bir alt yapı oluşturulmaya çalışılacaktır.

Elde edilen verilerden yola çıkarak bu oluşumların; hangi alanlarda kullanılmaya elverişli olduklarının, ne tür sözcükler düzeyinde kullanıldıklarının (terim, özel ad, genel ad, sıfat vb.), karakteristik özelliklerinin, genel dildeki yerlerinin, sözlükselleşme yeteneklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Kapsam ve Sınırlılık

Sayıların çeşitli biçim birimleriyle (sözcük, ek, harf) birleşerek oluşturdukları dilsel yapıların incelenmesi ve sayıların sözcük yapımındaki rolü araştırmanın düşünsel kapsamını oluşturmaktadır.

Daha önce sözcük yapım yolları üzerinde yapılmış çalışmaların literatür özeti, bir sözcük yapım yolu olarak alfanümerik sözcük yapım yolunun tanımı ve çeşitli oluşum biçimleri araştırmanın teorik kapsamını oluşturmaktadır.

Sözlüklerde yer alan, alan yazını metinlerinde tespit edilen ve günlük dilde kullanılan alfanümerik sözcükler derlenmiş, bu sözcükler temalarına göre ayrılarak bir örneklem sözlükçesi hazırlanmıştır. Derlenen örneklerin büyük çoğunluğunu Türkiye’de kullanılan söz varlıkları oluşturmaktadır. Bunun yanında uluslararası alanda yaygınlık kazanmış dil yapıları da veri setine dâhil edilmiştir. Bu örnekler, alfanümerik sözcük oluşturma modelinin dünya genelinde kullanılma durumunu ortaya koyması açısından önemlidir.

Alfanümerik yapıların çokluğu ve bu yapılara sürekli yenilerinin eklenmesi hepsini ele almayı imkânsız kılmaktadır. Bu yapıların büyük çoğunluğunun günlük konuşma dilinin doğal malzemesi olmaması ve sözlüklerde yer almaması bunları analiz etmeyi zorlaştırmaktadır.

1.3. Yöntem

Sözcük kavramı, farklı bakış açılarıyla ele alınarak sözcük yapım yollarına dair bir alan yazını özeti sunulmuştur, böylece önceki çalışmalarda sözü edilen sözcük yapım yolları ile çalışmanın odağını oluşturan alfanümerik sözcük yapım yolunu karşılaştırma olanağı sağlanmıştır.

Alfanümerik sözcük örneklerinin belirlenmesinde tarama yöntemi kullanılarak başat derlem kaynağı olan TDK'nin genel ve terim sözlükleri taranarak sözlüklere geçen alfanümerik dil yapıları belirlenmiştir. Söz konusu yapılar, söz varlığı içerisinde olmasına rağmen birçoğu sözlüklere geçmediğinden bu yapıların tespitinde çeşitli akademik çalışmalar ve web siteleri taranarak örnekler derlenmiştir.

Alfanümerik adların ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı, kullanım alanları, üstünlük ve zayıflıkları hakkında ilgili kaynaklara ve kişisel gözlemlere dayanılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Alfanümerik sözcüklerin yaygınlık ve kullanım alanlarının belirlenmesi adına bir örneklem sözlükçesi hazırlanmış, bu sözcükler temasına göre sınıflandırılarak tablo biçiminde sunulmuştur. Söz konusu tablo alfanümerik ad, oluşum biçimi ve açıklama olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Açıklama bölümünde sözcüklerin anlamları kaynak belirtilerek açıklanmış, yapısal olarak sözcükler analiz edilmiştir. Oluşum biçimi bölümünde eş zamanlı bir çalışmayla alfanümerik adların ne şekilde yapılandırıldığına dair sınıf bilgisi verilmiştir.

1.4. Sözcük

Sözcükler sembolik anlam karşılıklarıdır. Dil bilimciler tarafından çeşitli biçimlerde tanımlansa da hepsinin buluştukları nokta sözcüklerin ses ve anlam değeri taşımasıdır. Bu da iletişimin temel unsurları olan alıcı, verici, ileti ve kod kavramlarıyla doğrudan ilgilidir. İletişimin gerçekleşmesi, alıcı ve vericinin ortak bir kodlama sistemi (dil) ve ortak kodlar (biçim birimleri) kullanmasına bağlıdır.

Kelime (sözcük) TDK'de (2024 s. 1130): “Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.” olarak tanımlanmaktadır.

Vardar (2002, s. 181) sözcük kavramını: “Bir ya da birden çok ses birimin oluşturduğu, yazıda iki boşluk arasında yer alan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarında biçimce ya hiç değişmeyen ya da (bükünlerde olduğu gibi) bir bölümüyle değişim gösteren eklemli ses ya da sesler öbeği.” olarak tanımlamaktadır. Çağdaş dil bilimcilerin bazılarının sözcük yerine, duruma göre anlam birim, dizim, birleşke birim kavramlarını kullandığını belirtmektedir.

Bir dilin zenginliği sahip olduğu sözcük hazinesi ile ölçülmektedir. Bir dil sahip olduğu kelimelerle varlığını sürdürür ve yeni kelimeler üretme gücü nispetinde gelişir

ve zenginleşir. Söz varlığı denince ilk akla gelen sözcük olmaktadır. Çağdaş dil bilimciler sözcük yerine gösterge (belirti, simge), söz ögesi, (lexeme, lexem) gibi değişik terimler de kullanmaktadırlar (Aksan, 2020, s. 15).

Dil biliminin sözcüklerin yapı ve anlam özelliklerini, yapım süreçlerini, kullanım özelliklerini; söz varlığı içinde bulunan birleşik sözcük, deyim, atasözü vb. söz unsurlarını inceleyen alt dalına “sözcük bilimi” (lexicologia) denmektedir (Aksan, 2020 s. 13). Sözcük bilimi doğası gereği anlam, biçim ve söz diziminden bağımsız ele alınamaz. 20. yüzyılda Saussure’ün başlattığı yapısalcı yaklaşımın etkisiyle dil bilimi yeni bir evreye girmiştir. Bu yaklaşıma göre dili her şeyden önce bir sistem/dizge olarak görmek gerekir. Anlamı, olguların dâhil olduğu yapı ve bu yapı içindeki ilişkiler belirlemektedir. Sözcükleri; içinde bulundukları zamana, koşullara ve bütünle olan ilişkilerine göre değerlendirmek gerekir (Saussure, 1998, s. 45). Dilin sistemli bir kodlama olduğunu gösteren kanıtlardan biri de dijital yazılım ile geliştirilen yapay zekânın tıpkı o dilin konuşurları gibi konuşabilmesidir.

Ergin (2009, s. 95) kelimeleri: “manası veya gramer vazifesi bulunan tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğu” şeklinde tanımlamıştır. Sözcükler, dildeki en küçük dil birlikleridir. Ses birliğinin bir anlam ifade etmesi gramatik olarak bir işlev görmesi üzerinde durmuş, seslerin ise böyle bir işleve sahip olmadığını kelimeyi meydana getiren malzemeler olarak görülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Seslerin sembolleri olan harflere de birtakım anlamlar yüklendiği görülmekte ve dilsel göstergelere dönüştükleri bazı örneklerle rastlanmaktadır. Türkçe kullandığımız 3. tekil şahıs zamiri “o” tek sesli sözcüklerden biridir. Bunun yanın da “Z kuşağı” tamlamasındaki “Z”, 2000 yılından sonra doğanları ifade etmekte, “A kalite” öbeğindeki “A” en üst kaliteye işaret etmekte, “C vitamini” öbeğindeki “C” bir vitamin türüne gönderme yapmaktadır.

Korkmaz (2009, s. 6) kelimeleri: “Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık olan somut veya soyut söz kalıplarıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca sözcüklerin farklı işlevlerde kullanılabildiklerine dikkati çekerek anlamlı-görevli ayrımını yapmıştır.

Uzun (2006, s. 13-14) kelimenin ses, anlam, diziliş gibi farklı dil özelliklerinin kesişim noktası olduğunu belirtmiştir. Geleneksel çalışmaların aksine, kelimenin kuramsal çalışmalarda nadiren ele alındığını ifade etmiştir. Ayrıca yazımsal sözcük ile ses bilimsel sözcük arasındaki ayrımı yaparak sözcük birim, sözcük biçim gibi kelimenin farklı görünümüne işaret etmiştir.

Günay (2007, s. 25) kelimenin en belirgin özelliğinin anlam değil biçim olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşım, kelimenin biçimsel özelliklerine odaklanarak bir sözcüğün özünde şekil ve yapı olduğunu vurgulamıştır. Bu şekilde, kelimenin tanımının daha çok biçimsel özelliklere dayalı olması gerektiğini dile getirmiştir.

İmer vd. (2011, s. 228-229) geleneksel çalışmalarda kelime, sözlük birim, sözcüksel birim gibi terimler arasında belirli bir kavramsal ayrım olmadığını ifade ederek kelimenin tanımı ve sınıflandırılması konusunda daha net ve kavramsal bir ayrımın gerekliliğini vurgulamıştır.

Sarı (2015, s. 30) sözcük için “Dil konuşurlarının zihinsel söz varlıklarında soyut hâlde yer alan, bir kavramın en küçük göstereni olan, çekimli sözcük biçimlerin köklerini oluşturan, bir diğer ifadeyle eksiz kök biçimleri ifade eden ve ortografik olarak küçük-büyük harflerle gösterilen en küçük anlam taşıyıcılarıdır.” şeklinde tanımlamıştır.

Sözcükler, üç boyutlu bir yapıya sahiptir. Konuşmada seslerin bir araya gelmesiyle oluşmaları ses boyutunu, yazıda konuşma seslerinin şekilsel karşılığı olan harfler, biçimsel boyutunu ve taşıdıkları anlam ise içerik boyutunu ifade eder. Sözcükler, dilin temelini oluşturur ve anlam veya yargı taşıyan ifadeler, öbekler, cümleler, metinler gibi daha büyük yapılar, sözcükler üzerine inşa edilir.

Sözcüklerin zaman içinde değişebilmesi, dilin devingen ve esnek bir yapıda olduğunu göstermektedir. Sözcükler, tarih boyunca çeşitli ses, biçim ve anlam değişikliklerine uğrayabilirler. Bu değişimler, toplumsal uzlaşımın bir sonucudur. Toplumsal uzlaşım bir sözcüğün yürürlükte kalıp kalmamasını belirleyen ölçütlerdendir. Ayrıca toplumsal uzlaşım, dil göstergelerinin anlaşılması için olmazsa olmazdır. Uzlaşmanın değişebilir olması dilin âdeta organik ve dinamik bir olgu olduğunu ortaya koyar. Örneğin: ET’de “tawar” kelimesi “mal, mülk” anlamına gelirken, zaman içinde hem ses hem de anlam değişikliklerine uğrayarak günümüz Türkçesine “davar” biçimiyle, sürü anlamında kullanılan bir sözcüğe dönüşmüştür (Sarı, 2015, s. 33).

Dilin değişen ihtiyaçları karşılayabilmesi için esnek ve yaratıcı yaklaşımlar geliştirmesi önemlidir. Dil, toplumsal, kültürel ve teknolojik değişimlere uyum sağladıkça yeni kavramları ifade etmek için farklı yollar bulacaktır. Türkçede birleştirme yoluyla yapılan *sözcük+ek* veya *sözcük+sözcük yapısı dışında sayı+harf* veya *harf+sayı* biçiminde sayı ve harf birimlerinin birleşiminden oluşan yapılar da vardır. Bu adlara alfanümerik sözcükler veya alfasayısal sözcükler denmektedir. Bu yapılar bir varlık ve kavramı karşılaması yönüyle dil göstergesi sayılırlar. K9 köpeği

dendiğinde Alman polisinin kullandığı bir cins köpek anlaşılmaktadır. K9 anlam birimi zihinde bir kavramı karşılaması yönüyle sözcük özelliği taşımaktadır.

Söz konusu alfanümerik sözcüklerin bazılarının TDK'nin yayımladığı terim sözlüklerine de girdiği görülmektedir. Madde başı olarak G20, G7 (İTS, 2014); K9 (VHTS, 2017); OMEGA 3, (MTS, 1976), K2 (BTS, 1998); terim sözlüklerine giren örneklerdir. Madde başı açıklaması olarak bir kimya terimi olarak H₂O; suyun eş anlamlısı olarak, CO₂; karbondioksitin eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır (KTS, 1981). B12, kobalamin vitamininin eş anlamlısı olarak geçmektedir (BTS, 1998).

Sözcükleri konuşmada seslerle, yazıda harflerle belirtiriz. Çağdaş dil bilimi anlayışı çerçevesinde sembollerin niteliğinden ziyade o sembollere yüklenen değer belirleyicidir. İletilmek istenen anlam ise toplumsal bir uzlaşıyla beraber, tonlamadan söz dizimine kadar birçok değişken tarafından belirlenmektedir. Konuşmada esas iletilmek istenen anlam olduğundan dile geçen bütün sembolik birleşenler bir dil göstergesi olarak kabul edilmelidir.

1.5. Sözcük Yapımı

Her dil kendine özgü bir yapı ve genişleme özelliğine sahiptir. Diller Yapı bakımından sınıflandırılırken o dilin yeni sözcük yapma özelliği dikkate alınmaktadır. 19. yüzyıldan beri dil biliminde yaygın olarak kullanılan tipolojik sınıflandırmada “kelime yapımı” (word formation) ölçütüne göre dünya dilleri üçe ayrılmıştır: tek heceli, eklemeli ve bükünlü diller. Bu bağlamda mevcut kelimelerden yeni kelimeler yapmanın dilin kendi karakteristiğine göre dört yolu olduğu dile getirilmiştir: birleştirme, ekleme, içten kırılma, tonlama (Ercilasun, 2021, s. 8). Bu sınıflama dilin karakteristik eğilimi göz önüne alınarak yapılmıştır. Oysaki günümüzde dillerin etkileşimleri ve yeni ihtiyaçları nedeniyle farklı sözcük yapma yollarının kullanıldığı da bir gerçektir.

Chomsky'nin (2002, s. 25) dile getirdiği gibi insanoğlu dili edinme ve dili işleme yeteneğine sahiptir. İnsan, sahip olduğu akıl ve bunun sonucunda sahip olduğu üretim gücü ile diğer canlılardan farklı olarak dil edinmekte ve bu dili çeşitli yönlerden geliştirip genişletmektedir.

Sözcük yapma, kavram karşılama, sözlük hazinesini geliştirme kavramlarını alan yazınında aynı anlamda kullananlar olduğu gibi bunların arasında farklar olduğunu savunan görüşler de vardır.

“Kavram karşılama”, anlam alanını ifade ederken “sözcük yapımı” daha çok sözcük biçimleme alanına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle yeni kavramlar, eski sözcüklere bina edilebilir. Bu bağlamda sesteş ve mecazlı sözcükler akla gelmektedir. Sözcükler bağlamına göre farklı anlamlar kazanabilmektedir. Her sözcük yapımı bir kavramı karşılama ihtiyacından ileri gelmekte fakat her kavramı karşılamak için yeni kelimeler türetilmesine gerek yoktur. Kavram karşılamak için mevcut sözcüklerle metafor, ad aktarması, anlam yüklemesi veya sözcük terkipleriyle yeni kavramlar karşılanabilmektedir (Sarı, 2015, s. 3). Bu yönüyle kavram karşılamayı sözcük yapımından ayıran bir yaklaşım söz konusudur.

Alibekiroğlu (2017, s. 37) “sözcük yapım yolları” ve “sözlük hazinesini geliştirme yolları” kavramlarının farklı kavramlar olduğunu dile getirmiştir. Yapım eki ile türetme, vurgu ve birleştirme yönteminin sözcük yapma yöntemi; bunun dışında kalan kısaltma, eğretileme, karma gibi yöntemlerin sözcük türetmeden çok var olan sözcüklerin anlam ya da yapıları ile oynamaktan ibaret yöntemler olduğundan sözlük hazinesini geliştirme yöntemleri arasında değerlendirmenin daha uygun olacağını ifade etmiştir. Örneğin; göz sözcüğü kavram alanına ait olan göz+lük, göz+cü, göz-le+m sözcükleri yeni bir adlandırma, yeni bir sözlük birim olarak ekleme yöntemi ile ortaya çıkmışlardır. Ancak organ adı olan göz sözcüğünün, “çekmecenin gözü”, “suyun gözü”, “yaraların göz göz olması” vb. anlamlarda kullanımı sözcüğün türemesi değil sözcükteki anlam olayları sonucu ortaya çıkmıştır.

Sözlük hazinesini geliştirme sadece sözcük düzeyinde ele alınmamalıdır. Nitekim deyim, atasözü, tabir, argo, jargon, terim sözlüklerinin de bulunması bunların söz varlığının bir parçası olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda sözlük hazinesini geliştirme, söz varlığını geliştirme kavramının kapsamına girmektedir. “Söz varlığını geliştirme yolları” kavram alanına türetme, birleştirme gibi yerleşik sözcük yapma yolları dâhil edildiği gibi karma, kısaltma, kırpma, başharfleştirme gibi yeni sözcük yapma yolları da dâhil edilmelidir çünkü bunların hepsinde ya yeni bir sözcük biçimi ya da yeni bir anlam söz konusudur.

Klasik dil bilgisi kitaplarında yapı bakımından eklemeli dillerden olan Türkçenin, sözcük kökleri ve gövdelerine, genellikle birbirinden farklı görevleri bulunan yapım ekleri getirilerek yeni sözcükler türetildiği üzerinde durulmaktadır. Türkçenin, eklemeli dillerin en tipik örneklerinden biri olduğu vurgulanmaktadır (Atalay, 1946, s. 72; Ergin: 2009, s. 149; Korkmaz, 2009, s. 9-17; Vardar, 2002, s. 201; Toklu, 2003, s. 57, Adalı, 2004 s. 17).

Banguoğlu (2011, s. 154-318) “Türk Dili Grameri” adlı eserinde “Kelime Yapımı” başlığında yenilikleri karşılamak için dilin öncelikle kendi yapısı içinde yeni kavramlar üretme işini, kelime yaratımı (néologisme) olarak adlandırmaktadır. Sözcük yapmanın iki yolu olduğuna değinerek bunların 1. üretim 2. birleşim olduğunu dile getirmiş; eklerle sözcük yapma olayına “üretim”, kelimeleri birleştirerek sözcük yapmaya da “birleşim” kavramını kullanmıştır. Kavram karşılamayı sözcük yapma (yaratma) ile özdeş kavramlar olarak kullanmıştır.

Türkçe; karakteri itibariyle eklerle sözcük türetmenin asli sözcük yapma yolu olduğu, türetme imkânları zengin bir dildir. Hengirmen, Türkçenin yapım ekleri ile kazandığı anlatım zenginliği için 1986 yılında Babil Dil Yarışması’nda dünya birincisi olan Johan Vandewall’ın Ankara Üniversitesi TÖMER’deki gösterisini örnek verir. Bu gösteride Vandewalle, bir eylem köküne eklenen yapım eklerinin o eyleme yüz bin kadar yeni anlam kazandırdığını gösteren bir bilgisayar programını sunmuştur (Hengirmen, 2006 s. 287).

Türkiye Türkçesinin gelişimi ve dil bilgisine dair önemli katkılar sunan Fransız Türkolog Jean Deny’nin (2012, s. 94) “Grammaire de la langue Turque (Dialecte-Osmanlı)” adlı eseri, Türk dil bilgisine dair kapsamlı bir başlangıç olarak kabul edilir. Deny, sözcük yapımını kökler ve eklerin ilişkisi bağlamında açıklar ve “Bir veya birçok yapım ekini içine alan kelime, türemiş kelimedir.” ifadesiyle sözcük yapımının temelini kök ve ek ilişkisi olarak değerlendirir. Deny, eserinde eklerin işlevleri üzerinde durmuş farklı sözcük yapım yollarına değinmemiştir.

Atalay’ın (1946, s. 72-134) “Türkçede Kelime Yapma Yolları” başlıklı kitabı, Türkçede sözcük yapım yollarını etraflıca ele alan ilk eser olması açısından önemlidir. Atalay, bu çalışmasında Türkçede sözcük yapma süreçlerini üç ana başlık altında ele almıştır: çekme, birleştirme ve ekleme. Çekme yönteminde çekim eklerinin kalıcı ad yapıları oluşturduğuna değinerek “çıkır, düzen, yazar, gözde vb.” örnekler vermiştir. Birleştirme yoluyla kelime yapmayı kurallara bağlayarak farklı birleşim yollarına örnekler vermiştir. Ekleme yoluyla kelime yapma kısmında adlara getirilen eklerle eylemlere getirilen ekleri sıralayarak türemiş sözcük örnekleri vermiştir.

Ergin (2009, s. 148-397) “Türk Dil Bilgisi” adlı eserinde yeni kavramları karşılamının temelde üç yolu olduğunu, bunların: sözcüklere getirilen eklerle yeni gövdeler oluşturmak, kelime grupları ile gövdeler oluşturmak ve yabancı dillerden sözcük almak olduğunu söylemiştir. İlk ikisinin dilin doğal zenginlik kaynağı olduğunu belirterek mecbur kalınmadığı sürece yabancı sözcük alınmaması gerektiğini

vurgulamıştır. “Kelime Yapma Yolları” başlığında, isimden ve fiilden türetim ekleriyle oluşturulan isim ve fiiller üzerinde durmuştur. Ona göre sözcük yapımı, mevcut kök ve gövdelerden yeni gövde yapmaktır. Dilin kelime yapmasını üç noktaya bağlayarak bunların; kök ve gövde, yapım ekleri ve yapım şekli olduğunu söyler. Bu yönüyle yapısalcı bir yaklaşımla konuyu ele alarak kelime yapımını kelime türetme olarak değerlendirmiştir. Kelime yapımının belirli kurallar dâhilinde yapılması zorunluluğunu savunarak bunun dışındaki yolların kelime uydurma olacağını ve bu yeni kelimelerin terimden öteye geçemeyeceğini ve genelleşemeyeceğini savunmuştur. Ayrıca birleşik sözcükleri “Kelime Grupları ve Cümleler” başlığında ele alarak birleşik fiil ve birleşik isimlerin çeşitli oluşum biçimlerini birleşim kurallarını da açıklayıp örneklendirerek izah etmiştir. Bu bölümde sözcük vasfı kazanmış yapılar olan birleşik ad ve fiiller ile söz öbeği olarak kullanılan ve bir kavramı ifade etmeyen fiilimsi öbekleri, edat ve bağlaç öbeklerini aynı kategoride ele aldığını ve belli ilişkilerle bağlanmış sözcük öbekleri bağlamında değerlendirdiğini söyleyebiliriz.

Aksan (2020, s. 41) “Her Yönüyle Dil” adlı eserinde terim türetilirken yeni kavramlar karşılamak için türetme, birleştirme, canlandırma, anlam yükleme ve çevirme yollarının kullanıldığını bahsetmiştir.

Korkmaz (2009, s. 30) “Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi” kitabında “Kelime Yapımı” başlığında söz varlığının toplumun ve zamanın gereksinimleri doğrultusunda yeni kelimeler yaratarak veya yabancı dillerden bazı kelimeler alarak zenginleştirdiğini dile getirmiştir. Temelde söz varlığının kök + ek, gövde + ek, kelime + kelime birleşimleriyle geliştirilip genişletildiği hususu üzerinde durarak, dil varlığımızı oluşturan öğeleri genel olarak altı başlıkta ele almıştır. Bunların: 1. basit (yalın) kelimeler (kök kelimeler), 2. türemiş kelimeler, 3. birleşik kelimeler, 4. deyimleşmiş sözler, 5. kalıplaşmış kelimeler, 6. alıntı kelimeler olduğunu belirtmiştir.

Eker (2015, s. 316-326) “Çağdaş Türk Dili” adlı eserinin “Sözcük Yapma/Üretme Yolları” başlığında bütün dillerde söz varlığını geliştirmenin dilin karakteristik özelliğine göre bazı yolları olduğunu belirtmiştir. Genel olarak başvuru yolları üç ana başlık altında şöyle sınıflandırmıştır: 1. Türetme, Birleştirme veya Ödünçleme Yapma, 2. Sözcüklerin Sınıfını Değiştirme ve 3. Anlam Değişiklikleri Yapma. Türkçedeki sözcük yapımı ile ilgili başlıca yolları şu şekilde sıralamıştır: 1. Kalıplaşma 2. Türetme 3. Birleştirme 4. Karma 5. Kısaltma 6. Derleme 7. Tarama 8. Anlam Kayması (Metaforik Gelişme), 9. Ters (Geri) Türetme, 10. Uydurma, 11. İşlevsel Değişim, 12. Ödünçleme.

Demirci (2021, s. 147-157) “Türkoloji İçin Dilbilim” adlı eserinde “Başlıca Kelime Yapma Yolları” başlığında: 1. Örnekseme, 2. Türetme, 3. Birleştirme, 4. Karma, 5. Kısaltma, 6. Geri Türetme, 7. Uydurma, 8. Çocuk Dili, 9. Doğrudan Kopyalama, 10. Derleme, 11. Tarama, 12. Ödünçleme 13. Geri Ödünçleme yollarını sıralayarak açıklamıştır. Bu çalışmada kırpma, eksiltme, genelleme ve alfanümerik sözcük yapım yollarına değinilmemiştir.

Akalın (2014, s. 389) “Türkçede Söz Yapım Yolları ve Sözlükselleşme” adlı makalesinde sözcük yapma yollarının yeterince ele alınmadığını, dil bilgisi kitaplarında bu konuda tam bir görüş birliğinin sağlanmadığını ve sınırlı açıklama ve örneklerle konunun ele alındığını belirtmiştir. Türkçede asıl söz yapım yollarının ekleme, birleştirme, ödünçleme, yerlileştirme, başharfleştirme/ kısaltma, kırpma ve karma olduğunu ifade etmiştir. Örnekseme, uydurma ve geri oluşumdan bahsederek bunların sözcük yapma yolu olmadığını mevcut yolların kullanılmasıyla oluşturulduğunu; öte yandan ikileme, eksiltme, titremleme, genelleşme, tür değiştirme yollarının var olan sözcüklerin nedensizleşerek sözlükselleşmesi sonucu gerçekleştiğini dile getirmiştir. Derleme ve tarama yollarının da var olan sözcüklerin canlandırılmasına dayanması nedeniyle sözcük yapım yolu olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir.

Sarı (2015, s. 44-47) “Türkçede Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme” adlı doktora tezinde, sözcük yapımının ve sözcükselleşmenin dil bilimindeki yerini detaylı bir şekilde ele almıştır. Sarı, geleneksel olarak ekleme (türetme) ve birleştirme üzerine odaklanılan sözcük yapımı anlayışını genişletmeyi amaçlayarak sözcük yapımının bu iki metotla sınırlı olmadığını ve farklı biçimleme metotlarıyla da yeni dilsel ifadelerin oluşturulabileceğini açıklamıştır. Sarı’nın belirttiği ekleme dışı sözcük yapım yolları şunlardır: 1. Kırpma, 2. Eksiltme, 3. Karma, 4. Başharfleştirme, 5. Geri Oluşum, 6. İşlev Değişimi, 7. Genelleme, 8. İkileme, 9. Birleştirme, 10. Kopyalama, 11. Yansıma, 12. Uydurma ve 13. Eşleştirme. Sarı, bu yöntemleri örneklerle açıklamış ve sözcük yapımı ile oluşum kavramları arasındaki farklara değinmiştir. Türetimin bir sözcük köküne dayanan yapım unsurlarıyla oluşturulan anlam birimlerini içerirken birleştirme, kopyalama, yansıma, uydurma ve eşleştirme gibi yöntemlerin köke dayanmayan ve âdeta yoktan var edilen yapılar olması nedeniyle oluşum kavramına daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, “çıt” kelimesi bir yansıma sözcük olarak “oluşum” kavram alanına girerken “çıtla-“ sözcüğünde yapım eki ile dilin türetim mekanizması devreye sokularak var olan bir kökten yeni bir sözcük türetildiği için “türetim” kavram alanı içerisinde

değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Aslında oluşturma kavramını geniş bir manada ele alıp türetmenin de bir sözcük yapısı ortaya çıkarması, aynı zamanda yeni bir anlama işaret etmesi bakımından oluş(tur)um kavramının kapsamına girdiğini söylemek mümkündür. Nitekim söz konusu diğer yöntemler gibi türetim de bir sözcük biçimleme yoludur. Söz konusu çalışmada tarama, derleme, halk etimolojisi ve alfanümerik sözcük yapımına yer verilmemiştir.

Sözcük yapım yollarına değinen başka bir kapsamlı çalışma da Paylan'ın (2015, s. 12-172) “Türkçede Kelime Türetme Yollarına Genel Bir Bakış” adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Dil bilimindeki geleneksel ve modern sözcük yapım yollarını; 1. Türetme, 2. Birleşik kelimeler, 3. uydurma, 4. kalıplaşma, 5. arama, 6. derleme, 7. kısaltma, 8. örnekseme, 9. Ödünçleme, 10. Halk Etimolojisi, 11. Karma, 12. Kalque, 13. Çocuk Dili başlıkları altında incelemiştir. Bu çalışmada eksiltme, kırpma, yansıma, ikileme, alfanümerik yapım yollarına değinilmemiştir.

Hazar (2015, s. 1651) daha önce sözcük yapım yollarına dair yapılan çalışmalardan hareketle Türkçede otuz üç farklı kelime yapma yolu olduğundan söz etmiştir: 1. Eklerle (affixation) 2. Anlam etkilenmesi 3. Birleştirme ~ naht (compounding) 4. Cümle tipinde sözcük türetme (word reproduction type in sentence) 5. Çeviri yoluyla aktarma (transfer by translation) 6. Çok parçalı “birkaç dilden kelime ve ek alarak oluşan” sözcükler (multipart) 7. Çözümleyici yolla fiil türetme “ol-yardımcı fiiliyle oluşan dolaylamalı filler” 8. Derleme (compiling) 9. Eksiltme (ellipsis) 10. Genelleşme (genaralization) 11. Hece kesbirleme yoluyla kelime türetme 12. İkilemeler (duplucation) 13. Örnekseme (analogy) 14. Öykünme ~ geri oluşum (backformation) 15. Kalp “hecelerin yerini değiştirerek kelime türetme” 16. Karma (blending) 17. Kelime diriltme (resurrection) 18. Kırpma (clipping) 19. Kısaltma (acronym) 20. Kopyalama (copy) 21. Ödünçleme (browwing) 22. Örtmece ~ dolaylama (euphemism) 23. Özel adların genel ad olması ~ genelleşme (common name) 24. Tarama (scan) 25. Tamlama yapma yolu (determinative group) ve kelime grupları 26. Titreleme (intonation) 27. Tür değiştirme ~ evrişim (conversion) 28. Uydurma ~ kasıtlı yaratma ~ yenicilik (coinage ~ neologism) 29. Yeni anlam yükleme (new meaning installation) 30. Yerel sözcük türetme (domestic invented words) 31. Vezin ~ bükün ~ ıstikak (prosody) 32. Sözcük görevini yitirmiş ikinci derece kelimelerden oluşan türler (atrophy) “edat, bağlaç, ünlem, yansımalar ve biçim birimler” 33. Sözcük ifade eden işaretler (signs).

Yener (2023, s. 184-250) “Sözcük Bilimi” adlı eserinde sözcük yapım yollarını iki ana başlık altında incelemiştir. Bunlardan “Sözcük Yapımının Ana Yolları” başlığında türetme, birleştirme, dönüştürme; “Sözcük Yapımının İkincil Yolları” kısmında kırpma, karma, kısaltma ve başharflileştirme, geri türetme, yerlileştirme, vurgu değişimi, sayısal harfler, genelleşme, anlık sözcük türetme yollarını ele almıştır. Bu yollardan harf ve sayı birleşimlerinden oluşan sözcükler için *sayısal harfler* kavramını kullanarak ses benzerlikleriyle oluşan alfanümerik yapılara örnekler vermiştir.

Görüldüğü gibi türetme ve birleştirme dışında birçok sözcük yapım yolu bulunmaktadır. Zamana ve şartlara uyum sağlayan dil, genişleme eğilimindedir. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda sözlüksel bir yapı olarak sözcük yapımı bahislerinde alfanümerik sözcükler kavramı altında ele alınmayan harf ve sayı birleşimli yapılar, kısaltma ve sayısal harfler kavramlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Alfanumerik yapıların farklı oluşum tarzları ve farklı kullanım amaçları detaylı bir şekilde ele alınmamıştır. Günümüzde alfanümerik sözcük yapılarının her alanda karşımıza çıkması ve kendine özgü yapısı bu oluşumların da yeni bir sözcük yapma yolu olarak incelenmesini gerekli kılmıştır.

1.6. Sözcük Yapma Yollarına Genel Bir Bakış

Sözcük yapma veya üretme yollarına dair belirtildiği üzere dil bilimciler arasında tam bir mutabakat söz konusu olmasa da ortaya çıkan yeni yapım yolları alan yazını çalışmalarında yer aldıkça kabul görmektedir. Ele alınan asıl konunun sözcük yapma yollarından biri olarak “alfanümerik sözcük yapımı” olduğu göz önünde bulundurulursa önceki çalışmalara dair öz bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Sözcük yapım modellemelerine bakıldığında genel manada yapılan iki eylem vardır. Bunlar: *birleştirme* eylemi ve çeşitli biçimlerde *uyarlama* eylemidir. Bundan dolayı sözcük yapımı olgusunu kategorize ederken söz konusu eylemler temel alınmıştır.

1.6. Sözcük Yapım Yolları

1.6.1. Birleşim Yoluyla Sözcük Yapımı

1.6.1.1. Sözcük ve Ek Birleşimi

1.6.1.1.1. Türetme

- 1.6.1.1.2. Kalıplaşma
- 1.6.1.2. Sözcüklerin Birleşimi
 - 1.6.1.2.1. Birleştirme
 - 1.6.1.2.2. İkileme
- 1.6.1.3. Sözcük Bölümlerinin Birleşimi (Karma)
- 1.6.1.4. Harflerin Birleşimi (Başharfleştirme, Kısaltma)
- 1.6.1.5. Harf ve Sayı Birleşimi (Alfanümerik, Alfasayı)
- 1.6.2. Uyarlama Yoluyla Sözcük Yapımı
 - 1.6.2.1. Derleme
 - 1.6.2.2. Tarama
 - 1.6.2.3. Örneksime (Eşleştirme)
 - 1.6.2.4. Ödünçleme (Kopyalama)
 - 1.6.2.5. Anlam Aktarması (Çeviri)
 - 1.6.2.6. Ses Değiştirme (Fono-Semantik Başkalaşma)
 - 1.6.2.7. Genelleme (Özel Adın Kavramlaşması)
 - 1.6.2.8. Uydurma
 - 1.6.2.9. Yansıma
 - 1.6.2.10. Eklerin Kavramlaşması
 - 1.6.2.11. Kırpma
 - 1.6.2.12. Eksiltme
 - 1.6.2.13. Geri Oluşum
 - 1.6.2.14. İşlev Değişimi

1.6.1. Birleşim yoluyla sözcük üretimi

Sözcük üretiminde en sık yapılan eylem birleştirmedir. Bu birleşim çok farklı biçimlerde kendini gösterebilir. Biçim birimlerinin birleşimi olarak da adlandırılabilen bu modellemeye sözcükler eklerle, sözcükler birbirleriyle, farklı sözcüklerin heceleri veya harfleri birleştirilebilir. Bunların yanı sıra harf ve sayılar dahi birleştirilerek yeni anlam birimleri oluşturulabilir. Bu yönüyle önceki çalışmalarda genellikle kullanılan eklerle türetme ve ek dışında kullanılan yöntemler olarak yapılan sınıflandırmanın dışına çıkılarak özgün bir sınıflama tipolojisi tercih edilmiştir.

1.6.1.1. Sözcük ve ek birleşimi

1.6.1.1.1. Türetme

Sözcük tabanlarına (kök ve gövdelere) yapım ekleri (türetme ekleri) getirilerek yeni sözcükler oluşturmaktır (Banguoğlu, 1990, s. 255; Vardar, 2002, s. 201; Toklu, 2003, s. 57; Adalı, 2004, s. 17; Korkmaz, 2009, s. 9-17; Ergin, 2009, s. 148; Eker, 2015, s. 314; Demirci, 2020, s. 151).

Aksan (2020, s. 41) Türkçenin çok zengin biçim birimlere sahip olması ve bunların değişik görevlerde kullanabilmesi sayesinde dilin kendine yeten bir kültür dili hâline gelmesi için türetme yolunun en gerekli ve geçerli yol olduğunu dile getirmiştir.

Türkçe sondan eklemeli diller grubunda olduğundan ekleme yoluyla sözcük türetimi sadece kök veya gövde sonuna getirilen son eklerle yapılabilmektedir. İngilizce, Farsça gibi dillerde ise sözcükler hem önüne hem de sonuna ek alabilmektedir (Sarı, 2015, s. 45-46).

Türkçe dil bilgisi kitaplarındaki yaygın sınıflandırmaya göre yapım ekleri dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar: addan ad türeten ekler: kitap+lık, göz+cü, ar+sız, ev+li vb; addan eylem türeten ekler: su+la-, ev+len-, kan+a- vb; eylemden ad yapan ekler: sev+gi, vur+gun, kır+ıcı vb; eylemden eylem yapan ekler: yap+tır-, gül+üş-, yaşa+t- vb. (Ergin, 2009, s. 154-216; Korkmaz, 2009, s. 33-136; Hengirmen, 2006, s. 287-320, Banguoğlu, 1990, s. 158- 294).

Dil etkileşimi sonucu ön eklerin kullanımıyla oluşmuş bazı kelimeler de Türkçede kullanılmaktadır. Örneğin: a+sosyal, bi+haber, na+çar, bi+çare vb.

1.6.1.1.2. Kalıplaşma

Çekim veya yapım eklerinden bazılarının bilinen işlevlerinden sıyrılarak yeni bir işlevle eklendiği söz ile beklendiğinden ayrı, yeni bir anlam oluşturacak biçimde birleşip kaynaşması olayıdır. Bu bilinçli bir sözcük oluşturmaktan ziyade dilin doğal kullanımından doğmuş biçimlerdir. Türetmeden farkı, kurallı bir birleşmenin olmaması eklendiği söze özgü bir durumun gerçekleşmesidir (Korkmaz, 2009, s. 157; Ergin, 2009, s. 126; Demirci, 2021, s. 152).

Kalıplaşma olayını ortaya çıkaran bazı etkenler vardır: Kelime grubunun eksiltmeli kullanımı sonucu oluşabilir. Örneğin: adamın biri (biri), gözde kişi (gözde),

çekmece gözü (çekmece), tanıdık kimse (tanıdık) vb. Zarf veya edat gibi sözcük türlerine ihtiyaç duyulduğunda, mevcut eklerin kalıplaşması yoluyla bu ihtiyaçlar karşılanabilmektedir. Yazın (yaz+ın), kışın (kış+ın), ilkin (ilk+ın) zarflarındaki +In vasıta durumu eki işlevini kaybetmiş, kalıplaştığı bu sözcüklerde yapım eki olarak kullanılmıştır. Zamanla kullanım sıklığı azalan ve ses değişimlerine uğrayan eklerin, bazı kelimelerde arkaik form olarak kalıplaşması da söz konusudur. Örneğin: içeri (ET. iç+gerü) sözündeki +eri eki, artık bir yön gösterme eki olmaktan çıkmış, iç adı ile kaynaşarak yeni anlamda “içeri” zarfını oluşturmuştur. Eklerin yanına getirildikleri sözcüklerin niteliklerinde meydana gelen değişikliklerin de etkisi büyüktür. Örneğin, +DAn çıkma durumu eki zamanla genişleyen kullanım alanıyla hem kendi işlevinde hem de eklendiği kelimenin anlamında kaymalara yol açmıştır. Örneğin: baştan, birden, candan, çoktan, derinden, toptan vb. (Korkmaz, 2009, s. 158-159).

Başdaş (2021, s. 6-7) işlev bakımından yapım ve çekim eklerini keskin çizgilerle birbirinden ayırmanın doğru olmadığını zamanla eklerin işlev olarak birbirine yaklaşabildiğini belirtilerek “ara ekler” tabirini kullanmıştır. Sıfat-fiil ekleri, zarf-fiil ekleri, mastar ekleri (-mAk, -mA, -Iş), olumsuzluk eki (-mA), küçültme ekleri (+Cİk, +CAğIZ), ilgi eki (+ki), yokluk eki (+sIz), topluluk/beraberlik eki (+gil), çokluk eki (+lAr), eski yön gösterme eki (-GAru), eski vasıta eki (+In), eşitlik eki (+ÇA) gibi eklerin farklı işlevlerde kullanılmalarından dolayı ara ekler olarak görülebileceği üzerinde durulmaktadır.

1.6.1.2. Sözcüklerin birleşimi

1.6.1.2.1. Birleştirme

İki ya da daha fazla kelimenin birleşerek yeni bir kavramı karşılayan yeni bir anlam birimi oluşturulmasına birleştirme denir. Türetmeden sonra en çok başvuru olan sözcük yapma yoludur (Banguoğlu, 2011, s. 294; Korkmaz, 2009, s. 137; Aksan, 2020, s. 41; Demirci, 2021, s. 153; İmer, 2001, s. 144; Eker, 2015, s. 319; Paylan, 2015, s. 31).

Türkçede sözcükler birleşirken kendi anlamlarını koruyabildikleri gibi kendi anlamlarını kaybedip karşılanan kavramdan anlamca uzaklaşabilir. Üst geçit, dönme dolap, dil bilgisi vb. örneklerde sözcükler anlamını korumuştur; bilinçaltı, gökyüzü,

kuşkonmaz vb. örneklerde sözcüklerden biri veya ikisi öz anlamından uzaklaşmıştır (Korkmaz, 2009, s. 137-138).

Türkçede birleşim yoluyla hem adlar hem eylemler üretilebilmektedir. Söz gelimi; kabakulak, biçerdöver, kabadayı, gökyüzü, bilinçaltı ad görevindeyken gidiver-, yapabil-, arz et-, göz koy- birleşik eylem görevindedir.

TDK, birleşik sözcüklerin yazımı olgusuna biçimsel olmaktan ziyade anlam bilimsel bakmaktadır. Bu bağlamda “Belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, isnat grupları, birleşik fiiller, ikilemeler, kısaltma grupları ve kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan ifadeler yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik kelime olurlar.” ifadesini kullanmaktadır. TDK’nin Yazım Kılavuzu’na göre birleşik sözcüklerin bir kısmı bitişik yazılırken bir kısmı da ayrı yazılmaktadır (TDK, 2021, s. 18-24).

1.6.1.2.2. İkileme

İkileme, birbiriyle anlam, çağrışım veya ses ilişkisi olan sözcüklerin tekrarıyla yeni kavramlar oluşturulmasıdır (Hatipoğlu, 1981, s. 9; Vardar, 2002, s. 119; Ergin, 2009, s. 377; Korkmaz, 2010, s. 142; İmer vd., 2011, s. 154; Karaağaç, 2013, s. 486). Her ne kadar biçimsel açıdan yeni bir yapıdan söz edilmese de yeni bir anlamın ortaya çıkması sözcük yapımı olarak kabul görmesini sağlamıştır.

İkilemeler cümlede farklı işlevlerde kullanılabilir. “Hakkımda *İleri geri* konuşmuş.” cümlesinde ikileme zarf görevinde; “*Kırık dökük* masalar vardı.” cümlesinde sıfat görevinde kullanılmıştır.

Bazı ikilemeler bir varlık veya durumu bildirerek ad görevi kazanmıştır. Karmakarışık, cırcır, civciv, dırdır, fısfis, fırfır, şıpşıp, cızbız, çıtçıt, gırgır, birdirbir, şipşakçı, birbiri, alışveriş vb. bunlara örnek verilebilir¹ (Sarı, 2015, s. 74).

İkilemeler tıpkı birleşik sözcükler gibi iki sözcüğün bir araya gelmesi prensibine dayanmaktadır. Biçimleme mantığı benzerlik gösterse de ikilemeleri farklı kılan belli bir ilişkiye sahip sözcüklerin oluşturduğu öbekler olmasıdır (Ergin, 2009, s. 377; Korkmaz, 2009, s. 142).

İkilemeler, ikilemeyi oluşturan sözcüğün kökenine, ikilemenin cümle içerisinde üstlendiği işleve ve ikilemeyi oluşturan sözcüklerin anlam ilgisine göre sınıflandırılmaktadır. İkilemeyi oluşturan sözcüklerin anlam ilgilerine göre:

¹ TDK’nin yazım kurallarına göre ikilemeler ayrı yazılmaktadır fakat bu ikilemeler kalıcı ad görevi kazandığı için bitişik yazılmaktadır.

Aynı kelimenin tekrarıyla oluşabilir: yavaş yavaş, koşa koşa, ılık ılık, koca koca vb.

Yakın veya eş anlamlı kelimelerden oluşabilir: doğru dürüst, kılık kıyafet, dayalı döşeli vb.

Zıt anlamlı kelimelerden oluşabilir: bata çıka, irili ufaklı, ölüm kalım, dost düşman, aşağı yukarı vb.

Biri anlamlı biri anlamsız kelimelerden oluşabilir: ufak tefek, yırtık pırtık, tek tük, eski püskü, eğri büğrü vb.

İki kelimesi de anlamsız sözcüklerden oluşabilir: ıvır zıvır, abur cubur, kem küm, eciş bücüş, süklüm püklüm, abuk sabuk vb.

Yansıma kelimelerden oluşabilir: tıkır tıkır, zır zır, cızır cızır, gürül gürül vb.

Biri olumlu biri olumsuz kelimelerden oluşabilir: canlı cansız, gider gitmez, olur olmaz, bilir bilmez vb.

Sayı bildiren kelimelerle de kurulabilir: üç dört, üç beş vb. (Hatipoğlu, 1981, s. 20-59; Ergin, 2009, s. 377-379; Korkmaz, 2009, s. 142-143; Sarı, 2015, s. 73). Sözcükler arasında kurulabilecek her tür anlam ilgisiyle ikileme kurulabilir.

1.6.1.3. Sözcük bölümlerinin birleşimi (karma)

İki ya da daha fazla kelimenin farklı kısımlarının (hecelerin) birleştirilerek yeni bir sözcük oluşturulmasına karma denir. Sözcük birleşimi modelinin daha tasarruflu bir yolu olan bu yöntemde, birleşime konu olan sözcükleri temsilen sözcüklerin bir parçası (hecesi veya heceleri) alınarak bu parçalar birleştirilir. Bu yöntemde hem kısaltma hem birleştirme söz konusudur (Akalin, 2014, s. 834; Eker, 2015, s. 320; Sarı, 2015, s. 52).

Günümüzde kullanım yaygınlık kazanmış bir yöntem hâline gelmiştir. Bu yolla farklı türde birçok ad oluşturulmuştur. Örneğin: (pat)ates + (so)ğan > patso, (ar)aştırma + (ge)liştirme > arge, (ger)i + (zek)alı > gerzek, (su)ni + tah(ta) > sunta, (ak)ıllı + (bil)et > akbil, (gen)el + (soru) > gensoru, (o)lağanüstü + (hal) > ohal, (as)kerî + (el)ektronik + (san)ayi > ASELSAN vb.

Türkçe gibi İngilizcede de karma yöntemi kullanılarak yeni sözcükler oluşturulmaktadır. Örneğin: (sm)oke + f(og) > smog, (mo)tor + ho(tel) > motel, (br)eakfast + l(unch) > brunch vb. (Şenel, 2009, s. 107).

1.6.1.4. Harflerin birleşimi (başharfleştirme)

TDK'ye (2021, s. 41) göre kısaltma; “Bir kelimenin, terimin veya özel adın içerdiği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesi” olarak tanımlanmaktadır.

İki veya daha fazla sözcüğün çoğunlukla ilk seslerinin (harflerinin) bir araya getirilmesiyle yeni bir sözcük oluşturulmasıdır. Yine birleştirme mekanizmasının kullanıldığı ancak kelimeleri temsilen sadece harflerin alındığı bir yoldur. Bu yol dildeki az çaba eğiliminin bir sonucu olarak doğmuş ve zamanla bu kısaltmalar asıllarının yerini alarak sözcük mahiyeti kazanmışlardır (Vardar, 2002, s. 134; İmer vd. 2011, s. 175; Eker, 2015, s. 321; Sarı, 2015, s. 54; Paylan, 2015, s. 97).

Kurum ve kuruluş isimlerinin uzunluğundan dolayı bu yöntem kullanılarak kısa yapılar oluşturulmuş ve çoğu zaman konuşmada bu yapılar kullanılagelmiştir. Örneğin:

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCDD: Türkiye Devlet Demir Yolları

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TOGG: Türkiye Otomobil Girişim Grubu

TDK: Türk Dil Kurumu

TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma Vakfı

KAP: Kamu Aydınlatma Platformu

Bazı araç ve alet adlarında da bu yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcüklerin yaygın kullanımından dolayı söz varlığı içerisine girdiği görülmektedir. Mesela:

TOMA: Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı

İHA: İnsansız Hava Aracı

HES: Hidro Elektrik Santral vb.

Yabancı dillerden Türkçeye geçmiş başharfleştirme eseri sözcükler de bulunmaktadır. Örneğin:

LPG: Liquefied Petroleum Gas

LAZER: Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation

TIR: Transport International Routier (TDK, 2021, s. 44-79).

1.6.1.5. Harf ve sayı birleşimi (Alfanümerik)

Kısaltma sonucu oluşmuş veya tayin edilmiş harf veya harfler ile seri veya tanıtıcı sayıların birleşimiyle sözcüklerin oluşturulması olarak tanımlanabilecek bu yöntem, bu araştırmanın asıl konusunu teşkil etmektedir. Konuyla ilgili detaylı açıklamalar ilerleyen bölümlerde verilecektir.

1.6.2. Uyarlama yoluyla sözcük üretimi

Birleştirme yoluyla sözcük modellemesinin dışında kalan yollardır. Bu yollarda genel olarak mevcut bir dil yapısının çeşitli şekillerde uyarlanması söz konusudur. Uyarlama işlemi, ya sözcüklerin başka dillerden alıntılanarak ya da mevcut sözcüklerin biçiminde ya da anlamında veya her ikisinde bir takım değişiklikler yapılarak yeni bir kavram oluşturulmaya çalışılmaktadır. Uyarlamak kavramı burada “kullanıma uygun hâle getirme” anlamında kullanılmıştır.

1.6.2.1. Derleme

Halk arasında özellikle yerelde kullanılan sözcük bakiyesinin alınarak ihtiyaç duyulan kavramlar için kullanılması ve bu sözcüklere yaygın ve resmî bir boyut kazandırılması işlemini ifade etmektedir. Yazı dilinde kullanılmayan fakat halk dilinde kullanılan kelimelerin yazı diline kazandırılması, ihtiyaç duyulan kelimelerin halk ağızlarından bulunarak işlevsel hâle getirilmesi çalışmasıdır (İmer, 2001, s. 149; Eker, 2015, s. 321; Paylan, 2015, s. 79; Tepesu, 2021, s. 455; Demirci, 2021, s. 159).

Profesyonel manada derleme çalışmaları Cumhuriyet sonrasında Mustafa Kemal’in isteği ve teşvikiyle başlamış, dilin özleşmesi ve zenginleştirilmesi için kurulan “Türk Dil Kurumu” bu alanda ciddi çalışmalar yaparak derleme ve tarama sözlükleri gibi başvuru kaynaklarını halkın hizmetine sunmuştur (Zülfikar, 1991, s. 175).

Türkçe Derleme Sözlüğü, Besim Atalay’ın 1920’de Hars Müdürlüğü döneminde Maarif Vekilliği tarafından öğretmenler aracılığıyla başlatılan ilk derleme faaliyetlerine dayanır. Dil Encümeni Ragıp Hulusi Özdem’in bu çalışmaları devralmasıyla 1931 yılına kadar çeşitli kelimeler derlenmiş ve bu iki çalışma, Hamid Zübeyir Koşar ve İshak Refet Işıtman tarafından düzenlenerek 1932’de “Ana Dilden Derlemeler” adıyla yayımlanmıştır (Levend, 1960, s. 407-408). Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulması ile

derleme faaliyetleri hız kazanmış, 1933 yılında Türkiye genelinde valiler ve kaymakamların öncülüğünde asker, sağlıkçı ve öğretmenlerden oluşan derleme heyetleri oluşturulmuştur. 1933-1934 yıllarında bu heyetlerin çalışmaları sonucunda 153.000 kelime derlenmiş ve bu malzeme 1939-1951 yılları arasında dört cilt olarak yayımlanmıştır. 1952-1956 yıllarında yapılan derlemeler sonucunda Derleme Sözlüğü'ne iki cilt daha eklenmiştir. Derleme çalışmalarının diğer bir evresi 1952-1959 yılları arasında gerçekleştirilmiş ve bu dönemde önceki derlemelerdeki eksiklikler ve yanlışlıklar düzeltilerek 450.000 kadar fiş toplanmıştır (Derleme Sözlüğü, 1963, s. 9-11). Bu çalışmalar sonucunda 600.000'den fazla fişe dayanarak hazırlanan "Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü" meydana getirilmiştir. Bu eser, Türkçenin zenginliğini belgelemek ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla önemli bir katkı sağlamıştır.

Derlenme çalışmaları ile birçok yabancı sözcüğe derlenen malzeme içerisinden uygun karşılıklar bulunarak kullanılmış ve bu sözcükler günlük konuşma dilinin bir parçası hâline gelmiştir. Örneğin: namzet yerine "aday ", avadanlık yerine "aygıt", "seyahat yerine "gezi", müsademe yerine "çatışma", mecmua yerine "dergi", müşahhas yerine "somut", muhacir yerine "göçmen" vb. sözcükler derleme yoluyla genel dile kazandırılmıştır (Tepesu, 2021, s. 455-456).

1.6.2.2. Tarama (canlandırma)

Eski Türkçe metinlerde geçen fakat kullanımdan düşerek unutulduğu için yerini yabancı asıllı sözcüklere bırakmış bazı sözcüklerin konuşma diline kazandırılmasıdır. Eski sözcüklere yeniden bir şans verilmesinden ötürü "canlandırma" da denilen bir yöntemdir (İmer, 2001, s. 146; Eker, 2015, s. 323; Demirci, 2021, s. 159). Tarama, derleme yöntemi gibi ihtiyaç duyulan kavramlar için halkın söz varlığından faydalanılmasıdır.

Tarama çalışmaları kapsamında birçok kadim eser gözden geçirilmiştir. Özellikle Batı Türkçesine ait divan, yazma ve basma eserler; Doğu Türkçesine ait anıt eserler ve Uygurca metinler taranarak ihtiyaç duyulan kimi sözcükler alınmıştır (Zülfikar, 1991, s. 178).

İlk tarama faaliyetleri 1934 yılında başta Radloff'un sözlüğü olmak üzere yerli ve yabancı 150 kadar eski yazma-basma eserin taranmasıyla başlamış, bu çalışmalar sonucunda 125.000'den fazla fiş oluşturulmuştur. Bu fişlerden yararlanılarak

“Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi” yayımlanmıştır (Levent, 1960 s. 417-418). 1935 yılında daha kapsamlı bir tarama sözlüğü için hazırlıklar başlatılmış ve 1942 yılına kadar XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Türkçe yazılmış 170 eser taranarak kelimeler ve bunların tanıkları toplanmıştır. 1943-1957 yılları arasında dört cilt hâlinde yayımlanan “Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü”, her maddeyi bir metin ve tanığa dayandırarak kelimelerin tarihsel kullanımını belgelemeyi amaçlamıştır. 1963-1977 yılları arasında yapılan son kapsamlı çalışmayla sekiz ciltten oluşan “Tarama Sözlüğü” yayımlanmıştır (Paylan, 2015, s. 70-73).

Özellikle Cumhuriyet Dönemi’nde hız kazanan dilde öze dönüş anlayışıyla eskiden kullanılan Türkçe sözcükler bazı ses değişikliklerine uğrayarak kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin: tezahür etmek yerine belürmek kelimesi “belirmek”, cevval yerine çevük kelimesi “çevik”, gavvas yerine dalguç kelimesi “dalgıç”, kadar yerine denlü kelimesi “denli”, nağme yerine ezgü kelimesi “ezgi”, muhalefet yerine karşuluk kelimesi “karşılık”, şahit yerine tanuk kelimesi “tanık”, aks-i seda yerine yanku kelimesi “yankı”, hüküm yerine yargu kelimesi “yargı”, kayıp yerine yitük kelimesi “yitik”, cevap yerine yanut kelimesi “yanıt” olarak ses değişimlerine uğramış biçimleriyle kullanılmaktadır (İmer, 2001, s. 146).

1.6.2.3. Örnekseme (eşleştirme)

Eşleştirme de denilen bu yöntem, yabancı dildeki bir sözcüğün yerli dile ses ve anlam uyarlaması yapılarak alınmasıdır. Yeni sözcük alıcı dile aktarılırken mümkün mertebe fonetik açıdan yerlileştirme işleminden geçmekte ve anlam olarak da aynı veya çağrıştıran bir anlama işaret edilmektedir. Bu oluşumda alıcı dilin sözcüğüne hem biçim hem anlam olarak benzeşim kurulduğundan sözcük, söz varlığının doğal bir ögesi gibi durmaktadır (İmer vd. 2011, s. 204; Sarı, 2015, s. 83; Demirci, 2021, s. 149).

Kopyalamanın farklı bir boyutu olarak değerlendirilebilecek bu yöntemde sözcük, biçim ve anlamca yabancı unsura benzerlik kurularak oluşturulmaktadır. Örneğin: okul sözcüğü görünüşte oku+l biçiminde türemiş bir sözcük gibi görünmektedir fakat Fr. école sözcüğünden örneksenerek oluşturulmuştur. Hem anlam hem biçimce benzeşim söz konusudur. Fr. bulletin > belleten, Ar. bu‘d > boyut, Fr. image > imge vb. örnekseme yapılan diğer sözcüklerdir (Eker, 2015, s. 315-316; Sarı, 2015, s. 83).

1.6.2.4. Ödünçleme (kopyalama)

İletişim ve etkileşim sonucu yabancı bir dilden sözcük almak yani sözcük ithal etmek anlamına gelen ödünçleme, esasında bir kopyalama işlemidir. Alınan sözcükler zaman içerisinde o dilin asli unsurları hâline geldiğinden ve geri vermek söz konusu olmadığından ödünçleme kavramı bu olguyu tarifte yetersiz kalmaktadır. Fakat alan yazınında bu ad kullanılagelmıştır (Korkmaz, 2009, s. 179; İmer vd., 2011, s. 199; Demirci, 2021, s. 367; Sarı, 2015, s. 79; Paylan, 2015, s. 124).

Johanson (2007, s. 31-37) “kopyalama” kavramını ödünçleme kavramına alternatif olarak ortaya koyan ilk dil bilimcidir. Kopyalamayı alınan unsurlara göre sınıflandırmıştır. “Genel kopyalama” alıcı dilin kaynak dilden sözcüğü biçim ve anlamıyla bir bütün olarak kopyalanması ve “seçmeli kopyalama” malzeme, anlam, birleşim, sıklık gibi unsurlardan biriyle yapılan kopyalamalar şeklinde ele almıştır.

Her dilde olduğu gibi Türkçe de; diğer uluslarla olan coğrafi, siyasi, kültürel, ticari ve dinî ilişkiler sonucunda kelime alışverişinde bulunmuştur. Örneğin: Uygurca döneminde Budizm ve Manihaizm dinlerinin kavramları Türkçeye girmiş, Türkler İslam’ı kabul ettikten sonra Arapça sözcükler eski sözcüklerin yerini almıştır. Farsçanın etkisi ise daha çok edebî metinler üzerinden olmuş ve önemli Farsça eserlere nazireler yapılmıştır. Arapça ve Farsçanın etkisi Cumhuriyet Dönemi’nde dilin millileştirilmesi ve sadeleştirilmesi anlayışının benimsenmesine kadar sürmüştür. Cumhuriyet’ten günümüze kadar gelen dönem içinde Batı ile kurulan yakın ilişkilerden dolayı Fransızca ve İngilizce gibi batı dillerinden gelen sözcükler artış göstermiştir (Aksan, 2020, s. 137).

Yabancı sözcükler dile alındığında dildeki ses özelliklerine göre şekillenirler. “Yerileştirme” adı da verilen bu olay, dilin fonetiğine uyarlama işlemidir. Örneğin: temr-i hindi > demir hindi, hortensiya > ortanca, atlı karaço > atlıkarınca gibi (Aksan, 2020, s. 31; Akalın, 2014, s. 835).

Yabancı sözcüklerin dilde sestten başka girdikleri dillerde anlam değişimlerine uğradıkları ve yüklendikleri yeni anlamlarla yaşadıkları da görülmektedir. Mesela Ar. “millî” sözcüğü şeriata ilişkin, şer’i anlamlarındayken Türkçede ulusal anlamında kullanılagelmıştır (Aksan, 2020 s. 33). Far. “hamşîre” sözcüğü; süttaş, kardeş, özellikle kız kardeş anlamlarında kullanılırken TT’ye “hemşire” şeklinde ilk zamanlarda kız kardeş anlamında kullanılmasına rağmen günümüzde hasta bakım hizmeti veren kişi anlamında kullanılmaktadır (NS, 2019).

Ödünçleme kavramı içerisinde ele alınabilecek bir diğer kopyalama türü de geri ödünçlemedir. Bu olgu, bir dilden başka bir dile geçen bir sözcüğün biçim ve anlam değişimlerine uğrayarak kaynak dile son hâliyle geri dönmesidir (Demirci, 2021 s. 369; Karaağaç, 2016 s. 67; Kalaycı, 2023 s. 768; Aksan, 2020 s. 31). ET’de katun şekliyle kullanılan sözcük Farsçaya geçerek hatun biçiminde kullanılmış ve bu şekliyle geri ödünçlenmiştir (Saatçi, 2020, s. 142). Kağan sözcüğü Farsçaya geçerek hakan biçimini almış ve bu biçimiyle Türkçeye geri dönmüştür (Karaağaç, 2016 s. 71). Mustafa Beg armudu olarak bilinen bitki İtalyancaya bergamotte şeklinde geçmiş, buradan Fransızcaya bergamote biçimiyle geçen sözcük anlam değişikliğine de uğrayarak bergamot biçimiyle Türkçeye geri ödünçlenmiştir (Aksan, 2020, s. 31).

Durmuş (2004, s. 1-21) Türkçe Sözlük’ün 9. baskısında yer alan sözcükleri temel alarak ödünçlenen kelimeler üzerine yaptığı çalışmada TT’ye kelime veren dilleri kelime sayısına göre şu şekilde sıralamıştır: 1. Arapça 2. Fransızca 3. Farsça 4. İtalyanca 5. İngilizce 6. Yunanca 7. Latince 8. Almanca 9. Rusça 10. İspanyolca 11. Macarca 12. Slavca 13. Moğolca 14. Ermenice 15. Bulgarca 16. İbranice 17. Diğer diller.

Söz varlığı içerisinde sözlüklere geçmeyen birçok sözcük bulunması yanında iletişim ve etkileşimin etkisiyle devamlı sözcük aktarımı olduğundan yukarıdaki sıralama hâkim dil İngilizcenin lehine değişme eğilimindedir. Özellikle ABD’nin dünyadaki siyasi ve ekonomik alandaki üstünlüğü yanında bilim ve teknoloji alanındaki başarıları, İngilizcenin dünya dili olarak kabul görmesini sağlamıştır. Dünyadaki diğer diller gibi Türkçe de İngilizcenin etkisinde kalarak birçok sözcüğü bu dilden kopyalamıştır. Bu kopyalanan sözcükler içerisinde F16, MP3, web 3.0, 5G vb. alfanümerik adlar da bulunmaktadır.

1.6.2.5. Anlam aktarması (çeviri)

Kopyalama yönteminin başka bir boyutu olarak da değerlendirilebilecek bu yöntemde biçimsel bir aktarımdan ziyade anlamsal bir kopyalama söz konusudur. Çeviri sözcükler olarak değerlendirilen bu sözcükler, dilin kendi söz varlığını kullanarak yabancı dildeki bir kavrama karşılık üretilen sözcüklerdir (İmer, 2001, s. 151; Sarı, 2015 s. 78; Aksan, 2020 s. 34; Demirci, 2021, s. 158).

Uluslar, farklı coğrafya ve dil ailelerine sahip olsalar da diller, insanların benzer zihinsel ve duygusal yapıya sahip olması ve çeşitli etkileşimler (din, kültür, ticaret vb)

nedeniyle aynı anlam kalıplarına sahip olmaları doğaldır. Örneğin: TT’de yer sarsıntısı, İng. earthquake, Far. conbeş-e zemin kopyalama değil benzer yaşanmışlıkların sonucu ortaya çıkan benzer adlandırmalardır. Bunun yanında Tanrı sözcüğü yerine Karahanlı Türkçesi döneminde Farsçanın etkisiyle sahip anlamına gelen “Xoda” sözcüğünün anlamının kopyalanarak “İdi” (sahip) sözcüğünün kullanılması bir anlam aktarmasıdır (Eker, 2010, s. 199).

Türkçede çeviri yoluyla üretilen birçok sözcük bulunmaktadır. Örneğin: Far. çeşme > göze, Far. guş borî > kulağı kesik, Far. çeşm-i dil > gönül gözü, Fr. prévoir > öngörü, İng. data mining > veri madenciliği, Fr. chef > başkan, İng. break the record > rekor kırmak vb. (Aksan, 2020, s. 34; Eker, 2015, s. 202-208; Sarı, 2015, s. 79).

1.6.2.6. Ses değiştirme (fono-semantik başkalaşma)

Ses değiştirme, bir sözcüğün birtakım ses değişiklikleriyle yeni bir anlama sahip başka bir sözcüğün üretilmesi yöntemidir. Kara (2011, s. 20) ses değiştirme yöntemi ile ortaya çıkan yeni sözlükçül birimler için “fonosemantik başkalaşma” terimini kullanmıştır. Fona-semantik başkalaşmayı; “aynı kelimedede meydana gelen ses ve anlam değişmesi” olarak tanımlamaktadır.

Konuşma dili, zamanla aşamalı olarak değişen ve sürekli olarak yeni ifadeler üreten canlı bir yapıya sahiptir. Halkın doğal olarak kullandığı sözcüklerle, âdeta bir gölge ve renk oyunu yaratılarak ses olayları aracılığıyla yeni kelimeler türetilmektedir. Bohça/poğaça, bohça > boğça > poğaça şeklinde dönüşerek b > p ve h > ğ ünsüz değişimleri ile beraber ünlü türemesi sonucu *poğaça* sözcüğü oluşmuştur. Beniz (bengiz) / benze-, bengiz > beniz > ben(i)z+e- > benze- şeklinde dönüşerek ng > n ünsüz değişmesi ve orta hecedeki dar ünlü düşmesi sonucu *benze-* sözcüğü oluşmuştur. Kadın/kayın, d > y ünsüz değişmesi ile *kayın* sözcüğü oluşmuştur (Hazar, 2015, s. 1652-1658).

Kara, (2011, s. 25-37) “Ayrı Düşmüş Kelimeler” adlı çalışmasında ses değişimi yöntemini şu örneklerle açıklamaktadır: Çabuk > çevik, belik > bölük, bıçkı > biçki, bor > boz, kertik > gedik, abdal > aptal, acar > gıcır, cihaz > çeyiz, skala > iskele, baz > baza, abajur > panjur gibi örnekler ses değişimiyle ortaya çıkmış sözcüklerdir.

1.6.2.7. Genelleme (özel adın kavramlaşması)

Bir kişi, ürün veya marka adının, o ada ilişkin genel bir kavramı karşılar hâle gelmesidir. Özel adın kavramsallaşması olarak da nitelendirilebilecek bu durum, özel bir adın özellikle belirli bir alanda çığır açması sonucu aynı türdeki bütün varlık veya kavramları karşılayan genel bir ada dönüşmesidir (İmer vd., 2011, s. 134; Sarı, 2015, s. 71).

Genellemede bir marka adı veya mucit veya kâşifin adı da genelleşebilir. Örneğin:

Jeep markası > Jip: Yerden yüksek araçlara verilen ad.

Mintaks markası > mintaks: Bulaşık deterjanı.

Selpak markası > selpak: Kâğıt mendil.

Amerigo Vespucci kişisi > Amerika: Bir kıta adı.

James Watt kişisi > watt: Değeri 1 joule/sn. olan elektriksel güç birimi.

Isaac Newton kişisi > newton: Uluslararası birim dizgesinde kuvvet birimi (FTS, 1983).

1.6.2.8. Uydurma

Daha önce dilde rastlanmayan bir tarzda yerleşik türetme kurallarına aykırı bir biçimde sözcük türetmeye uydurma denmektedir.² Bu sözcükler, dilin doğal bir unsuru gibi görünmekte ve doğal sözcükler gibi çekimlenebilmektedir (Eker, 2015, s. 410; Sarı, 2015, s. 80).

Özellikle Cumhuriyet'in kuruluşuyla beraber dilde sadeleşme ve öze dönüş faaliyetleri sonucu bazı sözcüklerin uydurma yöntemiyle oluşturulduğu görülmektedir. Bayan sözcüğü bunlardan biridir, bay sözcüğünden benzetilerek uydurulmuştur. -An eki eylemden ad yapan bir ek iken burada ada gelerek ad yapmış görünümü vermektedir (Eker, 2015, s. 382; Sarı, 2015, s. 81; Demirci, 2021, s. 156).

Timurtaş (1979, s. 25-40) Türkçenin tarihî evrelerinde görülmeyen ve Türkçe dil bilgisi kuralları ile izah edilemeyen sözcükleri uydurma sözcükler olarak nitendirerek uzay, birey, araç, gereç, öykü, doğa, özgür, uygar, koşul gibi birçok örnek üzerinde konuyu izah etmeye çalışmıştır. Söz gelimi koş-ul sözcüğündeki -l veya -ul ekleri

² Bütün dilleri aslında insanoğlunun uydurduğu bir olgu olduğu görüşü bütün sözcüklerin uydurma olduğunu savunmaktadır fakat dillerin belli bir mantık içinde işleyen kurallara sahip olması sözcük türetme ve uydurmanın sınırlarını belirlemektedir.

kumul, çökül örneklerinde olduğu gibi isim köklerine getirilen bir ektir oysa bu örnekte fiile getirilerek bir ad oluşturulmuştur.

1.6.2.9. Yansıma

Doğadaki çeşitli seslerin (insan, hayvan, nesne, doğal varlıklar) taklit edilerek yeni sözcükler oluşturulmasıdır (Zülfikar, 1995, s. 1; Vardar, 2002, s. 216, İmer vd., 2011, s. 262; Sarı, 2015, s. 80). Sözcüklerin doğuşu ve kökenini yansımalarla dayandıran teoriler bulunması bu sözcükleri özel kılmaktadır.³

Bu sözcükler türetme eklerini de alabilmekte ve başka anlamlar da kazanabilmektedir. “Bom” sesinden bomba, bomla- sözcükleri; “tık” sesinden tıklatırtı, sözcükleri türetilmesi gibi. Yansıma sözcükler, ikileme oluşturup sıfat veya zarf görevinde kullanılabilir. Fır fır dönmek, hor hor yatmak, örneklerinde zarf görevinde; takır tukur sesler, kütür kütür elmalar örneklerinde sıfat görevinde kullanılmıştır.

İkileme biçiminde kullanılıp bir varlık veya nesne adı hâline gelmiş yansıma sözcükler de vardır:

Gırgır: Mekanik olarak çalışan süpürge,

Patpat: Küçük yerleşim yerlerinde az miktarda yükleri taşımak amacıyla sulama motoru kullanılarak yapılan taşıt,

Çatapat: Ayakla çiğnendiğinde veya bir yere sürtüldüğünde “çat pat” diye patlayan bir eğlence fişeğidir (GTS, 2024).

1.6.2.10. Eklerin kavramlaşması

Ekler normal şartlarda bağımlı biçim birimleri olarak sözcüklere bağlı ve sözcükler olmadan kullanılamayan işlevsel yapılardır. Fakat bazı eklerin, nadir de olsa sahip oldukları anlam özelliklerinden dolayı bir sözcük gibi kullanıldığı görülmektedir. Her ne kadar yeni bir yapı söz konusu olmasa da yeni bir kullanım ve anlam söz konusu olduğu için bu sıra dışı kullanımlar sözcük oluşturma yolu olarak görülebilir (Sarı, 2015, s. 150, Tolkun, 2019, s. 1598; Demirci, 2021, s. 134).

³ Saussure'nin göstergenin nedensizliği, buyrultusallığı ilkesi dillerin kökenini yansıma sözcüklere dayandıran görüşe karşı çıkmaktadır (Vardar, 2002, s. 216).

Cüceloğlu, kitabını isimlendirirken +mİş geçmiş zaman ekini bir sözcük olarak kullanmış, sahte bir kişilik özelliği sergileyenler için “Miş Gibi Yaşamak” ek ve edat öbeğini kavramlaştırmıştır (Sarı, 2015, s. 151).

Sağın’ın 2015’te popüler olan “Miş Miş” adlı şarkısında +mİş eki söylentiler anlamında kullanılmıştır.

MİŞ MİŞ

Sorun bende mi sendeymiş?

Daha iyisine layıkmışım.

Hangi kitaptan ezber bu?

Miş miş de muş muş.

“Biz ecek, acak gibi sözlerle gelmiyoruz.” cümlesinde +AcAk eki boş gerçekleştirilmeyen vaatler anlamında kullanılmıştır (Tolkun, 2019, s. 1599).

Yabancı bir ek olduğu hâlde Türkçeye de ödünçlenen fikir akımı anlamındaki +izm eki de zamanla kelime gibi kullanılmaya başlanmıştır. Cemil Meriç’in “İzimler idrakimize giydirilen deli gömlekleridir.” sözünde geçtiği gibi (Demirci, 2021, s. 135).

1.6.2.11. Kırpma

Güdükleme de denilen birden fazla heceye sahip sözcüklerin başından veya sonundan bir parçanın atılarak sözcüğün kırpılmasına dayanan bir sözcük oluşturma yoludur. Bir çeşit kısaltma yöntemidir (Vardar, 2002, s. 134; İmer vd., 2011, s. 175; Akalın, 2014, s. 834; Sarı, 2015, s. 47). Her ne kadar yeni bir anlama işaret etmese de bu yolla yeni bir sözcük yapısı meydana getirildiği için sözcük yapımı içerisinde değerlendirilebilir. Bu sözcükler, dildeki kestirmeden anlatım kolaycılığının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Baştan kırpılan sözcüklere; (oto)park > park, (kaba)dayı > dayı vb. sondan kırpılanlara; Oto(mobil) > oto, tel(graf) > tel, büt(ünleme) > büt, kahve(hane) > kahve, görüm(ce) > görüm, prof(esör) > prof vb. örnekler verilebilir.

Kişi adlarında da kırpma yapılması Türkiye Türkçesinde görülen bir durumdur. Bu tür kırpmalarda kırpılan bölümün sonuna “o” ünlüsü getirilir. Örneğin: Mustafa yerine Musto, İbrahim yerine İbo, Ramazan yerine Ramo vb.

1.6.2.12. Eksiltme

Eksiltme, sözcük öbeği hâlinde bulunan bir yapının aynı anlamı ifade edecek şekilde bazı sözcüklerinin atılarak tek sözcüğe indirgenmesi olarak tanımlanabilir. Kırpma ile benzer bir şekilde azaltma işlemine tabi tutulur fakat burada azaltılan ses veya heceler değil sözcüklerdir (Vardar, 2002, s. 134; Akalın, 2014, s. 837; Sarı, 2015, s. 50-51).

Sözcük öbeğinin başındaki sözcük alınıp sonundaki sözcükler eksiltilerek oluşturulabilir: cep telefonu numarası > cep, kablosuz internet ağı > kablosuz, acil servis > acil vb. (Karaağaç, 2013, s. 271; Sarı, 2015, s. 50-51). Sözcük öbeğinin başındaki sözcükler eksiltilerek de yapılabilir: patlıcan kızartması > kızartma, vb. (Vardar, 2002, s. 134).

“Garson çek bir kuru.” cümlesinde geçen kuru sözcüğü “kuru fasulye” yemeğini ifade etmektedir veya “Düdüklüye eti koydun mu?” cümlesinde geçen düdüklü sözcüğü “düdüklü tencere” yerine kullanılmıştır (Karaağaç, 2013, s. 271). Bu tür kullanımlar dilin kolay ve kestirmeden anlatım yönünün halk tarafından kullanılması sonucu ortaya çıkmaktadır. Eksiltmeyi, yeni bir kavrama karşılık bulunmaması ve yeni bir sözcük üretilmemesi yönüyle sözcük yapımı olarak değerlendirmek zor görünse de bir sözcüğün anlam genişlemesi ile bir kavramı karşılaması söz konusu olduğundan sözcük yapım yolu olarak değerlendirilebilir.

Eksiltmenin, parça-bütün ilişkisi nedeniyle ad aktarması (mecaz-ı mürsel) ile yakın bir ilişkisi olduğu söylenebilir. Bu yönüyle şiirlerde özlü anlatım kaygısından dolayı bu türden kullanımları sıkça görmek mümkündür. *Kandilli* yüzerken uykularda / Mehtabı sürükledik sulara (Yahya Kemal Beyatlı). Şiirinde geçen kandilli sözcüğü ile “Kandilli halkı” kastedilmektedir.

1.6.2.13. Geri oluşum

Geri türetme olarak da adlandırılan bu oluşum mevcut kelimelerden yola çıkarak dil kullanıcılarının daha basit bir kök veya temel form varsayımıyla yeni kelimeler türetmesine dayanır. Dil kullanıcıları, özellikle sözcüklerin sonundaki bazı sesleri türetme eklerine benzeterek bu unsurları çıkarıp aslında dilde bağımsız bir varlığı olmayan ama varmış gibi algılanan yeni bir temel form oluştururlar. Bu oluşturdukları sözde köklere çekim eklerini getirip işletebildikleri gibi yapım ekleriyle yeni sözcükler

de türetebilmektedirler. Bu, çoğunlukla bilinç dışı bir süreçtir ve yeni kelime oluşumlarına yol açmaktadır (Eker, 2015, s. 324; Sarı, 2015, s. 60; Demirci, 2021, s. 155).

Türkçede söz varlığının doğal bir unsuru gibi görünen fakat geri oluşum eseri oluşturulmuş sözcükler bulunmaktadır. Örneğin Çaba kelimesi, ET’de “çapala-“ biçimiyle kullanılan ve “suda çırpınarak yüzmek” anlamına gelen “çap-“ fiil kökü ile sıklık ve tekrarı ifade eden “+AlA” biçim biriminin birleşimi sonucu meydana gelmiş bir kelime gövdesidir. Zamanla, hem kök hem de bu türemiş forma sahip “çap-ala-“ kullanım dışı kalmış, kök unsuru unutulmuş ve çaba kelimesi, +lA- eklemesinin işlevi göz önünde bulundurularak “çaba+la-“ şeklinde yanlış bir çözümlemeye tabi tutulmuştur. Bu yanlış çözümleme sonucunda, çaba kelimesinin bir isim kökü olduğu düşünülmüş ve kelime bu şekilde Türkçeye yerleşmiştir (Sarı, 2015, s. 60; NS, 2015).

Yeni geri oluşum örnekleri daha çok gençler arasında ve sosyal medya dilinde kullanılan tabirlerdir. Mesela Fr. “Maniaque” sözcüğü önce manyak biçiminde kopyalanmış ardından eylem biçimi geri oluşum yoluyla oluşturularak “manya-“ biçimi kullanılmaya başlamıştır. Ay- , bay- eylemleri de ayıl- ve bayıl- eylemlerinin geri oluşumuyla şekillenmiş eylemlerdendir (Sarı, 2015, s. 61-62).

1.6.2.14. İşlev değişimi

İşlev değişimi veya dönüştürme, Türkçede sözcüklerin sınıfının değişerek yeni kullanım alanları bulması sürecidir. Bu durumda, bir eylem ad hâline gelebilir veya bir ad eyleme dönüşebilir. Bu yöntemde her ne kadar yeni bir kelime üretilmese de mevcut kelimenin farklı bir işlev üstlenmesi ve kelimenin anlam özelliklerinin genişlemesi dildeki kavramsal ifade biçimlerinin çeşitlenmesine katkı sağladığı için bir oluşum kabul edilebilir (Hatipoğlu, 1981, s. 111-115; Banguoğlu, 2011, s. 146-147; Eker, 2015, s. 326; Sarı, 2015, s. 66).

Türkçede bu yolla oluşturulmuş “çok işlevli” birçok sözcük bulunmaktadır. Örneğin: ekşi/ekşi-, boya/boya-, göç/göç-, kuru/kuru-, dil/dil-, savaş/savaş-, barış/barış- sözcükleri hem ad hem eylem olarak kullanılmaktadır. Kimi Türkçe dil bilgisi kitaplarında “ortak kök” olarak söz edilen ve varlığı tartışmalı⁴ olan bu sözcük ikizleri,

⁴ Ad ve eylem köklerinin farklı niteliklere sahip olmaları nedeniyle ortak olamayacağı, koşut gibi görünen bu köklerden ad köklerinin aslında bir fiil kök veya gövdesinen türediği zaman içerisinde aldıkları bu eklerden soyutlanarak günümüzdeki yalın hâllerine geri döndükleri ifade edilmektedir. Mesela: aç- / aç- / aç-

sesteş sözcük özelliği taşısa da anlamları arasında bağ bulunduğundan ve farklı bir görev taşıdığından sesteş sözcüklerden ayrılmaktadır.

İngilizcede de çift işlevli birçok sözcük bulunmaktadır. Söz gelimi; feel (duygu) / feel- (duygulanmak), love (sevgi) / love- (sevmek), hate (nefret) / hate- (nefret etmek), move (hareket) / move- (hareket etmek) bunlardan sadece birkaçıdır.

g > acı, agrı- / agrı-g > ağrı, boya- / boya-g > boya, ekşi-/ ekşi-g > ekşi, tat-/ tat-ıg > tat, vb. (Ergin, 2009, s. 111; Korkmaz, 2009, s. 13).

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Alfanoümerik Sözcük Nedir?

Türk Dil Kurumu sözlüklerinin hiçbirinde *alfanoümerik*, *abecesayısal* ve *alfasayısal* kavramları madde başı olarak yer almamaktadır.

Oxford English Dictionary (OED), alphanumeric (alfanoümerik) terimini “alfabetik karakterlerle birlikte sayısal karakterleri içeren” bir ifade olarak tanımlamıştır. OED, alfanoümerik kavramının özellikle yazılı bilgisayar kodlaması ve dijital sistemlerde yaygın olarak kullanıldığını ifade etmiştir (OED, 1912).

Nişanyan Sözlük'te, “İngilizce alphanumeric kelimesinden türetilen alfabenin harfleri ile sayıları içeren sözcüğünden alıntıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Türkçede bu terim, ilk olarak “araç, çekler ve belgeler üzerine alfanoümerik karakterler” (Milliyet, 1976) şeklinde kullanılmıştır (NS, 2013).

Vikisözlük'te alfanoümerik sözcüğünün eş anlamlısı olan alfasayısal sözcüğü madde başı olarak alınmıştır. Alfasayısal maddesine bakıldığında “Harfler, sayılar ve noktalama işaretleri gibi diğer karakterlerden oluşan, abecesayısal.” olarak tanımlanmış ve bilişim kavram alanıyla ilişkilendirilmiştir (Wikisözlük, 2023).

T. Balcı ve U. Balcı (2019, s. 60), kısaltma yoluyla yapılan sözcüklerin yazınsal, söyleyişsel, kaynaşmalı ve eksiltmeli gibi çeşitli türleri bulunduğunu bunun yanı sıra “Hiçbir Guruba Girmeyen Kısaltmalar” başlığı altında farklı gösterge tiplerinin karıştırılmasıyla yapılan kısaltma biçiminde yapıların varlığından söz etmiştir. Dikkat çekmek amacıyla başvuru olan bir dil oyununun sonucunda oluşturulan bu kısaltmalara; 1tanem-bir tanem, 2bin13-2013, [I♥zade-Pilavzade gibi örnekler verilmiştir. Alfanoümerik kavramı kullanılsa da bu yapıların bir tür kısaltma olduğu vurgusu yapılmıştır.

Pope (2012), alfanoümerik sözcükler için “numeronim” kavramını kullanarak melez bir sözcüksel yapı, en geniş tanımıyla sayıları içeren bir kelime veya sayı tabanlı yapı türlerini kapsayan bir terim olarak tanımlamıştır.

Alfanoümerik, A ile Z arasındaki harfler ile 0-9 arasındaki rakamlardan türetilmiş sayıları kapsayan ve bu karakterlerin birlikte kullanılması ilkesine dayanan birleşimler

için kullanılan bir terimdir. Bilişim alanında sıkça karşılaşılan alfanümerik karakter kümeleri ayrıca bazı noktalama işaretlerini de içerebilir. Güvenlik önlemlerini arttırmak için birçok web sitesi, giriş ve kayıt sistemi gibi dijital platformlar seçilecek parolanın sadece harflerle veya sadece rakamlarla değil her ikisini de içeren alfanümerik bir biçimde oluşturulmasını istemektedirler.

Pavia ve Costa (1993, s. 85), alfanümerik markalarla ilgili yaptıkları çalışmada alfanümerik adları harflerin ve kelimelerin yanı sıra sayıları da içeren isimler olarak tanımlamış ve “bir veya daha fazla sayının harflerle yazılı bir formda bulunduğu” şeklinde ifade etmişlerdir. Ayrıca alfanümerik marka adları, bir ürünü tam olarak tanımlamak için model numarasının kullanıldığı bir ürün belirleme ögesini içeren yapılar olarak tanımlanmıştır. Alfanümerik marka isimleri örnekleri için Mazda RX-7, 7UP gazlı içecekler, 3M Corporation ve Pentium 4 bilgisayar yongası gibi örnekler verilmiştir.

Alfasayısal marka adları yarı niceliksel oldukları için karşılaştırılabilir dışsal özellikler içerebilir. Sayısal kısım, belirli bir ürün özelliğiyle ilişkilendirebilir ve bu da müşteriye çıkarım yapma konusunda bir ipucu verebilir. Tüketicilerin ürün özellikleri hakkında bilgi eksikliği arttıkça, alfasayısal adların sayısal kısmından çıkarımlarda bulunma eğilimi de artmaktadır. Bazı markalar sayıları kullanarak ürün kategorini belirli ve uyumlu bir sırayı takip ederek adlandırırılar. BMW X1, BMW X2, BMW X7 örneklerinde olduğu gibi tüketicilerin aracın gövde tipi ve boyutuna dair çıkarımlar yapması sağlanmışır (Gunasti ve Ross, 2010, s. 1178; Shibanova, 2017, s. 40-44).

Alfanümerik adlarda kullanılan harf ve sayılar bir anlam değeri taşıyabilir, bu anlamlar çeşitlilik arz edebilir. Sayılar; ürünlerin model veya seri numarasına, işaret edilen varlığın birtakım nicel özelliklerine, adı oluşturan kısaltmanın harf sayısına ilişkin olabilir. Harfler ise genellikle söz konusu varlığı işaret eden kısaltmalar şeklindeyir. Bazı insanlar alfanümerik adlardaki sayı ve harf bileşenlerini yorumlarken sadece sezgisel yordamayı kullanmazlar aksine markaları daha derinlemesine işleyerek marka-atıf çıkarımları yaparlar. Bu durum, eksik bilginin çıkarım yapma ihtiyacı doğurmasından ileri gelir. Birçok durumda tanıtım materyalleri tüketicilere ürün özelliği hakkında, hatta en önemlileri dâhil olmak üzere tam bilgi vermez, bu da tüketicinin eksik ayrıntıları doldurmak için sağlanan bilgilerle çıkarımlar yapmasına neden olmaktadır (Gunasti ve Özcan, 2015, s. 309-22).

Alfanümerik marka isimlerinin sözel kısmına (harfler ve kelimeler) dayalı kurallar, alfanümerik marka isimlerinin bir parçasını temsil ettiği için sayılar kadar

önemlidir. Harflerin sembolizmi ve sayılarla birleşim biçimleri, alfanümerik marka isimlerini yorumlama sürecine katkıda bulunmaktadır (Gunasti ve Ross, 2010, s. 1177-1192).

Pavia ve Costa (1993, s. 85-98) yaptıkları bir çalışmada, harflerin ve sayıların genellikle tüketicilerin ürün türünü belirlemede yardımcı olduğunu bulmuşlardır. Tüketicilerin hız ve karmaşıklık bekledikleri bir ürün kategorisinde, “Z” ve bir numaradan oluşturulan bir marka ismi ile “A” ve bir numaradan oluşturulan bir marka ismini karşılaştırmışlardır. Yapılan algı testine göre “yeni bilgisayar sürücüsü” ürünü olarak Z5 ve Z50 marka isimleri için yapılan değerlendirmeler, A5 ve A50 için yapılan değerlendirmelerden daha olumlu bulunmuştur. Sayıdaki artış ile olumlu yaklaşım arasında bir doğru orantı gözlemlenmiştir. Ayrıca harflerin de ürünler ile ilgili çıkarımlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. X ve Z harflerinin, özellikle büyük sayılarla birleştirildiğinde yüksek teknoloji, hız ve karmaşıklık göstergeleri olduğuna inanılmaktadır. X ve Z harfleri aynı zamanda keskin görsel görünümleri, sert sesli çıkışları ve alfabenin öğrenilmesi zor kısmında yer almaları nedeniyle bu harfler daha güçlü algılanmıştır.

Alfanümerik adlandırmanın günümüzde birçok alanda kullanılan yaygın bir adlandırma yolu olması ve bazı adların özel ad (onim) olarak karşımıza çıkması, alfanümerik adların ad bilimi alanına da konu olabileceğini göstermektedir. Örneğin “A101” Türkiye’de birçok şubesi bulunan bir zincir marketin adıyken; “N11” ise Türkiye’de faaliyet gösteren ünlü bir çevrimiçi alışveriş sitesidir. Alfanümerik onimleri inceleyen tematik alana “alfanümeronim” kavramı kullanılabilir. Alfanümeronimler ayrı bir araştırma konusudur.

2.2. Alfanümerik Sözcüklerin Ortaya Çıkışı

Afanümerik sözcük yapılarının ne zaman ortaya çıktıklarına dair kesin kanıtlar bulunmamaktadır. Bu sözcüklerin daha çok marka ve ürün adlarında görülmesi 19. ve 20. yy.da endüstride yaşanan büyük gelişmeler ve seri üretimle ilişkilendirilebilir. Ürün çeşitliliğinin artmasıyla ortaya çıkacak ad karmaşasının önüne geçmek ve ürünleri hızlıca adlandırmak için harflerle beraber model veya seri numaraları kullanılarak hem pratik hem işlevsel bir adlandırma yapılmış olduğu düşünülmektedir. Sony PS5, Mercedes C180, iPhone 15, Bayraktar TB2, Türksat 2B gibi birçok markanın ürünlerini alfanümerik olarak adlandırdığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 21. yy.da hızla gelişen

teknoloji, iletişim kodlarını da etkilemiş dijital ortamlarda karakter sınırlılıkları ve ilgi çekme isteği başta İngilizce olmak üzere Türkçede de alfanümerik yazım biçimlerinin kullanılmasına yol açmıştır (Yener, 2023, s. 258).

Alfanümerik marka isimlerinin popülerliğini arttıran başlıca faktörler şunlardır: teknolojinin yayılması, pazar segmentasyonunun artan kullanımı, marka isimlerini bulma ve uygulama zorluğu, ürün yaşam döngülerinin azalması ve olumlu bir marka ismini yeni ürüne genişletme eğilimi (Boyd, 1985, s. 48).

Texin'e (2015) göre bu türden ilk özel ad şöyle ortaya çıkmıştır: Digital Equipment Corporation (DEC) çalışanı Jan Scherpenhuizen'in soyadı bir elektronik posta hesap adı olamayacak kadar uzun olduğu için bir sistem yöneticisi tarafından "S12n" adı verilmiştir. 1985'e gelindiğinde, Jan'ın adını telaffuz edilemez bulan meslektaşları ondan söz ederken "S12n" (ess-twelve-en) birleşimini kullanmışlardır. Dijital alan yazım sınırlılıkları ve kuralları nedeniyle harf sayı birleşimli kısaltmalar günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Pope (2012), bu sözcüksel yapıların telaffuzu zor olan ifadeleri kolaylaştırmak için üretildiğine dikkat çekerek şu öyküyü aktarmaktadır: Bilgisayar endüstrisiyle ilgili toplantıların birinde, birisi sürekli olarak beyaz tahtaya "uluslararasılaşma" (internationalization) kelimesini yazıyordu. Bu uzun kelimeyi her zaman yazmaktan hoşlanmadıkları için, biri kısaltma bulma önerisinde bulundu. Biraz tartışmadan sonra "i18n" önerisi üzerinde anlaşmaya varıldı ve o zamandan beri bu kısaltma endüstri standardı hâline geldi. Bu anlatı, konuşmada olduğu gibi yazmada da az çaba ilkesinin varlığını ortaya koyması açısından önemlidir.

Gunasti ve Ross'un (2010, s. 1186-1189) "How and When Alphanumeric Brand Names Affect Consumer Preferences" adlı makalesi, alfanümerik marka adlarının tüketicilerin tercihlerini nasıl değiştirebileceğini deneysel olarak gösteren bir çalışmadır. Bu çalışmada alfanümerik marka isimlerinin tercihler üzerindeki etkilerinin ya algılanan ürün özellikleri ile olan ilişkilerine ya da marka isimlerindeki sayısal bölümlerin yüksek olmasının ürünlerin yeniliği veya üstünlüğünü işaret ettiği yerleşik inancına dayandığını test etmişlerdir. Bilinç düzeyi düşük bireylerin, sezgisel bir yaklaşımla alfanümerik adlarda ürüne ait özellik bilgisi bulunsa da bulunmasa da geniş bir ürün yelpazesi içinde alfanümerik adlar arasında "ne kadar yüksekse, o kadar iyi" algısını takip etmeye eğilimli durumdadır. Yüksek bilişsel düzeye sahip bireylerin ise ürün özelliklerine ilişkin harf ve sayıları yorumlarken daha sistematik ve analitik bir yaklaşımda bulunduklarını tespit etmişlerdir.

İnsanın kavramsal evreni ve semboller arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalar, insanların “üstün olan daha yukarıdadır” veya “iyi yukarıdadır” gibi algılar geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Bu yerleşik kabuller, insanoğlunun neredeyse yaşamın her yönünde daha yüksek sayılara yönelik içgüdüsel eğilim göstermesine neden olmaktadır. Yüksek sayıların daha iyi şeylerle doğal olarak ilişkilendirilmesi, pazarlama ve markalama stratejilerini etkilemiştir (Lakoff ve Johnson, 1980, s. 198-208).

Bilişim alanında güvenlik kaygıları ve risklerin oluşması, alfanümerik adları gerekli kılmıştır. İnternet sitelerine kayıta şifre belirlerken karşımıza çıkan “Şifreniz alfanümerik karakterlerden oluşmalıdır.” ibaresi; oluşturulan şifre, yalnızca harfler veya yalnızca rakamlar içerdiğinde ortaya çıkan bir uyarıdır. Bu mesaj, güvenlik açısından daha sağlam şifrelerin, hem harfleri hem de rakamları içeren alfanümerik karakterlerle oluşturulması gerektiğini belirtir. Bu önlem, şifrenin siber saldırılara karşı daha güvenli olmasını sağlar. İnternet sitelerindeki üyelik adları, “iban” denilen uluslararası hesap numaraları, araç plakaları alfanümerik bir dizin şeklindedir.

Pavia ve Costa (1993, s. 96-97), yaptıkları çalışmada sayılar ve matematiğin daha çok bilim ve teknoloji ile olan ilişkisi ve daha ciddi bir karakter taşıması gibi nedenlerden dolayı daha teknik, karmaşık ve işlevsel ürün gruplarında alfanümerik marka adlarına daha güçlü bir eğilim gösterildiğini belirtmişlerdir. Söz konusu nedenlerden dolayı bazı alanların alfanümerik markalama için daha uygun olduğu sonucuna varmışlardır. Teknolojik ürün adları genellikle alfanümerik bileşenler içerir. Ürünlerin çeşitliliği ad bulmayı zorlaştırmaktadır. Basit, akılda kalıcı, tanıtıcı adlar bulma ihtiyacı; kolay, hızlı ve etkili bir adlandırma yolu olan alfanümerik adlandırmayı ortaya çıkarmıştır. Örneğin: Iphone 12, Samsung S3, I7, İos 11, GTA 5, PS 4 vb. ürün adları, ürünü kolay bir biçimde ifade etmekle beraber yeni model çıkarıldığında sadece sıradaki sayıyı kullanarak adlandırmaya devam edilebilmektedir. Böylece marka adı korunarak yeni ürüne kolayca bir ad verilmektedir.

Alfanümerik sözcüklerin neden ortaya çıktıkları konusunda özetle şunlar söylenebilir: çağın getirdiği teknolojik yenilikler ve endüstrinin ilerlemesi sonucu ortaya çıkan birçok ürüne hızlı ve tanıtıcı adlar bulma gereği, dijital güvenlik ve yazım sınırlılıkları ve bireylerin daha pratik ve hızlı yazım eğilimleri.

2.3. Sözlükselleşme Bağlamında Alfanoümerik Sözcükler

Sözlükselleşme, bir söz varlığının dilde belirli bir anlamda kullanılmaya başlanıp ilerde yaygın bir boyut kazanarak dile yerleşmesi sürecini ifade eden bir olgudur. Alfanoümerik sözcüklerin çoğunluğu, bu adların ilişkili olduğu alanda bilgisi veya konuya dair ilgisi olanlar tarafından bilinmektedir. Bazı alfanoümerik yapıların herkesin zihin haritasında aynı anlam ve biçimde kodlanması, bazılarının genel kabul görerek terim sözlüklerinde yer edinmesi, bu yapıların sözlükselleşme eğilimi taşıdıklarını göstermektedir.

Sözlükselleşme kavramıyla ilgili görüşlere geçmeden önce bu kavramı daha iyi anlamamızı sağlayacak nedenlilik ve nedensizlik kavramlarına değinmek faydalı olacaktır.

Nedenlilik, gösterenin ilgili olduğu gösterileni, bir başka deyişle, anlamını açıklayıcı nitelikler sunması, bu yönden saydam olmasıdır. Dil göstergesi, ilkelce nedenlilik taşımaz; ancak birleştirme, türetme vb. yollardan oluşturulan birimleri açıklayıcı öğeler saptanabilir. Bundan ötürü de nedenlilik salt görece ve ikincil nitelikli bir olgu olarak karşımıza çıkar. Biçim bilimsel nedenlilik (örn. ekmek ve +çi öğeleriyle açıklanabilen ekmekçi) dışında, kimi dil bilimciler dış gerçeklik düzlemindeki olgularla belli bir işitimsel benzerlik gösteren öğelerdeki sesçil nedenlilikle (yansımalar) anlamsal nedenlilik (örn. [ağaçtaki] yaprak, [defterdeki] yaprak) olgularına da bu bağlamda değinirler.” Nedensizlik (Alm. unmotiviert, Fr. immotive, İng. unmotivated), nedenlilik taşımayan, bir nedene bağlanamayan. Örneğin dil göstergesi, ilkece nedensizdir. F. de Saussure, göstereni gösterilenle birleştiren bağın nedensiz olduğuna dikkati çekmiş, bundan ötürü de dil göstergesini nedensiz saymıştır (Vardar, 2002, s. 146),

Kök sözcüklerin nedensizlik ilkesine dayandırılması, dilin çıkış ve evrimi konusundaki bilgiler teori düzeyinde olmasından dolayı tartışmalıdır. Saussure'un “nedensizlik ilkesi”ne (arbitrariness principle) göre dilsel göstergeler ve bunların anlamları arasında doğal veya zorunlu bir bağlantı yoktur. Yani, bir dil işaretinin belirli bir nesne veya kavramı temsil etmesi, bu işaret ile nesne veya kavram arasındaki ilişki rastgele (keyfi) bir sosyal anlaşma sonucudur. Bu bağlamda, “ağaç” kelimesinin bir bitkiyi ifade etmesi tamamen rastgele bir seçimdir (Saussure, 1998, s. 119).

Günümüzde ortaya çıkan kavramların mevcut ses ve söz malzemesinin çeşitli şekillerde biçimlendirilmesi bir mantık ve kasıt taşıdığından biçimsel bir nedenlilik söz konusu olabilirken anlamsal olarak bundan söz edemeyiz. Fakat sözcüklerin yansımalara dayandığı teorisini savunanlar sözcükleşmeyi nedensizlik ilkesine aykırı

görmektedirler. Alfanoümerik yapıların oluşumuna bakıldığında anlamsal nedenlilik olmasa da biçimsel bir nedenlilik olduğu söylenebilir. Yerli bir SİHA olan “Bayraktar TB2” örneğine bakıldığında, üretici firmanın adı Bayraktar ve “taktik blok” sözcüklerinin baş harfleri “TB” ile seri numarası olan 2 birleştirilerek oluşturulmuştur. Bu alfanümerik yapı, harf ve sayı birleşimli bir ad görünümündedir. Bu anlamca nedensiz olsa da bir biçimleme mantığı taşıdığından biçimsel olarak nedenlidir.

Lehmann (2002, s. 16), sözlükselleşmeyi “bir şeyin sözlüksel olması süreci” olarak tanımlamıştır. Sözcükselleşmenin sürece bağlı bir olgu olduğuna vurgu yaparak bu süreci, bir anlam veya kavramın bir ses kalıbında vücut bulup somutlaşması ve dile yerleşmesi olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda kimi alfanümerik adların zaman içinde sık kullanım ve görünürlüğünün artması sonucu sözlüksel bir değer taşıdığı söylenebilir. Örneğin “K9” alfanümerik adı Alman kurt köpeği için kullanılan bir sözcük olarak birçok dilde kullanılmaktadır. Herkesin zihninde aynı anlamın kodlanmış olması bu adın sözlükselleştiğini göstermektedir. Ayrıca bu sözcük terim sözlüklerine de girmiş durumdadır.

Bauer (1983, s. 42-61) “English Word Formation” adlı kitabında sözlükselleşme sürecini ilk aşamada kelimenin oluşumunun doğal sözcük üretim sistematığında olmadan anlık bir yapı olarak ortaya çıkması ve kullanılması, ikinci aşamada, bu yapının kamusallaşması yani belirli anlamlarda kullanılmaya başlanması, son aşamada ise sözlüksel bir birim hâline gelerek sözlükselleşmesi şeklinde açıklamıştır.

Vardar (2002, s. 187) sözlükselleşmeyi (Alm. *Lexikalisierung*, Fr. *lexicalisation*, ing. *lexicalisation*), “dil bilgisel bir birimin sözlüksel bir birime dönüşmesi” şeklinde tanımlamıştır. Dil bilgisel birimin içine ekler girebileceği gibi en küçük dilsel birimler olan harfler ve sayısal birimler olan rakamlar da girebilir.

Lipka (2002, s. 113) “English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics ve Word-Formation” adlı kitabında sözlükselleşmeyi şu şekilde tanımlamıştır: “Sözlükselleşme, ses bilgisel ve anlamsal değişikliklere neden olan, nedenliliği kaybeden aşamalı ve tarihsel bir süreçtir.

Sözlükselleşme, Türk alan yazınında yeni bir sözcüğün dilde belirli bir sözlüksel içerikle belirli bir çapta yaygınlaşması, tutunması olarak tanımlanmıştır (Uzun, 2006, s. 89). TDK bu kavramı, “Anlık oluşum sonucu ortaya çıkan, toplumda yaygınlık kazanarak kurumsallaşma aşamasındaki bağlı biçim biriminin asıl biçim hâline gelmesiyle kalıplaşan sözlük birimi” olarak tanımlamaktadır. Alfanoümerik adların bir kısmının ihtiyaca dayalı kullanımdan dolayı yaygınlaşıp sözlüksel bir değer kazandığı

görülmektedir. Aynı zamanda bağımlı biçim birimleri olan harflerin, bağımsız biçim birimleri sayılarla birleşmesi ve nedensiz dil yapıları oluşturulması her ne kadar büyük ölçüde anlık oluşan yapılar olmasa da söz varlığı içinde yer edinmesi bu yapıların da sözlükselleşebildiğini göstermektedir. Mesela “A4 kâğıdı” sözcük öbeğindeki alfanümerik ad olan “A4” yaygın kullanımından dolayı bilinirliği artarak dilde yerleşik bir görünüm kazanmıştır. Diğer kâğıt ebatları A3, A2 vd. yaygın kullanılmadığından daha az bilinmektedir.

Sarı (2015, s. 8-9) sözlükleşmenin sözcük biçimlemenin başka bir boyutu olduğunu ve sözlüklerde yer etmese de söz varlığına bir şekilde yerleşip insanların zihin dünyasında bir olgu veya kavrama karşılık kullanılan bütün yapıların sözlükselleştiğini ifade etmiştir. Dil, dil biliminden her zaman bir adım önde giderek kendi anlam kodlarını oluşturmaktadır. Dolaşımında olduğu hâlde sözlüklere henüz girmemiş birçok kullanım bulunması bu olguyu desteklemektedir. Örneğin “boş yapma” tabiri gençler arasında saçmalama, boş konuşma anlamında bir deyim olarak yaygın bir şekilde kullanılmakla birlikte sözlüklerde yer alamamıştır. Türkçede +sa-/se- isimden fiil yapma eki, su+sa-, anı+m+sa- örneklerinde olduğu gibi istek duyma anlamı veren bir ektir. Eski Türkçede daha yaygın kullanım örneklerine rastlanana bu ek günümüzde çay+sa- , ayran+sa-, kavun+sa- gibi yeni yeni kullanımlarda işletilebilmektedir. Geleneksel sözcük oluşturma yolları dışında kalan kavram karşılama yolları sözlükselleşme kavramı içinde değerlendirilmektedir. Bazı alfanümerik ürün adları, yaygın medya kullanımından ötürü sözlükselleşme eğilimi gösterebilmektedir. Mesela: “F16” savaş uçağı bir ürün adı konumundadır, dünya genelinde ün yaptığı için birçok kişi F16 dendiğinde bir savaş uçağından söz edildiğini anlamaktadır. “2023 model A3 aldım.” ifadesinde ise bağlamdan hareketle “A3” sözcüğünün Audi markasının bir araba modeli olduğu anlaşılacaktır. Bu sözcük kodlarının zihnimizde bir objeyi imgelemesi bunların sözcüksel bir birim hâline geldiğini göstermektedir.

Hengirmen (2009, s. 342) “Belli bir alanın terimleri de, o bilim dalından çıkarak yaygınlaşırsa ve genel dile katılırsa, sözlükselleşmiş olur.” diyerek bir terimin konuşma dilinde kullanılmasıyla sözcükselleşebileceğini ifade etmiştir. Yeni bir sözcüğün ortaya çıkıp zihindeki temsiliğin genelleşmesi ve benimsenip yaygınlaşması, işlevselleşmesi sözlükselleşme olarak görülmektedir. Bu bağlamda birçok alana özgü alfanümerik yapının zamanla genel dil içinde kullanıldığı görülmektedir. Söz gelimi “B12 eksikliğinde yeterli kırmızı kan hücresi üretilmeyeceği için vücut yeterince oksijen alamaz.” cümlesinde geçen “B12” bir biyokimya terimi iken bu alfanümerik ad, dil

konusurlarının birçoğunun duyduğu ve mahiyetini bilmese de en azından bir vitamin adı olduğunu kestirdiği alfanümerik bir ad niteliğindedir.

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle popüler kültüre ait sözcükler hızla tüm dünyada yayılmaktadır. Kültürel yakınlaşma yeni sözcükleri kabullenmeyi de kolaylaştırmaktadır (Aksan, 2020, s. 25-29). Teknoloji üreten ve bunu dünyaya pazarlayıp satan ülkeler kendi sözcüklerini de ihraç etmektedir. ABD'nin ürettiği F35 savaş uçağı, Iphone 15 telefonu, Almanya'nın G3 tüfeğı, Mercedes C180 arabası, Japonların PS5 oyun konsolu tüm dünyada bilinen alfanümerik ürün adlarıdır.

Eskiden yeni bir söz varlığını sözlüğe eklemek için önceden iki veya üç yıllık bir süreden fazla sözcüğün kullanılması gerekmektedirken günümüzde dijital çağın etkisiyle yeni terimler çok kısa bir zamanda geniş okuyucu kitlesiyle buluşabilmekte ve bu kelimeler sözlüklerde yerini alabilmektedir (Bozkurt, 2016, s. 114). Sosyal medya ve kitle etkileşiminin kazandığı boyutlar düşünüldüğünde sözlükselleşme sürecinin artık kısaldığı söylenebilir. Bu anlamda hızlı bir biçimde birçok sözcük hayatımıza girmekte bazıları aynı hızla gündemden düşerek unutulmakta bazıları da kullanıldığı için halkın umumi belleğine işlenmektedir.

2.4. Alfanümerik Sözcüklerin Morfolojisi

Morfoloji (biçim bilimi) dilin biçimsel öğelerini ve bu öğelerin nasıl birleşerek sözcükleri oluşturduğunu incelemektedir. Morfolojik analiz, sözcüklerin kök ve ekler gibi biçimsel yapılarını çözümleyerek dil sisteminin yapısal özelliklerini ortaya koymaktadır. Bu sayede dil bilimciler, bir dilin morfolojik özellikleri sayesinde o dilin işleyişini anlamada önemli bilgilere sahip olmaktadır. (Banguoğlu, 1990 s. 20; Korkmaz, 2009 s. 5; Eker, 2019, s. 253; Demirci, 2021, s. 120).

Morfoloji tarihsel süreç içinde dil bilimin temel alanlarından biri olan gramerin gelişimine paralel ilerlemiştir. Antik çağda dil bilimine dair düşünceler, dilin yapı ve biçimine yönelik ilk izleri ortaya koymuştur. Antik Yunan düşünürü Aristoteles, dilin biçimsel yönünü vurgulayan önemli bir figürdür. Onun çalışmaları, biçim ve anlamın birbirinden ayrılamaz olduğu görüşünü yansıtır ve morfolojinin temelini oluşturan bu düşünce, sonraki dil bilimcilerin çalışmalarına da ilham vermiştir (Robins, 1997, s. 45).

Geleneksel dil biliminin en çok önem verdiği alan olarak değerlendirilebilecek biçim bilimi alanına; kökler, ekler ve bunların birleşim tarzları ve sözcüklerin

türetilişindeki usuller ve bunun yanında sözcüklerin kökenine dair bilgiler girmektedir (Aksan, 2020, s. 81).

20. yüzyılda dil bilimindeki gelişmeler, morfoloji alanında da önemli katkılara yol açtı. Ferdinand de Saussure, dilin iki temel bileşeni olan “biçim” ve “içerik” kavramlarını ortaya atarak, morfoloji çalışmalarının temel teorik çerçevesini oluşturmuştur. Saussure'a göre, morfoloji biçim düzeyine odaklanır ve dildeki biçimlerin sistematik ilişkilerini inceler (Örnek, 2022, s. 127-145).

Aksan'ın (2020, s. 110-111) aktardığına göre Fransız dil bilimci Martinet, dildeki parçalanamayan en küçük anlamlı birimleri tanımlamak için “monem” kavramını kullanmıştır. Örneğin, “baş-ım ağrı-yor” ifadesinde dört monem bulunmaktadır. Bu monemlerden “baş” sözcüğü, tek başına bir anlam ifade ederek leksikal (sözlüksel) bir monemdir. Diğer yandan, “+Im” eki aitlik anlamı taşıyan ve gramatik bir monem olarak tanımlanır; bu ek, bağımlı bir birim olarak kullanıldığı için sözlüklerde yer almaz. Monem kavramının yerine daha yaygın kabul gören “morfem” yani “biçim birimi” kavramının kullanılmasının, kavramsal bir uzlaşa açısından daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda morfem, doğrudan veya dolaylı bir anlam değeri taşıyan ve konuşmada seslerle, yazıda harflerle ifade edilen biçim birimleri ifade etmektedir.

Ergin (2009, s. 105) morfem kavramını geniş bir manada ele alarak tek başına kullanılsın veya kullanılmasın sözcüğün bünyesini oluşturan anlamlı ve görevli bütün yapıları bu kapsamda değerlendirmiştir.

Biçim birimlerinin nitelikleri konusunda genel olarak kabul gören kategorik değerlendirmeler yapılmıştır. Adalı'nın (1979, s. 106-107) Türkiye Türkçesindeki biçim birimleri üzerine yaptığı çalışma, dil biliminde biçim birimlerinin özelliklerini derinlemesine analiz etmektedir. Bu çalışmada, biçim birimleri iki ana kategori altında incelenmiştir. İlk olarak, *sözlüksel biçim birimleri* olan sözcükleri ele almıştır; bu kategoride, özellikle sözcüklerin öncül karakterde olduğu ve bu sözcükler içerisinde eylemlerin bağımlı, adların ise bağımsız birimler olarak görev aldığını belirtmiştir. İkinci kategoride ise *görevsel biçim birimleri* ele almış, ardıl karakter taşıyan ve cümle içerisinde tek başlarına anlam taşımayıp ancak diğer sözcüklerle birlikte kullanıldığında anlam kazanan edat, bağlaç gibi unsurları bağımsız; ekleri ise bağımlı biçim birimleri kapsamında değerlendirmiştir.

Harfler sadece bir sesi temsil etmenin ötesinde belirli anlamlarla ilişkilendirilerek kullanılabilir. Türkçede tek başına bir harfin sözlüksel bir birim

olarak kullanıldığı örnekler olduğu gibi alfabedeki harflerin nitelikleri veya sonradan anlam yüklenmesi yoluyla oluşturulan harf birimli kavramlar da bulunmaktadır. Türkçedeki o kişi zamiri tek sestem oluşan tek harfle ifade edilen bir sözlüksel birimdir. Bu zamir ET’de “ol” biçimiyle kullanılmaktayken son ünsüzünü kaybederek günümüzdeki biçimini almıştır (Ergin, 2009, s. 266). Latince alfa (A , α) alfabenin ilk harfidir, aynı zamanda herhangi bir toplulukta çeşitli özellikleri ve baskın karakteriyle öne çıkarak o topluluğun lideri hâline gelen kişiler için kullanılan bir ifadedir (TDK, 2024). A harfinin bu özelliği, onun alfanümerik adlarda üstünlük simgesi olarak kullanılmasını sağlamıştır. “A kalite” ifadesi yüksek kaliteyi ifade ederken “A1 Capital” kurum adı örneğinde güçlü bir marka imajı verilmek istenmiştir. “U dönüşü” ifadesi kavisli bir dönüşü, “X kişisi” ifadesi belirsiz bir kişiyi, “Z kuşağı” ifadesi ise 2000 yılından sonra doğan ve dijital dünyayla haşır neşir olan nesli ifade etmektedir. “K” harfi günümüzde özellikle gençler arasında bin sayısı yerine yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, “100K (100 bin) maaş alıyor.” Teknolojide de benzer kullanımlar göze çarpmaktadır. “4K TV aldım.” örneğinde “4K”, 4 bin piksele sahip ekran teknolojisine işaret etmektedir. Bu kullanımlar, harflerin de tıpkı ekler veya sözcükler gibi anlam yüklenebileceğini ve anlamsız semboller olmanın ötesine geçebileceğini göstermektedir. Bu durum, harflerin morfem olarak kullanılabildiği gibi bir kavramı da ifade edebildiğini göstermektedir.

Harf ve sayıların birleşerek birleşik bir sözcük görünümü alması farklı bir birleşim türü olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır. “Piyadeler G3 kullanıyor.” cümlesindeki “G3” örneğine bakıldığında geleneksel yaklaşımla “G” harfi bir fonem olarak görünse de alfanümerik yapıyı oluşturan bir birim olarak tek başına bir anlam taşımaması görevsel bir biçim birimi olduğunu düşündürmekte diğer taraftan bir söcüğün kısaltması olması yönüyle de saydam olmayan sözlüksel bir yapı özelliği taşımaktadır. Bu yönüyle ne tür bir morfem olduğu tartışmaya açıktır. Sonuçta “G” harf birimi ile “3” sayı birimi birleşerek dilsel bir gösterge oluşturulmuştur. Bir tür piyade tüfeği olan G3 bu bağlamda sözcük olarak öncül ve sözlüksel bir morfem olarak değerlendirilebilir. “G3 tüfeği” tamlaması içinde kullanılırsa tamlayan ad olarak görev alabilir, ayrıca G3’ler, G3’üm, G3’e gibi adın alabileceği tüm ekleri de alabilmektedir.

Sözcük yapısına ait yaklaşımlar ve kategorik değerlendirmeler çerçevesinde köklerin bölünemez anlamlı en küçük yapı olarak seslerin birleşiminden meydana geldiği ve yazılı anlatımda bu seslere karşılık gelen harflerle karakterize edildiği dile getirilmektedir (Ergin, 2009, s. 105; Korkmaz, 2009, s. 11). Dil bilgisi kitaplarında

temel yaklaşım tarzı sözcüklerin seslerden oluştuğudur ve bu seslerin harf sembolleriyle ifade edildiğidir. Harf dışı sembollerin (sayı, noktalama işareti, emoji vb.) sözcük yapımına girmesi nispeten yeni bir olgudur. Ses sembolleri olan harflerin yanında sayıları ifade eden rakam sembollerinin birleşerek oluşturduğu sözcüklerin, kanıksanan doğal sözcük görünümüne uygun düşmemesi ve bir art zaman bağı olmaması yönüyle kurallara aykırı görülerek göz ardı edilmelerine sebep olmuştur.

Alfanümerik yapıların iki farklı sembol kümesinden oluşması, bu yapıların biçim bilimi açısından bakıldığında yeni kökler mi yoksa birleşik yapılı gövdeler mi olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Sözcük gövdesi, bir kökün yapım eki denilen türetici eklerle kökle ilişkili yeni bir anlam ifade ederek oluşturduğu yapıdır (Ergin, 2009, s. 110; Aksan, 2020, s. 82). Gövde kavramı bir biçim biriminin başka bir biçim birimiyle birleşiminden doğan yeni sözcüklerdir, bu bağlamda harf ve sayıların birleşiminden oluşan alfanümerik yapılar da gövde kavramıyla açıklanabilir. Bu yönüyle harfin karşıladığı sözcüğe işaret etmesi onu bir morfem saymamızı bunun yanında sayıların da sayısal bir değeri ifade etmesinden dolayı bir morfem olması ve bu iki birimin birleşiminden bambaşka bir kavramın doğması bu yapıların genelde gövde görünümü göstermesine yol açmaktadır. Mesela “E5 karayolu” ad takımındaki “E” uluslararası yolu “5” de yolun numarası olarak iki biçim biriminin birleşimi görünümü vermektedir. Fakat kök görünümüne sahip alfanümerik yapılar da vardır. Mesela K9 sözcüğü “canine” sözcüğünden gelmektedir ve sözcüğün okunuşunun kısaltılması sonucu oluşturulduğu için kök kabul edilebilir. Fakat bu tür sözlüksel yapılar oldukça örnekler azdır.

2.5. Alfanümerik Adların Üstünlükleri

Alfanümerik adlandırmalar, dilin dinamik ve yaratıcı kullanımının bir yansıması olarak işlek ve kullanışlı bir adlandırma modeli hâline gelmiştir.

Harf ve sayı birleşimleri ile oluşturulan göstergelerin sunduğu birtakım yararlarından söz edilebilir.

Yapım kolaylığı: Bu biçimde oluşturulan isimler, diğer sözcük yapım yollarına kıyasla daha pratik bir yapım yoludur. Mesela Türkiye’deki devlet yollarının hepsine bir ad vermek zahmetli olurdu, bunun yerine devleti ifade için D kodu ve bir sayı birleştirilerek ad vermek daha hızlı ve pratik bir çözüm olmuştur. Mesela D100 karayolu bütün güzergâhı ifade ettiği için güzergâhtaki bütün noktaların adlarını da

kapsamaktadır. Apple firmasının geliştirdiği akıllı telefonlar için her seferinde yeni bir ad bulmaktansa her yeni nesil için sıra sayısı ve akıllı telefonlar için kullandığı I Phone marka adını kullanmaktadır. Mesela I Phone 14, I Phone 15 gibi; bu şekilde zahmetsiz, kısa ve tanıtıcı bir adlandırma yapılmaktadır.

Benzersiz Bir Tanımlayıcı Olması: Dijital çağın bireylere sunduğu çeşitli olanaklar, sosyal medya kullanımının yaygınlaşması, birçok iş ve işlemin sanal ortamda yapılıyor olması bireylerin bilişim güvenliğini ve dijital suçlardan korunması gereğini doğurmuştur. Kişilerin ad benzerliği kendi adlarını kullanmayı olanak dışı kılmakta bu nedenle kişiler “shms72” gibi harf ve sayı birleşimlerinden yararlanarak kişinin adı ve bir özelliğini vurgulayan adlar oluşturmaktadırlar. Mesela ünlü bir futbolcu olan Cristiano Ronaldo kendi isim ve soy isminin baş harfleri ve forma numarasından oluşturduğu “CR7” alfanümerik adını bir marka adı gibi kullanmaktadır. Bunun yanında benzersiz olabilmesi için araç plakaları ve dijital platformlardaki uygulamalarda kullanıcı adları alfanümerik olarak tasarlanmaktadır.

Tanıtıcı ve Ayırt Edici Olması: Farklı organizasyonları ve grupları birbirinden ayırmak için kullanılabilir. Bu sayede bir grubun ismi diğerlerinden hızlıca ayırt edilir ve grupların kimlikleri belirginleşir. Mesela “G7” zirvesi dendiğinde gelişmiş 7 ülkenin adının hepsi kısa bir alfanümerik adla karşılanmış olur. Türkiye’deki bir vakıf olan “T3 Vakfı”, Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı tamlamasındaki ilk üç sözcüğün baş harfi T olması nedeniyle T3 ile kısaltılarak oluşturulmuş bir özel addır. Bu adlandırma ile hem vakfın amacına atıfta bulunulmuş hem de tanıtıcı bir nitelik kazandırılmıştır.

Sade ve Net İfade Etmesi: Bu yöntemle oluşturulan isimler, sade ve net bir şekilde amacı veya kimliği ifade eder. Uzun ve karmaşık isimlerin yerine daha basit ve açıklayıcı bir adlandırma yapılır. Örneğin “A1 Capital” finansal bir kuruluşun adı olarak gayet sade ve net bir addır.

Sembole Dönüşmesi: Bu adlar, zamanla bir sembol hâline gelebilir ve örgüt veya grubun bilinirliğini artırabilir. Bu sembolik değer, organizasyonun etkisini ve gücünü yansıtabilir. “TRT1” Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu’nun (TRT) birinci kanalını temsil eden bir televizyon kanalının adıdır. Bu isim, “Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu 1” ifadesinin kısaltmasıdır. Yapım kolaylığı ilkesi uygulanarak bu uzun isim daha kısa ve kullanışlı hâle getirilmiştir. Bu kısaltma, kanalın kurumsal kimliğini koruyarak adının hem yazılı hem de sözlü iletişimde daha hızlı bir şekilde kullanılmasına ve hatırlanmasına yardımcı olmaktadır.

Tüketicide Olumlu Algı Yaratması: Shibanova (2017, s. 44) yaptığı çalışmada, alfasayısal yapıların reklamlarda kullanılmasının müşterilerin tutum ve tercihlerine etkisine odaklanmıştır. Araştırma, bu türalfanümerik yapıların, tüketicilerin olumlu algılarını pekiştirme ve satın alma eğilimlerini güçlendirme konusunda etkili olduğunu ortaya koymuştur. Alfasayısal adların, belirsizliği azalttığı ve tüketicilerin ürünle sayısal bölüm arasında bir bağ kurduğunda, ürün hakkındaki kafa karışıklığını gidererek güven duygusunu artırdığı belirtilmiştir. Bu bulgular, alfasayısal adların günümüz pazarlama stratejilerinde önemli bir yönetim aracı olarak değerlendirilmesi gerektiğini destekler niteliktedir. Bu görüş, Pavia ve Costa'nın (1993, s. 85-98) daha önceki çalışmalarında da vurgulanan bir noktadır. Bu çalışmalar, alfasayısal marka isimlerinin pazarlama ortamında kritik bir tercih seçeneği hâline geldiğini göstermektedir.

2.6. Alfanümerik Adların Zayıflıkları

Alfanümerik adların karakteristik özelliklerine bağlı olarak bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır.

Anlam Karmaşası: Bazı harf ve sayı birleşimleri, başka organizasyonlar veya gruplar tarafından benzer şekilde kullanılabilir ve bu durumda anlam karmaşasına yol açabilir. Mesela “A4” adı ünlü bir araba modeli olarak kullanılabileceği gibi bir kâğıt türü için de kullanılmaktadır. Bu yönüyle bu sözcüklerin ne ifade ettiği, bağlı olduğu öbek veya geçtiği cümlenin bağlamına göre belirlenebilir.

Duygusal Bağlam Eksikliği: Harf ve sayı birleşimleri, bazen duygusal bağlamı ifade etmekte zayıf kalabilir ve insanlarda soğuk bir etki bırakabilir. Bu sözcükler işlev ve biçim özelliklerinden dolayı *endüstriyel sözcükler* olarak da nitelendirilebilir. Bir kökene dayanmadığı için zihin dünyamızda art zamanlı bir çağrışım yaratmaması, geleneksel sözcük yapım metotlarına uygun düşmemesi, aynı zamanda sayı içermesi; sözcüğe matematiksel bir hava kattığından soğuk bir algıya neden olabilmektedir.

Sınırlı Esneklik: Harf ve sayı birleşimleri ile oluşturulan isimler, bazı durumlarda değişen koşullara uyum sağlamakta zorlanabilir. G20 (Group of Twenty), uluslararası ekonomik iş birliği için bir forum olan ve dünyanın en büyük ekonomilerinden oluşan bir grup adıdır. Ancak, G20'nin öncelikleri ve üye ülkeler zaman içinde değişebilir, ekonomik ve siyasi öncelikler evrilebilir. Bu durumda G20 adı, belirli bir dönemdeki odak noktasına bağlı olarak değişen koşullara uyum sağlamakta sınırlı esneklik gösterebilir.

Alana Özgölük: Alfanümerik terimlerin belirli bir bağlam veya alana özgü olarak kullanılması durumudur. Bu terimler, genellikle belirli bir endüstriyel ürün, marka veya bilimsel kavram için kullanılan terimlerdir. Tıp alanında L3 omuru, kimya alanında B1 vitamini, mimaride C30 beton, marka olarak M3, endüstriyel ürün olarak Q3 araba örneklerinde olduğu gibi bu adlardan bazıları, sınırlı bir kesim tarafından bilinen dilsel göstergeler konumundadır.

Geçicilik: Teknolojik ve endüstriyel gelişmelerin hızla ilerlediği bir dünyada sıkça karşılaşılan bir olgudur. Bu durum, teknolojik ilerlemenin ve rekabetin getirdiği bir hızlı değişim sürecini yansıtmaktadır. Önceki nesil teknolojiler, daha gelişmiş ve hızlı olanlarla değiştirildiğinde, kullanımdan düşerek ve hafızadan silinmektedir. Bu durum, bir terminolojinin zaman içinde geçerliliğini yitirmesine ve kısa vadeli bir kullanıma dönüşmesine neden olabilmektedir. Örneğin, 3G teknolojisinin hızla yerini 4G'ye, ardından 4,5G'ye ve şimdi de 5G'ye bırakması, bu teknolojik evrimin bir sonucudur. Bu değişim, eski teknolojinin kullanımdan düşmesine ve bu terimlerin zamanla unutulmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak harf ve sayıların birleştirilmesi, endüstri ve teknoloji alanında etkili ve işlevsel bir adlandırma yöntemidir, ancak genel dile mal olacak sözcüklerin üretilmesinde zayıf kalmaktadır.

2.7. Alfanümerik Sözcük Yapımı ve Alfanümerik Oluşum Biçimleri

Alfanümerik sözcük yapımı, sözcük yapısını oluşturan harf sembolleri yanında sayı sembollerinin de kullanılarak bunların birleştirilmesi yoluyla anlamlı yeni yapıların oluşturulmasıdır (Seven, 2024, s. 562).

Önceki çalışmalarda sınıflandırma konusunda kapsamlı ve detaylı bir çalışma yapılmamış daha çok marka adları özelinde alfanümerik adın sayısal kısmına ait özellikler göz önünde bulundurularak ve harflerin işaret ettiği sembolik değere ilişkin bazı sınırlı sınıflamalar yapılmıştır.

Alfanümerik adların sınıflandırılması konusunda Pavia ve Costa (1993, s. 85-98) marka adları özelinde yaptıkları çalışmalarda; alfanümerik marka adlarının sınıflandırılmasında; sayıların nicelik, biçim ve fonetik yönü ile kelime ve harflerin taşıdıkları sembolik değerin önem arz ettiğini vurgulamışlardır.

Gunasti ve Ross (2010, s. 1178) iki temel boyut kullanılarak alfanümerik adlarda bir sınıflandırma yapılmasını önermektedir. Bu boyutlar şunlardır: (1) marka isimlerinin

sayısal kısımlarının artış veya azalışının bir ürün özelliği ile nasıl uyumlu olduğu ve (2) marka ismindeki harflerin markanın özellik değerleri ve/veya genel ürünle nasıl bir bağlantısı olduğudur.

Gunasti ve Ross (2010, s. 1178-1179) çalışmalarında, marka isimlerini temel bir sınıflandırmaya tabi tutmuşlar ve bu isimleri alfanümerik yapılarına göre üç ana gruba ayırmışlardır. İlk grup, genel ürün özellikleri veya değerleriyle doğrudan ilişkili olup monotonik bir şekilde artan sıralamayı izleyen marka isimleridir. Bu tür isimlere *uyumlu-yükselen marka isimleri* adı verilmiştir. İkinci grup ise, monotonik bir şekilde azalan sıralamayı takip eden ve yine ürün özellikleriyle ilişkili marka isimlerinden oluşur; bu isimler *uyumlu-azalan marka isimleri* olarak adlandırılmıştır. Son grup ise ne artan ne de azalan bir sıra izleyen ve ürün özellikleriyle doğrudan bir uyum göstermeyen marka isimlerini kapsar. Bu kategoriye *uyumsuz marka isimleri* denmiştir.

Alfanümerik adların yapı ve anlam özellikleri göz önünde bulundurularak bir sınıflandırma yapmak mümkündür. Derlenen alfanümerik adların oluşumundaki bileşenlerin nitelikleri ve ifade ettiği varlıkla olan ilişkisine göre bazı ölçütler belirlenebilir. Alfanümerik yapıyı oluşturan birimlerden abecesel bölümün bir sözcük mü, ek mi, harf mi olduğu ayrıca harfin bir sözcüğün kısaltması mı yoksa atıf içermeyen tayin edilmiş bir harf mi olduğuna bakılabilir. Bunun yanında sayısal bölümdeki sayının varlığın herhangi bir özelliğini yansıtmayan tayin edilmiş bir seri numarası mı, yoksa öge hakkında bilgi veren tanıtıcı bir sayı mı olduğu ölçüt olarak alınabilir.

Alfanümerik sözcüklerin dil bilimsel açıdan oluşum veya yapılış biçimlerine dair akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada elde edilen alfanümerik ad örneklerinin yapısı, yukarıda sözü edilen değişkenler dikkate alınarak ne şekilde teşekkül ettiği tespit edilmeye çalışılmış ve buna göre bir oluşum adı verilmiştir.

2.7.1. Sözcük kısaltması olan oluşum

Kelimayı oluşturan bileşenler içinde bir sayı adının geçmesi sonucu sayı adının rakamla yazılması, geri kalan kısmının harfle belirtilmesi ilkesine dayanan bir oluşturma biçimidir. Aslında sözcüğün okunuşunda bir değişiklik yoktur, sadece yazılışın kısaltılması amacıyla uygulanan bu yolla ortaya çıkan bu tür alfanümerik adlar zamanla kalıplaşarak asıl adın yerine geçmiş ve yaygınlaşmıştır.

Sayı adını oluşturan harflerin fonetik olarak adın bir yerinde geçmesinden dolayı kısaltma ve ilgi çekmek maksadıyla oluşturulan ve *sayısal harfler* kavramının da

yakıştırıldığı bu dilsel yapılar daha çok sanal ortam yazımı olarak görülmektedir (Pope, 2012; Yener, 2023, s. 257). Mesela Latince “canine” sözcüğü köpek anlamına gelmektedir. Bu sözcüğün ca-nine içinde geçen sayı adı İngilizcedeki 9 sayısının okunuşuyla aynıdır. Aslıyla bir anlam bağı olmamasına rağmen okunuşu aynı olduğu için Almancada C9 olarak kısaltılarak kullanılmış ve bu şekilde kullanılır hâle gelmiştir. Alman polis köpeği anlamına gelen C9, Türkçenin kendi fonetik özelliğine göre K9 formuna girmiştir.

İngilizcede sözcüklerin bünyesindeki fonetik benzeşimlerden faydalanarak kısaltılan birçok sözcük örneğine rastlanmaktadır. Özellikle mesajlaşma dilinde karakter kısıtlamasının da etkisiyle bu türlü kullanımlar ortaya çıkmıştır. Metin içinde kullanılan mesajlaşma dilinde sıkça kullanılan bazı kısaltmalar şunlardır: “gr8” great (büyük), “l8r” leater (sonrası), “1ce” onece (bir kez), “b4” befor (önce), h8 hate (nefret) vb. (Paylan, 2015, s. 111-112).

Türkçede de benzer şekilde kullanımlara özellikle dijital mecralarda rastlanabilmektedir. Örneğin altın sözcüğü “6n”, gebeş “g5”, cebir “c1”, birey “1ey”, beşik “5ık”, limon “lim10”, ikilem “2lem, balkon “bolc10 şeklinde alfanümerik olarak yazılabilmektedir (Yener, 2023, s. 258).

Rakamların kelime içinde kelimenin bazı hecelerini karşılayacak şekilde kullanılması ölçünlü dile uygun düşmediği için bir yazım sorunu olarak görülebilmektedir (Bulut, 2014, s. 842).

Bu tür alfanümerik yapılar, yeni bir kavramı veya varlığı ifade etmeyi değil mevcut kavramı kısa bir biçimde yazmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle bu yapılar biçimce yeni olmalarına karşın yeni bir anlam taşımazlar.

2.7.2. Sözcük öbeği kısaltması olan oluşum

Kelime kısaltması olan alfanümerik adlar gibi sözcük öbeğinin okunuşu temel alınarak yapılan ve kısa yazmak için geliştirilen alfanümerik adlardır. Bu tür kullanımların daha çok İngilizcede örneklerine rastlanmaktadır. İngilizcede harflerin okunuşu bazı sözcüklere fonetik açıdan yaklaştığı için bu biçimlemeler mümkün olabilmektedir (Yener, 2023, s. 258). İngilizcede “common numeronyms” olarak adlandırılan bu yazım biçimleri yazışmalarda sıkça kullanılmaktadır. Örneğin: “to you too” ifadesi yerine “2u2”, “to die for” yerine “2d4”, “to good for you” yerine “2g4u”,

“too late” yerine “2l8”, “face to face” yerine “f2f” alfanümerik biçimleri kullanılabilmektedir.

Bu yapılar; zaman, alan ve çabadan tasarruf etmek için daha çok dijital platformlarda kullanılan kısaltma biçiminde yapılardır. Türkçede de benzer kullanımları Türkçenin fonetik özellikleri el verdiği ölçüde görmek mümkündür. “2d1” (iki de bir), “kahv6” (kahvaltı), “200lü” (ikiyüzlü), “göz6” (gözaltı), “tab2” (tabi ki) “3ü1arada” (üçü bir arada) gibi örnekler verilebilir (Yener, 2023, s. 258-259).

Söz öbeklerinin alfanümerik biçimleri, yeni bir kavramı karşılamayan alternatif bir yazım şeklidir. Eş anlamlı alfanümerik sözcük karşılıkları olarak görülmesi gereken bu biçimler, dilin konuşmada bulunan en az çaba ilkesinin kendini yazı dilinde de göstermesidir.

2.7.3. Sayı ve ek birleşimli oluşum

Sayı ve Türkçedeki bazı eklerin bir araya gelerek oluşturduğu bazı terimler ve tabirler de bulunmaktadır. TDK yazım kılavuzuna göre sayılar harflerle de yazılabilir (TDK, 2021, s. 11). Bu ifadeye göre sayılar yazımda asıl sembollerine gösterilir. Bu oluşumların bazılarının sayı kısımlarının yazımda harflerle gösterilmesi eğilimi olsa da medyada sayı sembollerinin kullanıldığı da görülmektedir. Bu yönüyle tercihe bağlı bir yazım söz konusu olabilmektedir.⁵

Türkçede söz konusu yapıda deyimleşmiş bazı örnekler bulunmaktadır. Mükemmel, dört başı mamur anlamında kullanılan “4x4’lük (dört dörtlük)”, bütün yaş guruplarını kapsayan anlamında “7’den 70’e (yediden yetmiş)” örnekleri bu kullanımlardandır. Halk arasında kullanılan “Çak bir 5’lik.” ifadesindeki “5’lik (beşlik)” eli temsil etmekle beraber başarı ve sevinç durumlarında yapılan bir eylemin deyimleşmiş hâlidir. “Hadi buradan 2’le.” cümlesindeki “2’le (ikile)” uzaklaş, defol, yürü git anlamlarına gelen argo bir tabir olarak kullanılmaktadır. Bu örnekte +IA isimden eylem yapma eki kullanılarak yapılmış bir eylem söz konusudur. Yine bir türküde geçen “Hey 15’li 15’li / Tokat yolları taşlı / 15’liler gidiyor / Yârimin gözü yaşlı.” dizelerinde geçen 15’li (on beşli) ifadesi genç kıza işaret etmektedir. Bu örnekte bir topluluk adı oluşturulduğu görülmektedir. “14’lük” sözcüğü şarjör kapasitesi 14 mermi olan tabancalar için kullanılmaktadır.

⁵ Yazımla ilgili bu değerlendirme kimi sayı ve sözcük birleşimli oluşumlar için de geçerlidir.

Türkçede sayılara getirilen eklerle oluşturulan sıfat ve terim adları da bulunmaktadır. Sıra belirten +ncI ekiyle yapılan sıra sayıları 5'inci (beşinci), 1'inci (birinci) vb. örnekler sıfat oluşumlarıdır. 4'lük (dörtlük) kelimesi şiirdeki dörtlü dize grubunu ifade eden bir terimdir. 2'lik (ikilik) nota, 8'lik (sekizlik) nota vb. örnekler müzik terimleri durumundadır. Bu örneklerde vuruşların sayısı temel alınarak terim oluşturulmuştur. Matematik terimi olarak kullanılan 10'luk (onluk) desteyi⁶ ifade etmektedir. “1'ler (birler), 10'lar (onlar), 100'ler basamağı gibi sayı basamakları da bu türden terimlerdir.

Bazı kanun madde numaraları da medyada sıkça kullanılması sonucu bilinir hâle gelmiştir. Mesela “657'liler” adı, kanun numara adından oluşturulmuş bir topluluk adıdır. Bu ad, memurlar sözcüğünün eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımda +II aidiyet anlamı katan isimden isim yapım eki kullanılarak 657 sayılı kanuna bağlı olan anlamı katılmış ve bir gurubu ifade etmek için +lEr çokluk eki getirilmiştir. Benzer şekilde “2B”, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesi B bendi için kullanılan bir kısaltmadır. “Ülke sınırları içerisinde, orman vasfını yitirmiş, kadastro marifetiyle orman alanları dışına çıkartılmış, bir daha geri kazanılamayan ve ıslah edilemeyen araziler” için kullanılmaktadır. “46'lık” sözcüğü Türk Ceza Kanunu'nun 46. maddesinde yer alan akıl sağlığı yerinde olmayanların cezai ehliyetlerinin bulunmadığını belirten bir nitelemedir. Bu yönüyle “46'lık” sözcüğü zihinsel engeli olanlar için kullanılabilir.

2.7.4. Sayı ve sözcük birleşimli oluşum

Sayı ve sözcüklerin birleşiminden oluşan adlardır. Yerleri, olayları, kurumları ve ürünleri ifade etmek amacıyla kullanılabilir.

Bir yerin fiziksel özelliği temel alınarak oluşturulan ve sıfat tamlaması biçiminde olan kimi yer veya yapı adları bulunmaktadır. “7 (Yedi) tepeli şehirde bıraktım gonca gülümü.” dizesinde geçenden “7 tepeli şehir” ifadesiyle İstanbul şehri dolaylama yapılarak ifade edilmektedir. “10 (On) Gözlü Köprü, yerelde “10 (On) Gözlü” olarak kısa biçiminin de kullanıldığı Diyarbakır'da bulunan ve 10 kemer gözü bulunduğu için bu adla anılan bir tarihî köprüdür.

⁶ Farsça “dest” el demektir iki elde toplam 10 parmak olması deste sözcüğüne kaynaklık etmektedir.

Kurum ve iş yeri adlarında da bu tür adlandırmalar bulunmaktadır. Bu yazı ve rakam birliklerinde rakamların nerede kullanılacağı değişkenlik gösterebilmektedir. ARCH 303, 4-E MÜHENDİSLİK, 4 MEVSİM TEKSTİL, ŞATO 79, 3D ELEKTRONİK, 5N İŞ GÜVENLİĞİ, C1 KURS MERKEZİ vb iş yeri adları; NUMBER 1 FM, KANAL 7 TV, RADYO 16 vb. kurum adları örnek verilebilir (Üstünoğlu vd., 2009, s. 408).

Önemli olaylara atıf yapan olay tarihli kurum ve mimari eser adları da bulunmaktadır. Örneğin: 9 Eylül Ortaokulu, 19 Mayıs Ortaokulu, 15 Temmuz Şehitleri Ortaokulu, 10 Nisan Karakolu gibi kurum adları ve 15 Temmuz Şehitler Köprüsü⁷ gibi mimari yapılar bu türden oluşumlardır.

Tarihî olay, dönem veya kişiler; olayın yaşandığı tarih veya kişilere atıf yaparak oluşturulmuş adlar da bu türden oluşumlardır: 93 Harbi, 80 Darbesi, 28 Şubat Postmodern Darbesi, 4 Hâlife Dönemi, 2. Mahmut, 19 Mayıs Mahallesi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı gibi. Söz gelimi, 23 Nisan 1920’de TBMM’nin açılması ve Atatürk’ün bu önemli günü çocuklara armağan etmesi nedeniyle “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” bir millî bayram adı olarak ortaya çıkmıştır.

2019’da çıkıp tüm dünyayı etkisi altına alan ve milyonlarca insanın ölümüne neden olan koronavirüs hastalığının adı olan “covit19” adı da bu türden bir alfanümerik addır. Bu hastalığın küresel bir salgın hâline gelmesi bu sözcüğün bütün dillere girmesine neden olmuştur.

Marka adı ve model numarasından oluşan birçok ürün adına da rastlanmaktadır. Örneğin: iPhone 6 (telefon adı), Göktürk 1 (uydu adı), Levis 501 (pantolon adı), Kanal 23 (TV adı) vb.

Deyimleşmiş bazı sayı sözcük birleşimlerinin de Türkçede örneklerine rastlanır. “5 (beş) parasız”: çulsuz, çok yoksul anlamında; “3 (üç) kâğıtçı”: sahtekâr, dolandırıcı anlamında; “7 (yedi) düvel”: bütün devletler, herkes anlamında; “4 (dört) başı mamur”: mükemmel, eksiksiz anlamında kullanılan deyimlerdir.

Bazı oyun adları oyundaki materyalin sayısı temel alınarak oluşturulabilmektedir. Mesela 5 (beş) taş, 7 (yedi) taş, 3 (üç) ayak, 12 (on iki) el vb. Bu adlar, TDK’ye göre gelenekselleşmiş yazılış biçimi olan yazıyla ve bitişik olarak beştaş, üçayak şeklinde yazılmaktadır.

⁷ Önceki adı İstanbul Boğaz Köprüsü iken 15 Temmuz Darbesi’nden sonra bu olayın anısına ismi değiştirilmiştir.

2.7.5. Sözcük kısaltması ve ardışık sayı birleşimli oluşum

Alfanümerik adı oluşturan harflerin bir sözcüğün kısaltması olduğu bunun yanında sayıların ada ilişkin bir niteliğe atıfta bulunmadığı, model veya seri numarası gibi atanmış bir sayıdan ibaret olduğu adlardır. Alfanümerik adların çoğunluğu bu gruba aittir. Alfasayısal marka isimleri genellikle monotonik olarak artan veya azalan bir trendi takip eder (Gunasti ve Ross, 2010, s. 1179).

Seri hâlde üretilen ürünlerin markalanmasında kullanılan kolay bir adlandırmadır. Genellikle sayının artması insanlarda daha iyi veya daha nitelikli gibi bir algıya neden olmaktadır. Bu algıdan dolayı insanlar, alfanümerik adların sayısal kısımlarına dikkat etmekte ve genellikle markalarda daha yüksek sayıları tercih etmektedirler (Pavia ve Costa, 1993, s. 97-98).

Örneğin F16, bilinen bir savaş uçağının adıdır. Bu addaki “F” kodu falcon adının kısaltması iken “16” ürünün her hangi bir niteliğini yansıtmayan bir seri numarasıdır. Daha sonra üretilen modeller için F22, F35 gibi adlar kullanılmıştır. Omurgayı oluşturan omurların adı da (L1, L2, L3 vb.) bu şekilde oluşturulmuştur.

2.7.6. Sözcük kısaltması ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum

Alfanümerik adın sayı kısmının karşılanan varlığa ait bir özelliği temsil ettiği, harf kısmının ise bir sözcüğün kısaltması olduğu alfanümerik ad oluşumlarıdır. Alfasayısal marka isimleri genellikle monotonik olarak artan veya azalan bir trendi takip eder ancak daha nadir durumlarda monotonik olmayabilirler. Bu adlandırmada öge hakkında bilgi verme amacı, adın yapısını şekillendirmektedir. Alfanümerik adlar bazen ürün hakkında çıkarımlar yapmayı oldukça kolaylaştırır. Belirli adlar genel ürün kalitesini veya iyileştirmelerini belirler (Gunasti ve Ross, 2010, s. 1179).

Bu alfanümerik adların bileşenleri, yapısal olarak nedenli bir durumdadır ve ad, işaret ettiği varlık hakkında bilgi verir. Örneğin: G7, uluslararası bir kurumun adıdır. Bu addaki G, grup (group) sözcüğünün kısaltması 7 ise gruba üye ülkelerin sayısını ifade etmektedir. 3D yazıcı da üç boyutlu yazıcılar anlamına gelmektedir ve burada “D” dimension sözcüğünün kısaltması iken “3” boyutun sayısına işaret ederek ürüne yönelik açıklayıcı bir atıf yapmıştır.

2.7.7. Başharfleştirme ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum

Bir sözcük gurubunun başharfleştirilmesi ve buna ek olarak söz konusu ögeye ait niceliksel herhangi bir bilgiye işaret eden bir sayının birleştirilmesi ile yapılan bir alfanümerik oluşumdur. Başharfleştirme, bir kısaltma eylemi olsa da kendine özgü oluşumu onu kısaltma yönteminden ayırmaktadır. Başharleştirmede bir sözcük öbeğinin baş harfleri birleştirilerek sözcüksel bir yapı oluşturulmaktadır. Kısaltmada ise yazımda kolaylık sağlamak amacıyla sözcüğün bir veya birkaç harfi kullanılarak kısa bir form oluşturulmak amaçlanmaktadır.

Söz konusu alfanümerik adların sayısal kısmındaki bilgiler bazen ürün özellikleri ile bağlantılıdır ve özellikle bu ürünlerde teknik özellikler söz konusu olduğunda farklı birimlerle ifade edilebilir. Örneğin: “AMD64” adındaki AMD şirket adı olan “Advanced Micro Devices” sözcüklerinin baş harflerinden oluşturulmuş bununla beraber işlemcilerin 64 bit mimarisine sahip olması nedeniyle de “64” tanıtıcı sayısı verilmiştir (Gunasti ve Ross, 2010, s. 1177).

Bilimsel alanda da kullanıldığı görülen bu adlarda, ifade edilen varlığa ait önemli nicel bilgiler kısa bir biçimde sözcüğün yapısında verilmektedir. Mesela: “H₂O” suyun kimya dilindeki adıdır. “H” hidrojen “O” ise oksijen molekülünü ifade etmektedir. 2 sayısı oksijen molekülünün sayısını belirtir. “CO₂” karbondioksit için kullanılan bir kimya terimidir ve 1 karbon 2 oksijen molekülünden oluştuğu adında şifrelenmiştir.

Bazı kurum adlarının da bu yolla kısaltıldığı görülmektedir. “MI5” İngiltere’nin iç istihbarat servisinin adıdır. İngilizce “military intelligence” sözcük öbeğinin kısaltması “MI” ve “Section 5 (bölüm 5)” temsilen 5 sayısı kullanılarak oluşturulmuştur.

2.7.8. Başharfleştirme ve ardışık sayısı birleşimli oluşum

Daha önceki bölümlerde açıklandığı gibi başharfleştirme sözcük öbeklerinin baş harflerinin alınarak kısaltılmasıdır. Bu alfanümerik adlarda başharfleştirmeye kısaltılan öbekler ve bunun yanında seri numarası veya model numarası denebilecek farazi bir numaranın eklenmesi sonucunda elde edilen alfanümerik ad oluşumlarıdır. Bu adlarda sayısal kısım adın herhangi bir özelliğini yansıtmaz.

Bu adları ürün veya kurum adlarında görmek mümkündür. “TRT1, TRT2” Türkiye Radyo ve Televizyon sözcüklerinin baş harfleri ve bir ardışık sayı verilerek oluşturulmuştur. “MP5” tüfek adı, İngilizce makineli tüfek (Maschine pistole) adının kısaltması olan “MP” ve seri numarası eklenerek oluşturulmuştur.

2.7.9. Alfabetik sıralı harf ve ardışık sayı birleşimli oluşum

Seri adlandırma olarak da tanımlanabilecek bu yöntem artan veya azalan bir sayı ve alfabetik harf sırasının takip edildiği bir alfanümerik ad oluşturma biçimidir. Bu adlandırma aynı cins ürünlerin farklı türleri için kullanıma elverişlidir. Sistematik bir yapısı olduğu için yapılışı diğerlerine göre daha kolaydır. Genellikle markalarda artan sayıların tercih edildiğini bunun da daha üstün ürünleri veya daha yeni modelleri temsil ettikleri çıkarımına yol açmaktadır (Pavia ve Costa, 1993, s. 85-98).

Bu alfanümerik adlar hem harf hem sayı tarafında nizami bir sıra takip eder. Daha çok aynı ürünün farklı türlerini adlandırmak için kullanılan bu adlandırmada nitelik veya cins kısmı harf, boyut ve varyant kısmı ise sayı ile sembolize edilmiştir. Örneğin ehliyet sınıflarından A1, A2; iki tekerlekli motorlu kara taşıtlarını ifade etmektedir. Harf kısmı taşıtın cinsini sembolize ederken sıra sayıları ise motor gücünü ifade etmektedir. Kâğıt türleri de bu türden oluşum özelliği gösteren adlardır. A1, A2, A3, A4 şeklinde adlandırıldığını gördüğümüz kâğıt adlarında, A harfi kâğıdın işlevsel niteliğine vurgu yaparken sayılar ise kâğıt boyutuna atıf yapar. B1, B2, B3 gibi vitamin adlarının oluşumunda da bu yol izlenmiştir.

2.7.10. Alfabetik sıralı harf ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum

Harflerin alfabetik bir sıra izlediği sayı kısmının ise varlığa ait bazı nicel bilgilere atıf yaptığı alfanümerik ad oluşturma yöntemidir. Bu adlarda harflere bazı anlamlar da yüklenmiş olabilir.

Genellikle ürün adlarında kullanılan bir adlandırmadır. Mercedes’in araç sınıfları bu kullanıma örnek verilebilir. A180, B160, C200 modellerinde ürün adı belirlemede alfabetik bir sıra izlendiği görülmektedir, bunun yanında sayılar araçların motor güçlerine işaret etmektedir.

2.7.11. Karma sözcük ve tanıtıcı sayı birleşimli oluşum

Sözcük öbeklerinde geçen sözcüklerin bazı kısımlarını alıp birleştirerek oluşturulan dil yapıları olan karma sözcükler ve varlık hakkında nicel bilgiler veren sayıların birleştirilmesiyle oluşturulan alfanümerik adlardır. Bu oluşturma biçiminde başharfleştirme ve sözcük kısaltmada olduğu gibi amaç ifadeyi kısa ve öz biçimde karşılamaktır. Örneğin: “Bist100” alfanümerik yapısında geçen Bist, “(B)orsa (İst)anbul” sözcük öbeğinin karmasıdır. 100 sayısı piyasada işlem gören yüz büyük şirketi ifade etmektedir. Teknolojik bir alfanümerik terim olan “32 bit” söz varlığında “32” bilgi işlem mimarisine ilişkin nicel bir bilgi verirken “bit” (bi)nary digi(t) sözcük öbeğinin karmasıdır.

2.7.12. Karma sözcük ve ardışık sayı birleşimli oluşum

Karma sözcükler ve ardışık sayıların birleştirilmesiyle oluşturulan alfanümerik adlardır. Bu adlar, seri üretim yapılan ürünler için uygundur. Örneğin: MiG1, MiG2, MiG3 vb. savaş uçağı adları bu yolla oluşturulmuştur. Rus menşeli “(Mi)koyan (G)urevic” firma adının karması “MiG” ve seri numarası birleştirilerek oluşturulmuştur.

2.7.13. Ortak baş harf ve sözcük sayısı birleşimli oluşum

Aynı baş harflerden oluşan sözcük grubunun ortak baş harfi ve bunun yanında ortak sözcük sayısının birleştirilmesi esasına dayanan bir biçimleme modelidir. Bu adlandırmada ortak kavram kümesi oluşturularak kısa ve etkili bir adlandırma yapılmaya çalışılmaktadır. T3 vakfı, 3M firması, 5N 1K yapısı bu oluşuma örnek gösterilebilir. Söz gelimi 3M “Minnesota Mining and Manufacturing Company” sözcük öbeğinde bulunan M harfiyle başlayan üç sözcük bulunmasından dolayı kısaca marka görünümüne uygun olarak “3M” şeklinde adlandırılmıştır. Türkiye’de kurulmuş olan “T3 Vakfı”, Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı tamlamasındaki ilk üç sözcüğün baş harfi T olması nedeniyle T3 ile kısaltılarak oluşturulmuş bir özel addır. Haberciliğin temel sorularına gönderme yapan ve bir kavram kümesini ifade eden “5N 1K” örneğine bakıldığında N harfiyle başlayan 5 soru sözcüğünü (ne, ne zaman, nerede, nasıl ve neden) ve K harfiyle başlayan 1 soruyu (kim) ifade etmektedir. Bu tür alfanümerik

oluşum biçimleri daha çok aynı kavram veya bağlam kümesi içinde yer almakla beraber ortak baş harflere sahip söz öbeklerini kısaltmak için kullanılmaktadır.

2.7.14. Tayin edilmiş harf ve sayı birleşimli oluşum

Alfanümerik adı oluşturan harfin herhangi bir kısaltma olmadığı sonradan bir anlam yüklenen harf ve sayılardan oluşan yapılardır. Bu adlarda harf ve sayıların sahip olduğu çağrışımsal anlam gözetilmiş olabileceği gibi keyfi bir seçim de söz konusu olabilir.

Alfanümerik adların ne anlama geldiğini anlamak her zaman kolay değildir, çünkü bunlar ürünle açık bir şekilde bağlantılı olmayabilir. Tüketicilerin markalar ile ürün özellikleri veya genel ürün kalitesi arasındaki bağlantı konusundaki beklentileri, pazarlamacıların marka isimlendirme stratejileri ile de uyumlu olmayabilir (Gunasti ve Ross, 2010, s. 1179).

Genellikle marka adı olarak kullanıldığını gördüğümüz bu adlarda harf ve sayılar çağrıştırılan veya yüklenen bir anlama dayanabilir. Örneğin: “A1 Capital” şirket adlarındaki A harfi, şirketin her zaman en üst düzeyde hizmet ve kalite sunmayı amaçladığı sezdirilmeye çalışılmış, bunu yanında 1 sayısının sahip olduğu önde ve üstünlük çağrışımı ile güçlü bir marka imajı verilmek istenmiştir. Bu yönüyle harf ve sayıların kurumun yaptığı işe dair herhangi bir bilgi veya atıf içerdiği söylenemez.

2.8. Alfanümerik sözcüklerin yazımı

Alfanümerik sözcüklerin nasıl yazılacağına dair özel olarak belirlenmiş resmî kurallar yoktur. Genel eğilim; özel ad olsun veya olmasın “K2” dağ adı, “G20” kuruluş adı, “M16” silah adı, “C4” patlayıcı adı vb. örneklerde olduğu gibi alfanümerik sözcüklerin harf kısımlarının büyük harfle yazılması yönündedir.

Alfanümerik adların harf kısımları genellikle bir sözcük veya sözcük öbeği kısaltması durumundadır. TDK’ye (2021, s. 41) göre kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmaktadır. TDK Kısaltmalar Dizini’ndeki söz öbeklerinin kısaltmalarına bakıldığında sözü geçen kuralın dışında kalan Türkçe kökenli kısaltmalarda bir standardın olmadığı görülmektedir. Üretim tarihi: ÜT, posta kutusu: PT, katma değer vergisi: KDV şeklinde büyük harflerle kısaltılmışken ölüm tarihi: öl., hava kuvvetleri: Hv. Kuv., hizmete özel: Hz.

öz., hayvan bilimi: hay. b. örneklerinde olduğu gibi küçük harflerin de kullanıldığı görülmektedir. Yabancı kökenli söz öbeği kısaltmalarının tamamında ise büyük harfler kullanılmaktadır. Örneğin: ABS: antilock bracking system, BCG: bacillus calmette guerin, DVD: digital versalite disc vb.

Harf kısımları ile sayılar arasında bazı sözcüklerde noktalama işaretlerinden kısa çizgi veya nokta kullanıldığı görülebilmektedir. Fakat bu bir kural değil tercih meselesidir. Mesela F-16 savaş uçağı, A.101 market, D-100 karayolu vb.

3. YÖNTEM

TDK sözlükleri, akademik yayınlar ve web platformu taranarak uluslararası, ulusal ve yerel söz varlığı içinde yer alan, halk arasında görece bilinen, az bilinen ve bilinmeyen alfanümerik dil yapılarından oluşturulan tematik örneklem sözlükçesi materyal olarak kullanılmıştır.

Hazırlanan sözlükçede bulunan alfanümerik adların yapı ve anlam özelliklerine ilişkin bilgilerden yola çıkılarak bu adların genel özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Sözlükçe hazırlanırken şu hususlara dikkat edilmiştir:

1. Sözlükçe üç sütundan oluşan bir tablo biçiminde hazırlanmış; ilk sütun alfanümerik ada, ikinci sütun adın oluşum biçimine, üçüncü sütun adın açıklamasına ayrılmıştır.

2. Tarama sonunda elde edilen sözcükler, temasına uygun alt başlıklar altında açıklanmıştır.

3. Sözcüklerin açıklamaları için önce TDK'nin <http://sozluk.gov.tr> sitesindeki bütün sözlükler taranmış, orada yoksa başta akademik çalışmalar olmak üzere web kaynaklarına başvurularak açıklamalar hazırlanmıştır.

4. Açıklamaların alındığı kaynağa ait kaynakça bilgisi açıklamanın sonunda verilmiştir.

5. Benzer biçimde oluşan sözcükler için açıklama aynı ise bk. ile göndermede bulunulmuştur.

6. Madde başları kendi teması içinde alfabetik sıraya göre sıralanmıştır. Eğer sayı baştaysa sayı sırasına göre sıralama yapılmıştır.

7. Bazı madde başlarına benzer maddeler için yeni madde başı ayrılmamış açıklamada benzer adların varlığından söz edilmiştir.

3.1. Alfanoümerik Sözcüklerin Tematik Örnekleme Sözlükçesi

3.1.1. Kişi adları

Özellikle ünlü kişiler, ilgi çekmek, marka imajı yaratmak için kendisine ilişkin imalar içeren alfanümerik adları tercih edebilmektedir. Ayrıca sosyal medya hesaplarının alfanümerik biçimde oluşturulduğu birçok örnek de bulunmaktadır.

Tablo 3.1. Kişi adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
50 Cent	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Asıl adı Curtis James Jackson olan Amerikalı rapçi, oyuncu ve girişimcidir.
Blok3	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Asıl adı Hakan Aydın olan Türk rapçi ve söz yazarıdır.
CR7	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Cristiano Ronaldo, Portekiz asıllı ünlü bir futbol oyuncusudur. Cristiano Ronaldo'nun isim ve soy isminin baş harfleri ve forma numarası birleştirilerek oluşturulmuştur.
Lvbel C5	Tayin Edilmiş Harf ve Sayı Birleşimli Oluşum	Gerçek adı Süleyman Burak Bodur olan Türk rapçi ve söz yazarıdır (Kralmuzik, 2024).
No.1	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Gerçek adı Can Bozok olan Türk rap müziği şarkıcısıdır. Numara sözcüğünün kısaltması olan "No" ve bir üstünlük iması taşıyan "1" sayısı ile ad oluşturulmuştur.
U2	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1976'da İrlanda'nın Dublin şehrinde kurulan rock grubudur. Bu adın bir uçak adından esinlenerek verildiği düşünülmektedir.

3.1.2. Hayvan adı

Alfanümerik hayvan adı örnekleri nadirdir.

Tablo 3.2. Hayvan adı

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
K9 köpeği	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	Alman kurt köpeğini ifade etmektedir. K9 adı Latince köpek anlamındaki “canine” sözcüğünden gelmektedir (VHTS, 2017). Bu sözcük basit yapılı olmasına rağmen ca+nine şeklinde bir ayırtırmaya gidilerek “ca” K harfi ile kısaltılmış, İngilizcede “nine” 9 anlamına geldiği için 9 rakamıyla gösterilmiş, böylece “K9” adı ortaya çıkmıştır.

3.1.3. Coğrafi ad

Alfanümerik coğrafi ad örnekleri nadirdir.

Tablo 3.3. Coğrafi ad

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
K2 Dağı	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Karakurum Dağları'nın Pakistan-Çin sınırı üzerinde bulunan K2 Dağı, 8.611 metreye ulaşan yüksekliğiyle Everest'ten sonra dünyanın en yüksek ikinci dağdır (Lüdecke ve Kuhle, 1991, s. 55-60). “K” harfi Karakurum özel adının kısaltması iken “2” dünyanın en yüksek ikinci dağı olduğuna atıf yapmaktadır.

3.1.4. Türkiye’de ehliyet sınıfı adları

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (1997) 75. maddesine göre, sürücü belgeleri sınıfları ve bu sınıfların kapsamı belirtilmiştir. Araç sınıfları, alfabetik sıraya göre harfler ve sırasıyla sayma sayılarının kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Tablo 3.4. Türkiye’de ehliyet sınıfı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
A1 ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“Silindir hacmi 125 santimetreküpü geçmeyen, sepetli veya sepetsiz iki tekerlekli motosikletler ile gücü 15 kilovattı geçmeyen üç tekerlekli motosikletleri kullanma yetkisi veren sürücü belgesidir.” (TBMM, 1997, m.75).
A2 ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“Motor gücü 35 kilovattı ve güç/ağırlık oranı 0,2’yi aşmayan sepetli veya sepetsiz iki tekerlekli motosikletler ile motor gücü 15 kilovattı geçmeyen üç tekerlekli motosikletleri sürme yetkisi veren bir sürücü belgesidir.” (TBMM, 1997, m.75).
B1 ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“Motor gücü 15 kilovattı geçmeyen ve net ağırlığı 400 kilogramı aşmayan, yük taşımacılığında ise 550 kilogramı geçmeyen dört tekerlekli motosikletleri kullanma yetkisi veren sürücü belgesidir.” (TBMM, 1997, m.75).

Tablo 3.4. Türkiye’de ehliyet sınıfı adları “çizelgenin devamı”

C1 ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“3.500 kilogramı aşan ancak 7.500 kilogramı geçmeyen kamyon ve çekicileri sürme yetkisi veren bir sürücü belgesidir.” (TBMM, 1997, m.75).
C1E ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“C1 ve B sınıfı araçlara takılan, 750 kilogramı aşan römork veya yarı römorkla birleşik ve toplam ağırlığı 12.000 kilogramı geçmeyen araçları kullanmak için verilen sürücü belgesidir.” (TBMM, 1997, m. 75).
D1 ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“Minibüs kullanacaklara verilen ehliyet türüdür.” (TBMM, 1997, m. 75).
D1E ehliyet	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	“D1 ehliyetle kullanılan araçlara takılan ve toplam ağırlığı 750 kilogramı aşan römorklu araçları kullanacaklara verilen ehliyet türüdür.” (TBMM, 1997, m. 75).

3.1.5. Türkiye’deki kadro sınıfı adları

Türkiye’de kamu personeli sınıflandırması 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre 4A, 4B, 4C, 4D biçiminde dört sınıf olarak düzenlenmiştir. Bu sınıflandırma, kamu kurumlarındaki görevlerin niteliği, personelin çalışma şartları ve diğer faktörlere göre belirlenmiştir. Kadro sınıfları adlarını, kadronun açıklamasının yapıldığı kanun maddesinden almaktadır (TBMM, 1965).

Tablo 3.5. Türkiye’deki kadro sınıfı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
4A	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak çalışan kadrolu devlet memurlarını ifade eder (TBMM, 1965, m. 4). 657 sayılı Kanun’un 4. madde A bendi bu kadro sınıfını tanımladığı için 4A diye anılmaktadır (TBMM, 1965, m. 4) .
4B	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4. maddesinin (B) fıkrasına göre istihdam edilen sözleşmeli personeldir (TBMM, 1965, m. 4). 657 sayılı Kanun’un 4. madde B bendi bu kadro sınıfını tanımladığı için 4B diye anılmaktadır.
4C	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	Geçici personel statüsünde çalışanlardır (TBMM, 1965, m. 4). 657 sayılı Kanun’un 4. madde C bendi bu kadro sınıfını tanımladığı için 4C diye anılmaktadır.
4D	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	A, B ve C fıkralarında belirtilenler dışında kalan ve iş sözleşmeleriyle çalıştırılan sürekli işçilerdir (TBMM, 1965, m. 4). 657 sayılı kanunun 4. madde D bendi bu kadro sınıfını tanımladığı için 4D diye anılmaktadır.

3.1.6. Araç sınıfı adları

23053 Sayılı Trafik Yönetmeliğinin İkinci Bölümü araç sınıfları kısmında tanımlanmıştır. Araç sınıfları, L sınıfı, M sınıfı, N sınıfı, O sınıfı araçlar olarak belirlenmiştir. Bu kategoriler, motorlu taşıt endüstrisinde araçların motor gücü, boyutları gibi benzer özellikleri temel alınarak yapılmıştır.

L Sınıfı: İki ve üç veya dört tekerlekli motorlu araçlardır. M Sınıfı: En az dört tekerlekli ve yolcu taşımada kullanılan motorlu araçlardır. N Sınıfı: En az dört tekerlekli ve yük taşımada kullanılan motorlu araçlardır. O sınıfı: Bir motorlu araç tarafından çekilen römork veya yarı römork motorsuz yük taşıma araçlarıdır (TBMM, 1997).

Tablo 3.6. Araç sınıfı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
L1 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami hızı 45 km’yi geçmeyen iki tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
L2 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami hızı 45 km’yi geçmeyen üç tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
L3 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami hızı 45 km’yi geçen yolcu sepetsiz iki tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
L4 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami hızı 45 km’yi geçen yolcu sepetli iki tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
L5 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami hızı 45 km’yi geçen, simetrik olarak yerleştirilmiş üç tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).

Tablo 3.6. Araç sınıfı adları “çizelgenin devamı”

L6 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami hızı 45 km’yi geçmeyen dört tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
L7 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yüksüz ağırlığı 0,4 tonu (yük taşıma amaçlı araçlarda 0,55 ton) geçmeyen ve L6 sınıfına girmeyen dört tekerlekli araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
M1 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yolcu taşımasında kullanılan ve sürücü dâhil en fazla 9 oturma yeri olan motorlu araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
M2 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yolcu taşımasında kullanılan, sürücü dâhil 9’dan fazla oturma yeri olan ve azami ağırlığı 5 tonu aşmayan motorlu araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
M3 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yolcu taşımasında kullanılan, sürücü dâhil 9’dan fazla oturma yeri olan ve azami ağırlığı 5 tonu aşan motorlu araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
N1 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yük taşımasında kullanılan ve azami ağırlığı 3,5 tonu aşmayan motorlu araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).

Tablo 3.6. Araç sınıfı adları “çizelgenin devamı”

N2 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yük taşımada kullanılan ve azami ağırlığı 3,5 tonu aşan, ancak 12 tonu aşmayan motorlu araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
N3 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Yük taşımada kullanılan ve azami ağırlığı 12 tonu aşan motorlu araçtır.” (TBMM, 1997 m. 3).
O1 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami ağırlığı 0,75 tonu aşmayan motorsuz yük taşıma aracıdır.” (TBMM, 1997 m. 3).
O2 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami ağırlığı 0,75 tonu aşan, ancak 3,5 tonu aşmayan motorsuz yük taşıma aracıdır.” (TBMM, 1997 m. 3).
O3 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami ağırlığı 3,5 tonu aşan, ancak 10 tonu aşmayan motorsuz yük taşıma aracıdır.” (TBMM, 1997 m. 3).
O4 Sınıfı	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Azami ağırlığı 10 tonu aşan motorsuz yük taşıma aracıdır.” (TBMM, 1997 m. 3).

3.1.7. Yol adları

“E” harfiyle başlayan yol adları Uluslararası Yolları, “O” harfiyle başlayan yol adları Otoyolları, “D” harfiyle başlayan yol adları Devlet Yollarını ifade etmektedir. Yollar adlandırılırken yol türünün kısaltması ve bir sıra sayısı kullanılmıştır.

3.1.7.1. Türkiye’deki uluslararası yollar

Bu yollar Avrupa’dan başlayarak Türkiye’den geçen yollardır. Bu yolların adları Europa (Avrupa) sözcüğünün kısaltması “E” harfi ve seri numarası verilerek oluşturulmuştur. Bu yollardan halk arasında en bilineni E5 karayoludur (Karayolları Genel Müdürlüğü [KGM], 2023).

Tablo 3.7. Türkiye’deki uluslararası yollar

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
E5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kapıkule'den başlayıp Türkiye'yi batıdan doğuya boydan boya geçtikten sonra, İran sınır kapısı Gürbulak'ta sona eren ana yollardan biridir (Üngür, 2018, s. 33).
E70	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Türkiye’de Samsun’dan başlayıp Gürcistan’da son bulan uluslararası bir yoldur.” (KGM, 2023).
E80	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Portekiz’den başlayıp Türkiye üzerinden geçerek Türkiye-İran sınır kapısı olan Gürbulak’ta İran’a ulaşarak sona eren uluslararası bir yoldur (KGM, 2023).
E90	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Batıda Portekiz’den başlayıp İpsala sınır kapısından giriş yaparak güney-doğusuna geçip Türkiye-Irak sınır kapısı olan Habur’da Irak’a erişip orada sona eren 4.770 km uzunluğunda uluslararası bir yoldur (KGM, 2023).

3.1.7.2. Türkiye’deki devlet yolları

Türkiye’deki devlet yollarını temsilen “devlet” sözcüğünün kısaltası “D” harfi ve seri numarası ile oluşturulan alfanümerik yol adlarıdır. Bu yollardan halk arasında en çok bilineni D100’dür.

Tablo 3.8. Türkiye’deki devlet yolları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
D010	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Ana yol Karasu - Zonguldak - Bartın - İnebolu - Sinop - Samsun - Ordu - Giresun - Trabzon - Rize - Hopa - Artvin - Ardahan - Arpaçay güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D020	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Edirne - Kırklareli - Saray - İstanbul - Şile - Sakarya (Adapazarı) güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D030	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Gökçebey - Karabük - Kastamonu - Boyabat - Havza - Ladik - Taşova güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D040	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Şebinkarahisar - Kelkit güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D050	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Gümüşhane - Bayburt - İspir - Yusufeli güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D060	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İşhan - Göle - Akyaka - Ermenistan güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).

Tablo 3.8. Türkiye’deki devlet yolları “çizelgenin devamı”

D070	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kars - Tuzluca güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D080	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Horasan - Kağızman - Iğdır - Azerbaycan güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D100	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Ana yol Bulgaristan - Edirne - Lüleburgaz - Çorlu - İstanbul - Kocaeli (İzmit) - Sakarya (Adapazarı) - Düzce - Bolu - Ilgaz - Tosya - Osmancık - Amasya - Erbaa - Suşehri - Erzincan - Erzurum - Ağrı - İran güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D110	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yunanistan - Keşan - Tekirdağ - Silivri güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D120	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kavakköy - Şarköy güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D130	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yalova - Karamürsel - Kocaeli güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D140	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Akyazı - Mudurnu - Ankara – Kalecik güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D150	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Orhangazi - İznik - Taraklı güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D160	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Bursa - Yenişehir - Bilecik - Göynük - Bolu güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D170	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Göynük - Nallıhan güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).

Tablo 3.8. Türkiye’deki devlet yolları “çizelgenin devamı”

D180	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Çankırı - İskilip-Amasya - Tokat güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D190	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Delice - Sungurlu - Alaca - Turhal güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).
D200	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Ana yol Çanakkale - Bandırma - Bursa - Bozüyük - Eskişehir - Polatlı - Ankara - Kırıkkale - Yozgat - Sivas - Refahiye güzergâhını kapsayan yoldur (KGM, 2023).

3.1.7.3.Türkiye'deki otoyollar

Türkiye’de ücretli yol olarak kullanılan halk arasında otoban olarak da bilinen bu yollar, otoyol sözcüğünün kısaltması olan “O” harfi ve seri numarası birleşimiyle oluşturulmuş alfanümerik adlardır.

Tablo 3.9. Türkiye'deki otoyollar

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
O1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İstanbul 1. çevre yoludur (KGM, 2023).
O2	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İstanbul 2. çevre yoludur (KGM, 2023).
O3	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Avrupa otoyoludur (KGM, 2023).

Tablo 3.9. Türkiye'deki otoyollar “çizelgenin devamı”

O4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Anadolu Otoyolu yoludur (KGM, 2023).
O5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İstanbul - İzmir otoyoludur (KGM, 2023).
O6	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kınalı - Tekirdağ - Çanakkale - Balıkesir otoyoludur (KGM, 2023).
O7	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kuzey Marmara otoyoludur (KGM, 2023).
O20	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Ankara çevre yoludur (KGM, 2023).
O21	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Tarsus - Ankara otoyoludur (KGM, 2023).
O22	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Bursa - Sivrihisar otoyoludur (KGM, 2023).
O30	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İzmir çevre yoludur (KGM, 2023).
O31	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İzmir - Aydın - Denizli - Burdur - Antalya otoyoludur (KGM, 2023).
O32	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İzmir - Çeşme otoyoludur (KGM, 2023).
O33	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kuzey Ege otoyoludur (KGM, 2023).
O51	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Adana - Mersin - Alanya otoyoludur (KGM, 2023).
O52	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Adana - Gaziantep – Şanlıurfa - Habur otoyoludur (KGM, 2023).

3.1.8. İstanbul'daki metro hattı adları

Bu adlar, metro sözcüğünün kısaltması “M” harfi ve sıralı bir sayı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.10. İstanbul'daki metro hattı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
M1A	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yenikapı - Atatürk Havalimanı metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M1B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yenikapı - Kirazlı metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M2	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yenikapı - Hacıosman metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M3	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kirazlı - Kayaşehir Merkez metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kadıköy - Sabiha Gökçen Havalimanı metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Üsküdar - Çekmeköy metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M6	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Levent - Boğaziçi Üniversitesi/Hisarüstü metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M7	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yıldız - Mahmutbey metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
M8	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Bostancı - Dudullu metro hattıdır (Metro İstanbul, 2024).

3.1.9. İstanbul'daki föniküler hattı adları

Bu adlar, “föniküler” sözcüğünün kısaltması “F” harfi ve sıralı bir sayı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.11. İstanbul'daki föniküler hattı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
F1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Taksim - Kabataş föniküler hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
F2	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Karaköy - Beyoğlu föniküler hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
F3	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Seyrantepe - Vadi İstanbul föniküler hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
F4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Rumeli Hisar üstü - Aşıyan föniküler hattıdır (Metro İstanbul, 2024).

3.1.10. İstanbul'daki tramvay hattı adları

Bu adlar, “tramvay” sözcüğünün kısaltması “T” harfi ve sıralı bir sayı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.12. İstanbul'daki tramvay hattı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
T1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kabataş - Bağcılar tramvay hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
T3	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kadıköy - Moda tramvay hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
T4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Topkapı - Mescid-i Selam tramvay hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
T5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Eminönü - Alibeyköy Cep Otogarı tramvay hattıdır (Metro İstanbul, 2024).

3.1.11. İstanbul'daki teleferik hattı adları

Bu adlar, “teleferik” sözcüğünün kısaltması “TF” harfi ve sıralı bir sayı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.13. İstanbul'daki teleferik hattı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
TF1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Maçka - Taşkışla teleferik hattıdır (Metro İstanbul, 2024).
TF2	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Eyüp - Piyer Loti teleferik hattıdır (Metro İstanbul, 2024).

3.1.12. Film, dizi ve tv programı adları

Genellikle yapımın içeriğine dair önemli bir olayı, yeri veya nesneyi yansıtacak şekilde oluşturulmuş alfanümerik adlardır.

Tablo 3.14. Film, dizi ve tv programı adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
5N1K	Ortak Baş Harf ve Sözcük Sayısı Birleşimli Oluşum	Cüneyt Özdemir ve Soner Yalçın'ın birlikte hazırladıkları, Cüneyt Özdemir'in ise sunuculuğunu yaptığı haber programıdır (Öztürk, 2018, s. 51). Bu adda, N harfiyle başlayan 5 soruya (ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden), K harfiyle başlayan 1 soruya (kim) işaret edilmektedir.
B13	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Luc Besson'un yapımcılığını üstlendiği, Paris'in banliyölerinden biri olan “Banlieue 13” bölgesinde geçen distopik bir hikâyeyi konu alan bir aksiyon filmidir (Morel, 2004).
K2	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Franc Roddam tarafından yönetilen 1991 yapımı bir hayatta kalma drama filmidir (Roddam, 1991). Adın oluşumu için bk. K2.
S21 The Khmer Rouge Killing Machine	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Rithy Panh'ın yönettiği, Kızıl Kmer rejimi dönemindeki insan hakları ihlallerini konu alan belgesel filmidir (Panh, 2003).
U2: Rattle and Hum	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Phil Joanou'nun yönettiği, ünlü rock grubu U2'nin turne ve sahne performanslarını belgeleyen belgesel ve müzik filmidir (Joanou, 1988).

Tablo 3.14. Film, dizi ve tv programı adları “çizelgenin devamı”

U47 Kapitänleutnant Prien	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Harald Reinl’in yönettiği, II. Dünya Savaşı sırasında Alman denizaltısı (Unterseeboot) U-47’nin gerçek hikâyesini anlatan savaş filmidir (Reinl, 1958).
U571	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Jonathan Mostow’un yönettiği, II. Dünya Savaşı sırasında Almanların gizli bir şifreleme cihazını ele geçirmeye çalışan Amerikan denizcilerini konu alan savaş filmidir (Mostow, 2000). U harfi Almanca “Unterseeboot” kelimesinin kısaltmasıdır. Sayı, model numarasına atıftır.
X15	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Richard Donner tarafından yönetilen, gerçek hayatta test edilen X15 uzay aracı programını konu alan bilim kurgu ve macera filmidir (Donner, 1961).

3.1.13. Kitap adı

Bazı kitap adlarının alfanümerik yapıda olduğu görülmektedir.

Tablo 3.15. Kitap adı

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
K2	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Kitap, yazar Ed Viesturs’un K2’ye tırmanış deneyimini anlatmaktadır (Viesturs ve Roberts, 2009).

Tablo 3.15. Kitap adı “çizelgenin devamı”

Fahrenheit 451	Sözcük ve Sayı Birleşimli Oluşum	Bilim kurgu türündeki bir distopik romandır. Kitap, baskıcı bir toplumda itfaiyecilerin kitapları söndürmek yerine yaktığı bir geleceği tasvir eder. Romanın adı, kâğıdın tutuşup yanmaya başladığı sıcaklık olan 451 Fahrenheit atıfta bulunur (Bradbury, 1953).
-------------------	-------------------------------------	---

3.1.14. Tıbbi terimler

3.1.14.1. Kemik adları

Omurgayı oluşturan kemiklerin adları alfanümerik yapıdadır. Cervical, yani boyun omurları C harfiyle, lomber yani bel omurları L harfiyle, sakral yani kuyruk sokumu omurları S harfiyle ifade edilmektedir. Sayılar omurların yukardan aşağı sırasını belirtmektedir.

Tablo 3.16. Kemik adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
C1 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İlk boyun omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
C2 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İkinci boyun omurudur.
C3 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Üçüncü boyun omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
C4 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Dördüncü boyun omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).

Tablo 3.16. Kemik adları “çizelgenin devamı”

C5 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Beşinci boyun omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
C6 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Altıncı boyun omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
C7 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yedinci boyun omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
L1 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Bel bölgesinin birinci lomber omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
L2 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İkinci bel omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
L3 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Üçüncü lomber omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
L4 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Dördüncü lomber omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
L5 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Beşinci lomber omurudur ve S1 ile birleşir (Gray, 1918, s. 114-115).
S1 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Sakrumun ilk omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
S2 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Sakrumun ikinci omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
S3 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Sakrumun üçüncü omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
S4 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Sakrumun dördüncü omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).
S5 omuru	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Sakrumun beşinci omurudur (Gray, 1918, s. 114-115).

3.1.14.2. Virüs adları

Virüsler, bilimsel olarak genellikle alfanümerik adlarla ifade edilmektedir.

Tablo 3.17. Virüs adları

Covid19	Karma Sözcük ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Solunum yollarını etkileyen bulaşıcı bir hastalığın virüsüdür (Aslan ve Berk, 2021, s. 177-178). Covid19 adı “Coronavirus Disease 2019” (Koronavirüs Hastalığı 2019) ifadesinin kısaltmasından gelir. Covid adı “co” corona, “vi” virüs, “d” disease (hastalık) sözcüklerinin karmasıdır. “19” ise hastalığın ilk kez tespit edildiği yıl olan 2019’u ifade eder.
H5N1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Halk arasında kuş gribi olarak da bilinen viral bir hastalığın virüsüne verilen addır. Hemaglutinin (H) ve Nöraminidaz (N) proteinlerini ifade eder. Sayılar ise virüsün yüzeyindeki iki ana proteinin alt tiplerini belirten bir sistemdir (Ak, 2014, s. 67-68).

3.1.15. Biyolojik terimler

Bazı vitamin ve yağ adlarında alfanümerik adlandırma kullanılmaktadır. Vitaminler; vücudun normal büyüme, gelişme ve metabolik işlevleri için gereksinim duyduğu organik bileşiklerdir. Yağda çözünen vitaminler: A, D, E ve K vitaminleri, suda çözünen vitaminler: B ve C vitaminleridir (Sezgin, 2018, s. 181-182).

Tablo 3.18. Biyolojik terimler

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
B1 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Tiamin, karbonhidratların enerjiye dönüşümünde rol oynayan bir vitamin olup sinir sistemi için önemli olan bir vitamindir.” (BTS, 1998).
B2 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Riboflavin, enerji üretimine yardımcı olur ve cilt, göz ve sinir sağlığı için önemli olan bir vitamindir.” (BTS, 1998).
B3 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Niasin, enerji üretiminde ve sindirim sistemi sağlığında görev alan bir vitamindir.” (BTS, 1998).
B5 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Pantotenik asit, metabolizma süreçlerine katılır ve hormon sentezinde önemli rol oynayan bir vitamindir.” (BTS, 1998).
B6 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Piridoksin, protein metabolizmasına katkı sağlar ve sinir sistemi fonksiyonlarını destekleyen bir vitamindir.” (BTS, 1998).
B7 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Biotin, sağlıklı cilt, saç ve tırnaklar için önemli bir vitamindir.” (BTS, 1998).
B9 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Folik asit, hücre bölünmesi ve DNA sentezi için önemli olup özellikle hamilelikte önemli bir vitamindir.” (BTS, 1998).

Tablo 3.18. Biyolojik terimler “çizelgenin devamı”

B12 vitamini	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Kobalamin, sinir sistemi ve kırmızı kan hücrelerinin oluşumu için gerekli bir vitamin türüdür.” (BTS, 1998).
Omega3	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	“Vücudun üretemediği ve mutlaka besinler yoluyla alınması gereken, uzun zincirli doymamış yağ asitlerinde bulunan, alfa linolenik yağ asidi olarak da adlandırılan esansiyel yağ asididir.” (VHTS, 2017). Ad oluşturulurken yağ asidini temsil etmek için Yunan alfabesinin son harfi “omega” (Ω) ve yağ asidi zincirinde ilk çift bağı 3 numaralı karbondan taşıdığından 3 sayısı kullanılmıştır (MTS, 1976).
Omega6	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	“Vücudun üretemediği ve mutlaka besinler yoluyla alınması gereken, uzun zincirli doymamış yağ asitlerinde bulunan, linoleik yağ asidi olarak da adlandırılan esansiyel yağ asididir.” (VHTS, 2017). Adın oluşumu için bk. Omega-3.

3.1.16. Kimyevi terimler

Kimya terimleri yapılırken bileşiklerin yapılarını da dikkate alan alfanümerik adlandırmadan yararlanılmaktadır. Kimyevi bileşiği meydana getiren atomların cinsi kısaltmayla, sayısı ise rakamlarla belirtilerek alfanümerik adlar oluşturulmuştur.

TDK sözlüklerinde yapılan taramada bu terimlerin birçoğu madde başı olarak geçmese de tanımlarında bu alfanümerik adlar kullanılmıştır.

Tablo 3.19. Kimyevi terimler

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
C ₂ H ₅ OH	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Etil alkol, iki karbon (C), altı hidrojen (H) ve bir oksijen (O) atomundan oluşan alkol grubuna ait bileşiktir. “Alkollü içkilerin büyük bir kısmında bulunan, etilenin hidrasyonu sonucu petrokimyasal olarak veya şekerin maya ile fermente edilmesi ile üretilen, renksiz ve yanıcı bir kimyasal bileşiktir.” (KTS, 1981).
C ₆ H ₁₂ O ₆	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Glukoz, altı karbon (C), on iki hidrojen (H) ve altı oksijen (O) atomundan oluşan temel bir şekerdir. “Yaşayan organizmalar için enerji kaynağı olan, bazı meyveler ve bitkilerde serbest olarak bulunan, ayrıca polisakkarit, glikojen, nişasta ve selüloz gibi birçok polimer bileşiğin yapısında yer alan, kandaki düzeyi insülinle kontrol edilen bir monosakkarittir.” (MTS,1976).
CH ₄	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Metan, bir karbon (C) atomu ve dört hidrojen (H) atomundan oluşan basit bir hidrokarbon bileşiğidir. Çürümekte olan karbonlu maddelerden çıkan, havada sarı bir alevle yanan, renksiz bir gaz; bataklık gazıdır (KTS, 1981).

Tablo 3.19. Kimyevi terimler “çizelgenin devamı”

CO ₂	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Karbon Dioksit, bir karbon (C) ve iki oksijen (O) atomlarından oluşan bir gazdır ve atmosferde yaygın olarak bulunur. “Kimyasal formülü CO ₂ olan kutupsuz, renksiz, kokusuz, suda az çözünen, sulu ortamda kolayca karbonik asit oluşturan bir gazdır.” (BTS, 1998).
H ₂ CO ₃	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	“Karbonik asit, karbondioksitin suda çözünmesi ile oluşan, H ₂ CO ₃ formülü ile verilen, dayanıklı olmadığı için kendisini oluşturan karbondioksit ve su ile dengede bulunan ancak dayanıklı karbonat esterleri elde edilen bir asit bileşiğidir.” (MTS, 1976).
H ₂ O	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Su, iki hidrojen (H) ve bir oksijen (O) atomlarından oluşan temel bir kimyasal bileşiktir. “H ₂ O; yer yüzeyinin en büyük bölümünü oluşturan, kimyaca çok kalımlı, renksiz, kokusuz, tatsız sıvıdır.” (KTS, 1981).
H ₂ SO ₄	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	“Sülfürik asit, suda çözünerek büyük bir ısı açığa çıkaran, şurup kıvamında, renksiz, kokusuz, 10 °C’de katılaştıran bir sıvı; kara boya, zaç yağıdır.” (MİTS, 1972).

Tablo 3.19. Kimyevi terimler “çizelgenin devamı”

H ₃ PO ₄	Sözcük Tanıtıcı Oluşum Kısaltması Sayı Birleşimli ve	“Fosforik asit, fosfor, hidrojen ve oksijenden oluşan, suda kolay çözünen, 42 °C'de eriyen, gübre, sabun, deterjan yapımında ve eczacılıkta kullanılan, kristal yapılı, sıvı durumda, renksiz bir asittir.” (GTS, 2024; MİTS, 1972).
HNO ₃	Sözcük Tanıtıcı Oluşum Kısaltması Sayı Birleşimli ve	“Nitrik asit, organik maddeler üzerinde yakıcı ve sarartıcı bir etki gösteren, birleşiminde bir azot, üç oksijen ve bir hidrojen bulunan, yoğunluğu 1,52 olan, 86 °C'de kaynayan, sanayide kullanılan asit; kezzaptır.” (GTS, 2024).
NH ₃	Sözcük Tanıtıcı Oluşum Kısaltması Sayı Birleşimli ve	“Amonyak, bir azot (N) atomu ve üç hidrojen (H) atomundan oluşan bir bileşiktir.” (GTS, 2024; KTS, 1981).

3.1.17. Beton türlerinin adları

İngilizcedeki concrete (beton) sözcüğünün kısaltması olan “C” harfi ve minimum basınç dayanımına işaret eden sayıların birleştirilmesi ile oluşturulmuş alfanümerik adlardır.

Tablo 3.20. Beton türlerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
C25 beton	Sözcük Tanıtıcı Oluşum Kısaltması Sayı Birleşimli ve	25 N/mm ² basınç dayanımına sahip döşeme ve kirişlerde kullanılan normal dayanımlı bir beton türüdür (MEB, 2007, s. 18-19).

Tablo 3.20. Beton türlerinin adları “çizelgenin devamı”

C30 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“30 N/mm ² basınç dayanımına sahip, döşeme, kiriş ve kolonlar gibi yüksek dayanımlı elemanlar için kullanılan normal dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C35 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“35 N/mm ² basınç dayanımına sahip, köprü ve yüksek bina yapılarında tercih edilen normal dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C40 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“40 N/mm ² basınç dayanımına sahip, ağır yük taşıyan yapılar ve özel projeler için kullanılan yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C45 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“45 N/mm ² basınç dayanımına sahip, döşeme, kiriş ve kolonlar gibi yüksek dayanımlı elemanlar için kullanılan yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C50 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“50 N/mm ² basınç dayanımına sahip, köprü ve yüksek bina yapılarında tercih edilen yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C55 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“55 N/mm ² basınç dayanımına sahip, ağır yük taşıyan yapılarda kullanılan yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).

Tablo 3.20. Beton türlerinin adları “çizelgenin devamı”

C60 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“60 N/mm ² basınç dayanımına sahip, temel ve duvar gibi orta yük taşıyan yapı elemanlarında tercih edilen yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C70 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“70 N/mm ² basınç dayanımına sahip, döşeme ve kirişler gibi daha fazla yük taşıyan elemanlar için uygun yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C80 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“80 N/mm ² basınç dayanımına sahip, döşeme, kiriş ve kolonlar gibi yüksek dayanımlı elemanlar için kullanılan yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).
C90 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“90 N/mm ² basınç dayanımına sahip, köprü ve yüksek bina yapılarında tercih edilen yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19)
C100 beton	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“100 N/mm ² basınç dayanımına sahip, ağır yük taşıyan yapılar için kullanılan yüksek dayanımlı bir beton türüdür.” (MEB, 2007, s. 18-19).

3.1.18. Çelik türlerinin adları

Çelik; demir, karbon ve % 2’ye değin başka öğelerle oluşturulan yüksek dayanıma sahip alaşımların genel adıdır (KTS, 1981). Çelikler, yapılış tekniği ve alaşım özelliğine göre alfanümerik olarak adlandırılmaktadır.

Çelik türleri, çeliklerin kimyasal bileşimleri, mekanik özellikleri ve önerilen kullanım alanları temel alınarak genellikle harf ve sayılar kullanılarak adlandırılır. ABD, İngiltere, Japonya, Fransa gibi ülkeler çeşitli standartlara göre kendi adlandırmalarını yapmıştır (İçin, 2019, s. 7-25). Çelik adları genel dilde kullanılsa da metal bilimi ile ilgilenenler tarafından bilinen adlardır.

Tablo 3.21. Çelik türlerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
A2 çeliği	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Amerikan Demir ve Çelik Enstitüsü (AISI) standartlarına göre havada sertleşebilen soğuk iş takım çeliğidir. A3, A4, A5 vb türevleri bulunmaktadır (İçin, 2019, s. 7). “A” harfi, Alloy (alaşım) sözcüğünün kısaltmasıdır. Sayı seri numarasıdır.
C35 çeliği	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Fransa Standartlarına göre % 0,35 karbon içeren karbonlu bir çelik türüdür (İçin, 2019, s. 12). Adın oluşumunda İngilizce carbon sözcüğünün kısaltması “C” kodu kullanılmıştır. Sayı karbon oranına işaret etmektedir.
N690 çeliği	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Böhler firması tarafından üretilen cerrahi aletler, enamel, cam döküm, makinelerin yapımı ve gemi üretiminde kullanılan bir paslanmaz çelik türüdür (Wu vd. 2022, s. 471-472). Yapısındaki nikelden dolayı “N” kodu kullanılmıştır.

Tablo 3.21. Çelik türlerinin adları “çizelgenin devamı”

O1 çeliği	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Amerikan Demir Ve Çelik Enstitüsü (AISI) standartlarına göre Oil (yağ) kullanılarak sertleştirme işleminden geçirilen takım çeliğidir. O2, O3, O4 vb. türleri de bulunmaktadır (İçin, 2019, s. 7).
W1 çeliği	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Amerikan Demir ve Çelik Enstitüsü (AISI) standartlarına göre yapım tekniği olarak suda sertleştirilen bir takım çeliğidir. W2, W3 vb. türleri de bulunmaktadır (İçin, 2019, s. 7). İngilizce wather (su) sözcüğünün kısaltması “W” kodu kullanılmıştır.

3.1.19. Kurum ve kuruluş adları

Bazı kurumlar ve şirketler, sunduğu olumlu marka imajı ve kısa ifade etme avantajı nedeniyle alfanümerik adları tercih etmektedirler. Bu adların bir kısmı terim sözlüklerine girerek resmî bir boyut kazanmıştır.

Tablo 3.22. Kurum ve kuruluş adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
3M	Ortak Baş Harf ve Sözcük Sayısı Birleşimli Oluşum	ABD merkezli birçok yapısal malzeme üreten ve satan bir şirkettir. Minnesota Mining and Manufacturing Company sözcük öbeğindeki 3 sözcüğün M harfiyle başlamasından dolayı 3M ile ifade edilmiştir (Bayraktaroğlu ve Çalış, 2010, s. 12).

Tablo 3.22. Kurum ve kuruluş adları “çizelgenin devamı”

A1 Capital	Tayin Edilmiş Harf ve Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiyede finans sektöründe çeşitli hizmetler sunan bir aracı kurumdur (Özgül, 2023, s. 234). Alfabenin ilk harfi “A” ve sayma sayılarının ilki olan “1” kullanılarak finans alanında öncü oldukları görünümü verilmek istenmiştir.
A101	Tayin Edilmiş Harf ve Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye’de perakende sektöründe faaliyet gösteren ve yaygın bir market ağı bulunan bir şirkettir (Kazak, 2023, s. 49).
G20	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“1999 yılında, Arjantin, Avusturalya, Brezilya, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Güney Kore, Türkiye, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri'nden oluşan 19 ülke ile Avrupa Birliği'ni temsilen Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Konseyi dönem başkanının katılımıyla oluşturulan topluluktur.” (İTS, 2004). İngilizcesi “Group of Twenty” olan sözcük öbeğinin group (grup) G harfiyle kısaltılmasıyla ve twenty (yirmi) sözcüğünün 20 sayısı ile temsil edilmesiyle oluşturulan bir özel addır.

Tablo 3.22. Kurum ve kuruluş adları “çizelgenin devamı”

G5	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“Uluslararası ticaret ve para konularında işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla Fransa, Almanya, Japonya, İngiltere ve ABD'den oluşan ülkeler topluluğudur.” (İTS, 2004). Adın oluşumu için bk. G20.
G8	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	“Rusya Federasyonu'nun 1998 yılında G7 ülkelerine katılımıyla genişleyen sanayileşmiş ülkeler topluluğudur.” (İTS, 2004). Adın oluşumu için bk. G20.
N11	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Doğuş Planet tarafından 2013'te kurulan ve Türkiye'de faaliyet gösteren e-ticaret platformudur. Adı başlangıçta numaraonbir.com olarak belirlenen site, adını SK Group'un Güney Kore'deki 11st.co.kr girişiminden almaktadır (Sarıçiçek vd., 2002, s. 66).
T3 Vakfı	Ortak Baş Harf ve Sözcük Sayısı Birleşimli Oluşum	Bir grup girişimci tarafından 2016 yılında kurulan başkanlığını Selçuk Bayraktar'ın yaptığı bir vakıftır (Özışık, 2023, s. 558; T3 Vakfı, 2024). Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı tamlamasındaki ilk üç sözcüğün baş harfi T olması nedeniyle T3 ile kısaltılarak oluşturulmuş bir özel addır.

Tablo 3.22. Kurum ve kuruluş adları “çizelgenin devamı”

MI5	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	1909 yılında kurulmuş İngiltere’nin iç istihbarat sevisidir. İngilizce “military intelligence” sözcük öbeğinin kısaltması “MI” ve “Section 5” temsilen 5 sayısı kullanılarak oluşturulmuştur (MI5, 2024).
F10 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Menü çubuğu odaklama windows gezgini veya tarayıcılarda menü çubuğuna odaklanmak için kullanılan bir işlev tuşudur (Baycan, 2022).

3.1.20. Kâğıt türlerinin adları

ISO standartlarına göre kâğıt boyu alfanümerik biçimde standardize edilmiştir. Harfler standart bir geometrik oranı ifade ederken sayılar kâğıtların en ve boy uzunluğunu ifade etmek için kullanılır. Bu yönüyle bu alfanümerik adlar sıralı harf ve sıralı sayı sistemine göre oluşturulmuştur (İSO, 2007, s. 1-9).

Tablo 3.23. Kâğıt türlerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
A0 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	841 x 1189 mm boyutunda büyük posterler ve mühendislik planları için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).
A1 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	594 x 841 mm boyutunda posterler ve büyük grafikler için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).

Tablo 3.23. Kâğıt türlerinin adları “çizelgenin devamı”

A2 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	420 x 594 mm boyutunda grafikler, çizimler ve posterler için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).
A3 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	297 x 420 mm boyutunda büyük raporlar, broşürler ve çizimler için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).
A4 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	210 x 297 mm boyutunda ofis belgeleri, kitaplar ve yazılar için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).
A5 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	148 x 210 mm boyutunda kitapçıklar, broşürler ve el ilanları için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).
A6 kâğıdı	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayısı Birleşimli Oluşum	105 x 148 mm boyutunda posta kartları, davetiyeler ve notlar için kullanılan kâğıt türüdür (Özdemir, 2020, s. 5-6).

3.1.21. Kurşun kalem türlerinin adları

Kurşun kalemler, sertlik derecelerine göre alfanümerik olarak adlandırılmıştır. Sertlik dereceleri, harf ve sayı birleşimleri kullanılarak ifade edilir. İngilizce black (siyah) sözcüğünün baş harfi olan “B” ve sert (hard) sözcüğünün baş harfi olan “H” kalemin türü hakkında bilgi vermekte sertlik derecelerini belirtmek için ise sayılar kullanılmaktadır. Rakamlar harflerin önüne yazılır; 2B, 2H gibi. Rakam büyüdükçe yumuşaklık ve sertlik artar (Özdemir, 2020, s. 1-2).

Tablo 3.24. Kurşun kalem türlerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
2B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir. Kalın sürekli çizgilerin çiziminde kullanılır (Özdemir, 2020, s. 1-2).
3B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
4B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
5B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	4B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
6B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	5B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
7B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	6B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2) .
8B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	7B kalemlere göre daha yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
9B	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	En yumuşak uca sahip kurşun kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).

Tablo 3.24. Kurşun kalem türlerinin adları “çizelgenin devamı”

2H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	H kalemlere göre daha sert olan, daha ince çizgiler üretebilen ve teknik çizim için uygun bir kalem türüdür (Özdemir, 2020, s. 1-2).
3H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2H kalemlere göre daha sert bir uca sahip kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
4H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3H kalemlere göre daha sert bir uca sahip kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
5H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	4H kalemlere göre daha sert bir uca sahip kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
6H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	5H kalemlere göre daha sert bir uca sahip kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
7H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	6H kalemlere göre daha sert bir uca sahip kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2) .
8H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	7H kalemlere göre daha sert bir uca sahip kalemlerdir (Özdemir, 2020, s. 1-2).
9H	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	En sert uçlu kurşun kalem türüdür (Özdemir, 2020, s. 1-2) .

3.1.22. Klima gazı türlerinin adları

Klima gazlarının adları alfanümerik biçimde oluşturulmuştur. Klima ve iklimlendirme sistemlerinde kullanılan gazlar, soğutma işlemi için gerekli olan özel kimyasal bileşiklerdir (Demir ve Adıgüzel, 2023, s. 419).

“R” harfi gazın bir soğutucu (refrigerant) olduğunu belirtir sayılar ise gazın kimyasal bileşimini temsil eder. Bu adlar da alanın uzmanları tarafından bilinen ve kullanılan terimlerdir.

Tablo 3.25. Klima gazı türlerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
R134A	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Ev tipi soğutucular, dondurucular ve otomobil klimalarında kullanılan R-134A, termodinamik ve fiziksel özellikleri ile R12’ye en yakın soğutucudur (Vural, 2019, s. 4-9).
R152A	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	R-152A gazı termodinamik ve fiziksel özellikleri R-12 ve R134A’ya çok yakın olan, bu yüzden dönüşümlerde kompresörde herhangi bir modifikasyona gerek bulundurmeyen bir soğutkandır ve R-152A gazı mineral yağlarla da iyi uyum sağlayan bir gazdır (Boran vd. 2015, s. 251-252).
R22	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Eskiden yaygın olarak kullanılan bir kloroflorokarbon gazıdır, ancak ozon tabakasına zarar vermesi nedeniyle çoğu ülkede sınırlandırılmış bir gazdır (Vural, 2019, s. 4-9).

Tablo 3.25. Klima gazı türlerinin adları “çizelgenin devamı”

R290	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Propan, doğal bir hidrokarbon gazıdır ve çevre dostu bir alternatif olarak kullanılır. Genellikle ticari buzdolaplarında ve bazı ev tipi klimalarda kullanılır (Vural, 2019, s. 4-9).
R417A	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Merkezi klima sistemlerinde kullanılan bir HFC gazıdır (Vural, 2019, s. 13-14).
R422A	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	R22'nin yerine daha güvenli bir alternatif olarak ticari ve endüstriyel soğutma sistemlerinde kullanılan çevre dostu bir hidroflorokarbon (HFC) gazıdır (Vural, 2019, s. 19).
R600A	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	İzobütan, bir diğer doğal hidrokarbon gazıdır ve çevre dostu bir seçenektir. Küçük ev aletlerinde ve ticari buzdolaplarında kullanılır (Aktas vd., 2017, s. 69-70).

3.1.24. Standartlar

Standartların adlandırılmasında yaygın olarak alfanümerik yapılar kullanılır. Standartlar, standardı belirleyen kuruluşun adının kısaltması ve standarda işaret eden bir sayı kullanılarak oluşturulmaktadır.

ISO (International Organization for Standardization), uluslararası standartların oluşturulması ve yayınlanmasına odaklanan bağımsız bir uluslararası kuruluştur. ISO, dünya genelinde kabul gören çeşitli standartların geliştirilmesine katkıda bulunur ve bu standartların birçok endüstri ve sektörde kullanılmasını teşvik eder. ISO standartları, ürün kalitesi, iş süreçleri, güvenlik, çevre yönetimi ve birçok başka konuda rehberlik etmektedir (Condie vd., 2008, s. 3).

Tablo 3.26. Standartlar

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
Euro1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde taşıt emisyonlarını sınırlayan bir standarttır. Motor teknolojisindeki gelişmeyle beraber daha çevre dostu motorların kullanımını teşvik etmek için bu standartlar güncellenmektedir. Euro 2, Euro 3, Euro 4, Euro 5, Euro 6 standartları da bu türden standartlardır (Tzamkiozis vd., 2010, s. 909-910).
ISO10002	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Müşteri talep ve şikâyetlerinin ele alınmasını amaçlayan müşteri memnuniyet yönetim standardıdır (Ang ve Buttle, 2012, s. 1023-1024).
ISO22000	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Gıdaların güvenli bir biçimde tüketilmesine yardımcı olan gıda güvenliği yönetim standardıdır (Escanciano ve Santos-Vijande, 2014, s. 50-51).
ISO26000	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Organizasyonların toplumsal ve çevresel sorumluluklarını ele almasına yardımcı olan sosyal sorumluluk rehberi standardıdır (Pojasek, 2011, s. 85).
ISO27001	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Bir organizasyonun bilgi güvenliği yönetim sistemi standardıdır (Talib vd., 2012, s. 331).

Tablo 3.26. Standartlar “çizelgenin devamı”

ISO31000	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Organizasyonların riskleri tanımlamasına, değerlendirmesine ve yönetmesine yardımcı olan risk yönetimi standardıdır (Leitch, 2010, s. 887).
ISO45001	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği risklerini azaltmayı amaçlayan iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi standardıdır (Malinda ve Soediantono, 2022, s. 36).
ISO50001	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Enerji verimliliğini artırmayı hedefleyen enerji yönetim sistemi standardıdır (Marimon ve Casadesús, 2017, s. 2-3).
ISO9001	Başharfleştirme ve Sayı Birleşimli Oluşum	Organizasyonun ürün ve hizmetlerini sürekli olarak geliştirmesine yardımcı olan kalite yönetim sistemi standardıdır (İlkay ve Varinli, 2005, s. 3).

3.1.25. Finansal terimler

3.1.25.1. Kredi derece adları

Finans alanında faaliyet gösteren birçok kredi derecelendirme kuruluşu bulunmaktadır. Dünyada 100 ülkede faaliyet gösteren Moody's şirketi uluslararası finans piyasalarında önemli bir derecelendirme şirketi olarak kabul edilmektedir (Halıcı, 2005, s. 79).

ABD kökenli Moody's şirketi, derecelendirme sisteminde alfanümerik bir notasyon kullanmaktadır. Büyük ve küçük harflere anlam yükleyerek sayılarla çeşitli birleşimler yaparak bir finansal görünüm notu sistemi oluşturmuştur.

Tablo 3.27. Kredi derece adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
Aa1	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2. derecede yatırım yapılabilir çok yüksek seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Aa2	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3. derecede yatırım yapılabilir çok yüksek seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57) .
Aa3	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	4. derecede yatırım yapılabilir çok yüksek seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
A1	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1. düzeyde yatırım yapılabilir iyi seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
A2	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2. derecede yatırım yapılabilir iyi seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
A3	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3. derecede yatırım yapılabilir iyi seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Baa1	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1. derecede yatırım yapılabilir ortanın altı seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Baa2	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2. derecede yatırım yapılabilir ortanın altı seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Baa3	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3. derecede yatırım yapılabilir ortanın altı seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).

Tablo 3.27. Kredi derece adları “çizelgenin devamı”

Ba1	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde yatırım yapılamaz seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Ba2	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde yatırım yapılamaz seviyedir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Ba3	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde risk seviyesidir(Ovalı, 2014, s. 56-57) .
B1	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde önemli derecede risk seviyesidir (Ovalı, 2014, s. 56-57) .
B2	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde önemli derecede risk seviyesidir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
B3	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde önemli derecede risk seviyesidir (Ovalı, 2014, s. 56-57) .
Caa1	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde çok yüksek risk seviyesidir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Caa2	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde çok yüksek risk seviyesidir (Ovalı, 2014, s. 56-57).
Caa3	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	3. derecede süpekülatif piyasa ortamı içinde çok yüksek risk seviyesidir (Ovalı, 2014, s. 56-57) .

3.1.25.2. Borsa endeksi ve diğer iktisadi terim adları

Borsa, bir ülkede halka arz edilmiş şirketlerin hisse senetlerinin alınıp satıldığı piyasadır. Bu adlarda sözcük kısaltması, karma ve başharfleştirme gibi kısaltmaya dayanan yapılar ve tanıtıcı sayılar kullanılmaktadır.

Tablo 3.28. Borsa endeksi ve diğer iktisadi terim adları

Alfanümerik ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
ASX200	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Avustralya Menkul Kıymetler Borsasında bulunan, piyasa sermayesine göre en büyük 200 hisse senedini temsil eden bir endekstir. ASX “Australian Securities Exchange” sözcük öbeğinin kısaltmasıdır (Li ve Yang, 2009, s. 405).
BEL20	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Belçika'nın en büyük 20 şirketinin hisse senetlerini izleyen endekstir. “BEL” Belgium sözcüğünün kısaltmasıdır (İnvesting, 2024).
BİST30	Karma Sözcük ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye'nin en büyük 30 şirketini izleyen bir endekstir (Koçyiğit ve Tanç, 2021, s. 140-142). BİST, “(B)orsa (İst)anbul” sözcüklerinin karmasıdır, 30 ise borsadaki en büyük otuz şirketi ifade etmektedir.
BİST100	Karma Sözcük ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye'nin en büyük 100 şirketini izleyen bir endekstir (Koçyiğit ve Tanç, 2021, s. 140-142). Adın oluşumu için bk. BİST30.

Tablo 3.28. Borsa endeksi ve diğer iktisadi terim adları “çizelgenin devamı”

CAC40	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Fransa borsaları için gösterge endekstir. CAC, “Cotation Assistée en Continu” kelimelerinin baş harfleri alınarak oluşturulmuştur. Sayı kısmı 40 büyük şirketi temsil etmektedir (Tradingview, 2024).
FTSE100	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Londra Borsası'nda listelenen en büyük 100 şirketin hisse endeksidir. FTSE, "Financial Times Stock Exchange" anlamına gelir (Yıldırım ve Kesebir, 2019, s. 251).
IDX30	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Endonezya Borsası'nda işlem gören, sermayesi en yüksek 30 şirketin performansını izleyen bir hisse senedi endeksidir. IDX, “Indonesia Stock Exchange” kelimelerinin kısaltmasıdır (Dimara ve Situngkir, 2024, s. 14064).
Nikkei225	Karma Sözcük ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Tokyo Borsası'nda işlem gören en büyük 225 şirketin piyasa değerine dayalı bir Japon borsa endeksidir. Nikkei, Japonya'nın önemli ekonomi gazetelerinden biri olan “(Ni)hon (Kei)zai” kelimeleriyle oluşturulan bir karma sözcük yapısıdır (Yıldırım ve Kesebir, 2019, s. 253).
S&P500	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Standard and Poor's 500 Endeksi, Amerika Birleşik Devletleri'nde halka açık 500 büyük şirketin performansını ölçen bir borsa endeksidir (Yıldırım ve Kesebir, 2019, s. 252).

Tablo 3.28. Borsa endeksi ve diğer iktisadi terim adları “çizelgenin devamı”

TA35	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Tel Aviv Menkul Kıymetler Borsası'nda (Tel Aviv Stock Exchange - TASE) işlem gören İsrail'in en büyük 35 şirketi izleyen bir hisse senedi endeksidir. “TA” Tel Aviv şehrinin başharfleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Investing, 2024).
VN30	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Vietnam'ın en büyük 30 şirketinin hisse senetlerini içeren ulusal bir endekstir. “VN”, Vietnam'ın (viet nam) sözcüklerinin başharfleştirilmesiyle oluşturulmuştur. “30” endeksi oluşturan şirket sayısını ifade etmektedir (Investing, 2024).
M1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Dar anlamdaki para sunumunun simgesi olup dolaşımdaki para ile toplam vadesiz mevduattan oluşan parasal büyüklük.” (İTS, 2004). M kısaltması İng. money (para) sözcüğünün kısaltmasıdır. En dar kapsamdaki parayı ifade ettiği için 1 rakamı kullanılmıştır.
M2	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	“Geniş anlamda para sunumlarından birinin simgesi olup M1'e toplam vadeli mevduatın eklenmesiyle bulunan parasal büyüklük. Türkiye'de yabancı para cinsinden vadeli mevduatlar 2007 yılından itibaren M2 para tanımına katılmıştır.” (İTS, 2004). M İng. money sözcüğünün kısaltmasıdır. 2 rakamı para arzının kapsamını ifade etmektedir.

3.1.26. Araç adları

3.1.26.1. Uçak adları

Hava araçlarının hemen hemen tamamında alfanümerik adlar kullanılmaktadır. Bu adlar, ürün adı ve bir alana özgü olduğundan birçoğu genel dilde görülmeyebilir fakat bazı araç adları, araçların ülkede kullanılmasından dolayı medyada daha çok görünmesi nedeniyle bilinirliği artmıştır. Örneğin F16, bilindiği gibi bir savaş uçağıdır. Bu ad sözlükselleşmiş bir alfanümerik araç adı olarak kabul edilebilir.

ABD, uçakların kullanım amacına göre uçak adlarında bazı kısaltmalar kullanmaktadır. A (attack) saldırı, B (bomber) bombalama, C (transport) kargo, D (drone director) drone yönlendirici, E (special electronic installation) özel elektronik kurulumlar, F (fighter) savaş, H (helicopter) helikopter, K (tanker) tanker, L (cold weather) soğuk hava görevi, M (mine countermeasures) mayın önleme, O (observation) gözlem, R (reconnaissance) deniz gözetleme, Q (drone) drone, T (trainer) eğitim, U (utility) uygulama, V (staff) mürettebat taşıma, W (weather) hava keşifleri amacıyla kullanılan hava araçlarını temsil etmektedir (National Museum of the United States, 2023, s. 2-5).

Tablo 3.29. Uçak adları

Alfanümerik ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
Su57	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Rus menşeli Suhoy firması tarafından üretilen jet motorlara sahip savaş uçağıdır. Su25, Su27, Su30, Su33, Su35, Su34, Su37, Su47, Su6, Su7, Su75, Su9 gibi farklı modelleri mevcuttur (Birer, 2021: 69). Adlar oluşturulurken üretici firmanın adı olan Suhoy'un kısaltması 'Su' ve model numarasını temsilen bir sıra sayısı verilmiştir.

Tablo 3.29. Uçak adları “çizelgenin devamı”

MiG27	Karma Sözcük ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Rus menşeli firması tarafından üretilen jet motorlara sahip savaş uçağıdır. MiG1, MiG3, MiG5, MiG7, MiG9, MiG15, MiG17, MiG19, MiG21, MiG23, MiG25, MiG27, MiG29, MiG31, MiG33, MiG35 adlı modelleri de mevcuttur (Bilgin, 2023). MiG, üretici firma (Mi)koyan (G)urevic adının karmasıdır. Sayı ise model numarasıdır.
Airbus A340	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	1991 yılında Airbus firması tarafından üretilen 4 motorlu bir yolcu uçağıdır. Airbus A220, Airbus A318, Airbus A319, Airbus A320, Airbus A330 adında farklı modelleri de bulunmaktadır (Nihan, 2022). Adlandırmada firma adı, firmanın adının kısaltması “A” ve bir model numarası kullanılmıştır.
ATR72	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	ATR firması tarafından üretilen bölgesel ve kısa mesafe uçuşları için tasarlanmış çift motorlu bir uçaktır (Sünnetçi, 2020). Ad, “ATR”, Aerei da Trasporto Regionale (Bölgesel Taşıma Uçakları) sözcüklerinin kısaltması ile model numarasını ifade eden bir sayı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.29. Uçak adları “çizelgenin devamı”

B1 Lancer	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Rockwell tarafından üretilen ve 1986 yılında hizmete giren bir bombardıman uçağıdır (Aslan, 2022). Adlandırmada uçağın işlevine atıf olarak bombacı (bomber) sözcüğünün baş harfi “B”, model numarası ve niteleyici bir ad kullanılmıştır.
B2 Spirit	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Northrop Grumman tarafından üretilen ve 1997 yılında hizmete giren bir hayalet bombardıman uçağıdır (Yığın, 2022). Adın oluşturulma biçimi için bk. B1 Lancer.
Bayraktar TB2	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Baykar firması tarafından üretilen Bayraktar TB2, Türkiye menşeli bir silahlı insansız hava aracı (SİHA) olup askeri keşif ve bombalama görevlerinde kullanılan bir uçaktır (Çetinkaya, 2023, s. 13; Aydın, 2022, s. 89). Ad oluşumunda firmanın adı, “taktik blok” sözcüklerinin kısaltması “TB” ve seri numarası kullanılmıştır.
Bayraktar TB3	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Baykar firması tarafından üretilen Türkiye menşeli bir silahlı insansız hava aracı (SİHA) olup askeri keşif ve bombalama görevlerinde kullanılması amaçlanan ve henüz geliştirme aşamasında olan bir uçaktır (Çetinkaya, 2023, s. 14). Adın oluşturulma biçimi için bk. Bayraktar TB2.

Tablo 3.29. Uçak adları “çizelgenin devamı”

Boeing 737	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Boeing, Jumbo Jet olarak da bilinen ve uzun menzilli yolcu taşıma kapasitesine sahip, geniş gövdeli ve dünya çapında hava yolu taşımacılığı firmalarının kullandığı yolcu uçaklarıdır. Boeing 727, Boeing 717, Boeing 747, Boeing 757, Boeing 767, Boeing 777, Boeing 787 gibi farklı modelleri de mevcuttur (Nihan, 2022). Firmanın adı ve model numarası kullanılarak adlandırma yapılmıştır. Model numarasının yolcu kapasitesiyle bir ilişkisi yoktur.
C130 Hercules,	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Lockheed Martin firması tarafından üretilen ve ilk olarak 1954 yılında hizmete giren bir askeri nakliye uçağıdır. Dünya genelinde, birçok ülkenin hava kuvvetleri tarafından kullanılmaktadır. TSK’nin de kullandığı bir uçaktır (Alemdar, 2019). Aracın işlevini yansıtan kargo (cargo) sözcüğünün kısaltması ‘C’ harfi, model numarası ve niteleyici bir ad kullanılarak oluşturulmuştur.
E3 Sentry	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Boeing tarafından üretilen AWACS uçağıdır. Boeing E4 adında başka bir türü de vardır (Airforce technology, 2020). Ad, uçağın işlevini belirten “electronic” sözcüğünün kısaltması ‘E’ harfi, model numarası ve niteleyici bir ad kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.29. Uçak adları “çizelgenin devamı”

F16	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	General Dynamics tarafından üretilen ve 1978 yılında hizmete giren çok rollü bir jet uçağıdır (Cevher, 2023, s. 7). Adlandırma yapılırken savaşçı (fighter) sözcüğünün baş harfi “F” ve model numarası verilerek oluşturulmuştur.
F22	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Beşinci nesil uçakların ilki olan ve Lockheed Martin tarafından üretilen ve 2005 yılında hizmete giren çift motorlu bir savaş uçağıdır (Birer, 2021, s. 65). Adın oluşturulma biçimi için bk. F16.
F35	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Lockheed Martin ve Boeing firmalarının geliştirdiği uçak gemilerinde rahatlıkla kullanılabilmek üzere, kısa mesafeden kalkış yapabilen, dikey iniş kabiliyetine sahip, radarda tespit edilmesi çok zor bir süpersonik jet uçağıdır (Birer, 2021, s. 66). Adın oluşturulma biçimi için bk. F16.
J20	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Çin’in Chengdu firması tarafından geliştirilen 2017’de göreve başlayan çok amaçlı beşinci nesil savaş uçağıdır (Birer, 2021, s. 68). Adın oluşumunda Çince Jian (avcı) kelimesinin kısaltması olarak “J” ve bir model numarası kullanılmıştır.

Tablo 3.29. Uçak adları “çizelgenin devamı”

T129 ATAK	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	TUSAŞ (Türk Havacılık ve Uzay Sanayi) tarafından üretilen Türkiye menşeli bir taarruz ve taktik helikopteridir (Sargın, 2024, s. 621; TUSAŞ, 2024). Adın oluşumunda firma adının baş harfi “T”, model numarası ve niteleyici bir ad kullanılmıştır.
T38 Talon	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Northrop firması tarafından üretilen T38 Talon, 1961 yılında hizmete giren bir eğitim uçağıdır (Flyive, 2024). Adlandırmada eğitimci (trainer) kelimesinin baş harfi olan “T”, model numarası ve niteleyici bir ad kullanılarak oluşturulmuştur.
T629 GÖKBAY	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	TUSAŞ tarafından üretilen Türkiye menşeli bir taktik ve taarruz helikopteridir (TUSAŞ, 2024). Adın oluşumu için bk. TUSAŞ T129 Atak.

3.1.26.2. Mercedes araba modellerinin adları

Alfanümerik adlandırma, otomobil endüstrisinde yaygın olarak kullanılan bir uygulamadır. Genellikle araçların özelliklerine veya sınıfına yönelik bilgiler içermektedir. Mercedes-Benz, otomobil sınıflarını belirtmek için harfleri kullanmaktadır, bu harflerin bir kısmı aracın amacına işaret eden kısaltmalardır. A harfi, alfabedeki ilk harf olması yönüyle giriş seviyesi otomobilleri yani küçük hatchback veya sedan araçları ifade eder. B, MPV (Multi-Purpose Vehicle) araçları temsil eder. C, Mercedes-Benz'in confor (konfor) olarak tanımladığı bir seridir. E, executive (yönetici) kelimesinden kısaltmasıdır ve genellikle yöneticiler veya iş dünyası için tasarlanmış

lüks araçları ifade eder. S, Sonderklasse (özel sınıf) kelimesinin kısaltmasıdır ve genellikle ultra lüks araçları temsil eder. G, geländeklasse (arazi sınıfı) kelimesinin kısaltmasıdır ve yerden yüksek arazi araçlarını ifade eder. Harflerin yanında kullanılan sayılar ise motor gücüne atıf yapmaktadır. Bu alfanümerik adlandırmalar, otomobil endüstrisinde farklı araç tiplerini ve özelliklerini tanımlamak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Kalelioğlu, 2023).

Tablo 3.30. Mercedes araba modellerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
A160	Alfabetik Sıralı Harf ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Giriş seviyesi kompakt hatchback veya sedan modelidir. Motor gücüne göre A180, A200, A220 gibi çeşitleri bulunmaktadır (Mercedes-benz, 2024).
B160	Alfabetik Sıralı Harf ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Küçük boyutlu olmasına rağmen çok amaçlı kullanıma uygun bir araç modelidir. Motor gücüne göre B180 B200, gibi türleri de bulunmaktadır (Mercedes-benz, 2024) .
C180	Alfabetik Sıralı Harf ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Orta boyutlu ve sedan gövde tipinde bir otomobildir. Motor gücüne göre C220, C300 gibi modelleri bulunmaktadır (Mercedes-benz, 2024) .
E180	Sözcük kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Büyük boyutlu sedan veya vagon gövde tipinde; yüksek konfor, teknoloji sunan bir otomobildir. E, executive (yönetici) kelimesinden kısaltmasıdır. Motor gücüne göre E220, E300, E450 türleri de bulunmaktadır (Mercedes-benz, 2024).

Tablo 3.30. Mercedes araba modellerinin adları “çizelgenin devamı”

GLA 200	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Yerden yüksek araçlar için GL harfleri kullanılmaktadır. GL, “Geländewagen Luxury” kelimelerinin kısaltmasıdır. Büyüklüğüne göre GLB, GLC, GLE ve GLS gövdeleri de bulunmaktadır (Mercedes-benz, 2024).
S500	Sözcük kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Büyük boyutlu ve makam aracı gibi özel amaçlar için üretilen lüks, konfor ve güvenliği bir arada sunan bir otomobildir. Motor gücüne göre S560, S580 gibi türleri bulunmaktadır. S harfi, “Sonderklasse” (Özel Sınıf) sözcüğünün kısaltmasıdır (Mercedes-benz, 2024).

3.1.26.3. Audi araç modellerinin adları

Audi markası sedan ve hatchback gövde tipindeki araçlarında marka adının kısaltması olan “A” harfini, boyutlara atıf yapmak için ise sayıları kullanmaktadır. SUV gövde tipindeki araçlar için ise Q kodunu ve model numarasını kullanmaktadır.

Tablo 3.31. Audi araç modellerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
A1	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kompakt boyutlu giriş seviyesi bir otomobil modelidir (Audi, 2024).

Tablo 3.31. Audi araç modellerinin adları “çizelgenin devamı”

A3	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Orta boyutlu sedan veya hatchback gövdeli lüks bir otomobil modelidir (Audi, 2024).
A4	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Orta-üst boyutlu sedan gövdeli lüks bir otomobil modelidir (Audi, 2024).
A5	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Büyük boyutlu coupe, cabriolet ve sportback gövde tiplerine de bulunan lüks bir modeldir (Audi, 2024).
A6	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Büyük boyutlu güçlü motor ve lüks özelliklere sahip sedan veya station wagon gövdeli bir otomobil modelidir (Audi, 2024).
A7	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Büyük boyutlu, coupe tarzı sedan gövdeli, sportif bir tasarıma sahip bir otomobil modelidir (Audi, 2024).
A8	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Audi'nin lüks, konfor, güvenlik ve teknoloji açısından en yüksek standartlar sunan uzun sedan gövdeli bir otomobil modelidir (Audi, 2024).
Q2	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Audi'nin giriş seviyesi kompakt SUV modelidir (Audi, 2024). Q harfi, Audi'nin geliştirdiği çekiş sistemi “Quattro” sözcüğünün kısaltmasıdır.
Q3	Sözcük Ardışık Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	ve	Küçük boyutlu premium SUV sınıfında yer alan sportif bir modeldir (Audi, 2024).

Tablo 3.31. Audi araç modellerinin adları “çizelgenin devamı”

Q5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Orta-üst boyutlu lük, konfor ve güç odaklı bir SUV modeldir (Audi, 2024).
Q7	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Büyük boyutlu geniş, lüks, konforlu ve güçlü bir SUV modeldir (Audi, 2024).

3.1.26.4. Citroën araç modellerinin adları

Citroën markası, modellerini adlandırılmasında markanın kısaltması olan “C” harfini kullanmış, sayıları kullanarak araçların boyutlarına atıfta bulunmuştur.

Tablo 3.32. Citroën araç modellerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
C3	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Küçük boyutlu bir hatchback otomobildir. C, Citroën markasının kısaltmasıdır. Model numarası ardışık olarak verilmiştir (Citroen, 2024).
C4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Orta boyutlu bir SUV modeldir (Citroen, 2024).
C4X	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	C4 ile aynı şasiyi paylaşmakla beraber daha uzun bir gövdeye sahip bir SUV modeldir. (Citroen, 2024) .

Tablo 3.32. Citroën araç modellerinin adları “çizelgenin devamı”

C5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Büyük boyutlu ve daha lüks özellikler sunan bir SUV modeldir (Citroen, 2024) .
Ë-C4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İsminin başındaki “Ë” harfiyle elektrikli bir araç olduğu belirtilen ve C4 ile aynı gövdeye sahip bir SUV modeldir (Citroen, 2024).

3.1.26.5. TOGG araç modellerinin adları

Türkiye’nin otomobil markası olan TOGG “Türkiye Otomobil Girişim Grubu” sözcüklerin baş harflerinden oluşturulmuş bir marka adıdır. Ürettiği araçlarda ana akım otomotiv firmalarının kullandığı alfanümerik adlandırma yolunu tercih etmiştir.

Tablo 3.33. TOGG araç modellerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
T10X	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye Otomobil Girişim Gurubu (TOGG) tarafından yerli ve millî imkânlarla üretilen ilk model olan ve 2023 yılında piyasaya sunulan SUV gövdeye sahip elektrikli bir araçtır. Adlandırmada markanın kısaltması olan “T” harfiyle beraber “extra” sözcüğüne gönderme yapan ve gövde tipinin SUV olduğunu gösteren X harfi kullanılmış ve bunun yanında 10 model numarası verilerek alfanümerik bir ad oluşturulmuştur (TOGG, 2024).

Tablo 3.33. TOGG araç modellerinin adları “çizelgenin devamı”

T10F	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2024 Ocak ayında tanıtımı yapılan ve seri üretiminin 2025 yılında yapılacağı bildirilen sedan gövde tipine sahip bir orta menzilli elektrikli araçtır. “T” TOGG markasına, “10” model numarasına, “F” fastback gövde tipine atıf yapmaktadır (TOGG, 2024).
------	---	--

3.1.26.6. Askeri araç adları

Askeri araç sınıfındaki zırhlı tekerlekliveya paletli arazi araçlarında alfanümerik adların kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 3.34. Askeri araç adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
Leopard1	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Alman yapımı 2. nesil bir ana muharebe tankıdır. Leopard 2 modeli de bulunmaktadır. TSK dökümünde kayıtlı bir tanktır (Defenceturkey, 2010).
LSA4	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Koluman firması tarafından tasarlanan arazi koşullarına uygun, minimal boyutlara sahip bir taktik tekerlekli muharebe aracıdır (Fatih, 2019). “Lastik telkerlekli arazi” aracı sözcüklerinin başharfleri ve 4 çeker olduğunu belirten 4 sayısı ile oluşturulmuştur.

Tablo 3.34. Askeri araç adları “çizelgenin devamı”

T155 Panter	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye'nin geliştirdiği seri üretimine 2000 yılında başlanan Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu tarafından üretilen 155 mm namlusu kendinden tahrikli obüstür. T155 Fırtına modeli de bulunmaktadır. TSK dökümünde kayıtlı bir araçtır (Sabah, 2017). “T” Topçu sözcüğünün kısaltmasıdır. 155 sayısı ise namlu çapına atıf yapmaktadır.
Pars 4x4	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	FNSS AŞ. firması tarafından ileri gözetleme, anti-tank ve komuta kontrol gibi özel maksatlı görevleri yerine getirmek üzere tasarlanmış bir araçtır. Pars 6x6, Pars 8x8 modelleri de bulunmaktadır (FNNS, 2024). Atılgan ve güçlü bir hayvan olan pars ve 4 tekerleğine de güç aktarıldığı için 4x4 numaralarıyla oluşturulmuştur.
M60	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	ABD Kara Kuvvetleri'ndeki M48 Patton'dan geliştirilen bir ana muharebe tankıdır. TSK dökümünde kayıtlı bir tanktır (Savunmasanayi, 2017; ASELSAN, 2020). M, İngilizce “main” (ana, temel) sözcüğünün kısaltmasıdır, sayı ise bu modelin geliştirildiği 1960 yılına atıf yapmaktadır.

Tablo 3.34. Askeri araç adları “çizelgenin devamı”

ZMA15	Başharfleştirme ve Tanırtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Türk savunma sanayi firması olan FNSS tarafından geliştirilmiş, hem zırhlı savaş aracı hem de zırhlı personel taşıyıcı olarak kullanılan 13-15 ton sınıfında, bir paletli zırhlı savaş aracıdır (FNNS, 2024; Akalın, 2022). ZMA, “zırhlı muharebe aracı” sözcük öbeğinin baş harfleridir. Sayı ise aracın ağırlığına atıf yapmaktadır.
-------	---	--

3.1.27. AB dil portfolyosuna göre dil seviyeleri

Dil bilirlilik seviyesi; öğrencinin okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerine göre A, B, C olmak üzere üç temel bölüme ayrılmıştır. Sayılar, seviyeyi derecelendirmektedir. Bu adların oluşumunda harfler alfabetik sırayla, sayılar ise ardışık sırayla verilmektedir.

Tablo 3.35. AB dil portfolyosuna göre dil seviyeleri

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
A1 seviyesi	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Temel günlük ifadelerle basit bir şekilde iletişim kurabilen dil bilirlilik seviyesidir (Hulstijn, 2014, s. 9-11).
A2 seviyesi	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Kişisel ilgi, ihtiyaç alanları hakkında basit açıklamalar yapabilen dil bilirlilik seviyesidir (Hulstijn, 2014, s. 9-11).
B1 seviyesi	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Deneyimlerini ve olayları kısaca açıklayabilen ve basit metinleri anlayabilen dil bilirlilik seviyesidir (Hulstijn, 2014, s. 9-11).

Tablo 3.35. AB dil portfolyosuna göre dil seviyeleri “çizelgenin devamı”

B2 seviyesi	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Soyut ve somut konularda konuşabilen ve karmaşık metinlerin ana fikirlerini anlayabilen dil bilirlilik seviyesidir (Hulstijn, 2014, s. 9-11).
C1 seviyesi	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Zorlayıcı, daha uzun ifadeleri geniş bir yelpazede anlayabilir ve ima edilen anlamı çözebililen dil bilirlilik seviyesidir (Hulstijn, 2014, s. 9-11).
C2 seviyesi	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	En karmaşık durumlarda bile ince anlam farklılıklarını ayırt edebilen ve her türlü metnin ana fikrini çözebilen en yüksek dil bilirlilik seviyesidir (Hulstijn, 2014, s. 9-11).

3.1.28. Türkiye merkezli televizyon kanalları

Türkiye’de yayın yapan TV kanallarının bazıları alfanümerik adlandırmaya sahiptir. Bu adlarda harf bölümünde genellikle kurumun kısaltması kullanırken sayı bölümünde ise tanıtıcı veya ardışık sayıların kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 3.36. Türkiye merkezli televizyon kanalları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
24TV	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	2007’de yayın yapmaya başlayan İstanbul merkezli ulusal bir Türk televizyon kanalıdır. 24, günün yirmi dört saatine gönderme yapmaktadır. “TV” ise tele+vizyon’un baş harflerinden oluşturulmuştur (Seven, 2024, s. 565).

Tablo 3.36. Türkiye merkezli televizyon kanalları “çizelgenin devamı”

a2	Tayin Edilmiş Harf ve Sayı Birleşimli Oluşum	2016 yılında Turkuvaz Medya bünyesinde yayına başlayan bir eğlence kanalıdır (Seven, 2024, s. 565).
BRT1 HD	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRT), yayın hayatına 1963 yılında başlayan KKTC’de kamu yayıncılığı yapmakla görevli TV kanalıdır. BRT 3 ve BRT 2 HD adında kanalları da bulunmaktadır (BRTK, 2024).
Kanal23	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	1994 yılında Elazığ’da yayın hayatına başlayan ve Türkiye’nin ilk yöresel televizyon kanallarından biridir. Adın oluşumunda kanal sözcüğünün yanında Elazığ iline atıf yapmak için Elazığ’ın plaka numarası “23” sayısı kullanılmıştır (Seven, 2024, s. 565).
Kanal7	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Bayrampaşa merkezli olan, dinî içerikli programları, aile dizileri, gezi ve yemek programları ile tanınan ulusal bir televizyon kanalıdır (Özçağlayan, 2014, s. 48).
Tele1	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	2017’de yayın hayatına başlayan bir haber kanalıdır. Tele+vizyon sözcüklerinin ilki olan “tele” ve seri numarası “1” birleştirilerek oluşturulmuştur. (Seven, 2024, s. 566).

Tablo 3.36. Türkiye merkezli televizyon kanalları “çizelgenin devamı”

TRT1	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Bir devlet kurumu olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından 1968 yılında yayın hayatına başlayan Türkiye’nin ilk ulusal televizyon kanalıdır (Kuralay, 2020, s. 149). Türkiye Radyo Televizyon Kurumu kısaltması “TRT” ve ilk kanal olduğu için “1” sıra sayısı verilerek ad oluşturulmuştur.
TRT2	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	TRT’nin bünyesinde faaliyet gösteren ve kültür - sanat programları sunan tematik bir TV kanalıdır (Kuyucu, 2019, s. 254). Adın oluşumu için bk. TRT 1.
TV35	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	İzmir'den yayın yapan bir yerel televizyon kanalıdır. Adın oluşumunda televizyon sözcüğünün kısaltması olan “TV” yanında İzmir ilinin plaka numarası olan “35” sayısı kullanılmıştır (Seven, 2024, s. 566).
TV360	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	2013 yılında yayına başlayan bir ulusal bir televizyon kanalıdır. Başharfleştirmeyeyle oluşturulan “TV” ve 360 dereceden hareketle etrafı bir bakış açısına atıf yapan “360” sayısı birleştirilerek oluşturulmuştur (Seven, 2024, s. 566).

Tablo 3.36. Türkiye merkezli televizyon kanalları “çizelgenin devamı”

TV5	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Millî Görüş adlı siyasi ve toplumsal harekete yakınlığıyla bilinen ve dinî içerikler sunan bir ulusal kanaldır. Başharfleştirme yolu ile oluşturulan televizyon sözcüğünün kısaltması “TV” ve ardışık bir sayı olan “5” birleştirilerek oluşturulmuştur (Seven, 2024, s. 566).
TV8	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2013 yılından bu yana Acun Medya bünyesinde yayın yapan bir ulusal televizyon ve eğlence kanalıdır (Şeker, 2016, s. 45-46).

3.1.29. Silah ve mühimmat adları

Silah ve mühimmat adlarında da genellikle alfanümerik adların kullanıldığı görülmektedir. Bu adlar, silahın veya üretici firma adının kısaltması ile beraber bir seri numarası verilerek oluşturulmaktadır.

Tablo 3.37. Silah ve mühimmat adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
AK47	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Mihail Kalashnikov tarafından tasarlanan Sovyet yapımı 7.62 mm’lik bir piyade tüfeğidir. Dünyanın en popüler silahı kabul edilmektedir. “AK” Rusça Avtomat Kalashnikova (Kalashnikov’un Otomatik Tüfeği) söz öbeğinin kısaltmasıdır. “47” ise tüfeğin üretim yılına yani 1947’ye atıf yapmaktadır. TSK’nin dökümünde kayıtlı bir silahtır (Güneş, 2009, s. 40).

Tablo 3.37. Silah ve mühimmat adları “çizelgenin devamı”

C4	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yüksek patlama hızına ve şekillenebilir yapıya sahip bir plastik patlayıcıdır. C1, C2 ve C3 adında türevleri de bulunmaktadır (Savunmasanayist, 2020). İngilizce composition (birleşim) sözcüğünün kısaltması “C” ve bir seri numarası verilerek oluşturulmuştur.
G3	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Alman menşeli Heckler ve Koch (H&K) firması tarafından ilk kez 1959 yılında üretilen, 7.62 mm’lik mermiler atan, dünya genelinde birçok ordu ve güvenlik kuvveti tarafından kullanılan bir piyade tüfeğidir. TSK’nin dökümünde kayıtlı bir silahtır (Kahraman, 2000, s. 56). Bu ad, Almanca tüfek anlamına gelen gewehr sözcüğünün kısaltması “G” ve bir seri numarası kullanılarak oluşturulmuştur.
M16	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Günümüzde 15 NATO ülkesinin kullandığı, ABD yapımı 5.56 mm’lik bir otomatik piyade tüfeğidir. TSK’nin dökümünde kayıtlı bir silahtır (Kahraman, 2000, s. 58). İngilizce machine (makinalı) sözcüğünün kısaltması ve bir model numarası kullanılarak oluşturulmuştur.
MP5	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Heckler ve Koch tarafından üretilen dünya genelinde birçok güvenlik ve askeri birim tarafından yaygın olarak kullanılan bir hafif makineli tüfektir (Hecklerkoch, 2024). İngilizce makineli tüfek (Maschine pistole) adının kısaltması olan “MP” ve seri numarası eklenerek oluşturulmuştur.

Tablo 3.37. Silah ve mühimmat adları “çizelgenin devamı”

S400	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Orta menzilli hava savunma sistemi S300’den geliştirilmiş yeni nesil Rusya yapımı bir kısa-orta-uzun menzilli hava savunma sistemidir. Türkiye’nin de satın aldığı bir savunma sistemi olması nedeniyle Türkiye’de bilinirliği artmıştır. Bu adda S harfi sistem sözcüğün kısaltmasıdır. Bunun yanında 400 menzilin kaç km olduğuna işaret etmektedir (Abbas, 2019, s. 196).
SAR9	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye menşeli bir firma olan “Sarsılmaz” tarafından üretilen 9 mm’lik bir tabancadır. TSK’nin dökümünde kayıtlı bir silahtır (Sarsılmaz, 2024). Marka adının kısaltması olarak “SAR” ve mühimmat kalibresini ifade eden “9” ile oluşturulmuş bir silah adıdır.
TP9	Başharfleştirme ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye menşeli bir firma olan Canik tarafından imal edilen polimer gövdeli 9 mm kalibreli 12 mermi kapasiteli bir tabancadır (Canikarms, 2024). Adın oluşumunda İngilizce tactical pistol (taktik tabanca) söz öbeğinin baş harfleri “TP” ve kalibreye atıf yapan “9” sayısı kullanılmıştır.
Yavuz14	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Yavuz firması tarafından üretilen Yavuz 9, Yavuz 13, Yavuz 16, Yavuz 1911 gibi modelleri de bulunan 9 mm kalibreli 15 mermi kapasiteli bir tabancadır (Yavuzfirearms, 2024).

3.1.30. Teknoloji terimleri

Sayılar ve harfler, teknolojik ürünlerde sıkça kullanılan iki unsurdur. Teknolojinin özüne ve matematiksel yönüne vurgu yapan bu alfanümerik adlar aynı zamanda işlevsel bir görünüm de sunmaktadır.

3.1.30.1. Bilgisayar klavye tuşlarının adları

Çalıştırılan programa bağlı olarak farklı işlevler sunan F1 ile F12 arasındaki tuşlardır (Günel, 2012, s. 10). Bu adlar, İngilizce function (işlev) sözcüğünün kısaltılması olarak “F” harfi alınarak ve sıra sayıları kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.38. Bilgisayar klavye tuşlarının adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
F1 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Yardım menüsünü açmak için kullanılan işlev tuşudur (Günel, 2012, s. 10).
F2 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Dosya veya klasör adını yeniden adlandırmak için kullanılan işlev tuşudur (Günel, 2012, s. 10).
F3 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Dosya veya dizin aramasını başlatmak için kullanılır (Günel, 2012, s. 10).
F4 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Windows gezgininde adres çubuğuna odaklanmak için kullanılır (Günel, 2012, s. 10).
F5 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Tarayıcılarda kullan ve bir sayfa veya pencereyi yenilemek için kullanılan işlev tuşudur (Günel, 2012, s. 10).

Tablo 3.38. Bilgisayar klavye tuşlarının adları “çizelgenin devamı”

F6 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Açık olan pencerenin sekmeleri arasında geçiş yapmayı ve internet tarayıcısında adres çubuğuna geçiş yapmak gibi işlevleri olan bir tuştur (Baycan, 2022).
F7 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Metin düzenleyici ve çeviri uygulamasında dil seçimini açmak için kullanılan bir işlev tuşudur (Baycan, 2022).
F8 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Güvenli mod windows işletim sisteminde, bilgisayarı güvenli modda başlatmak için kullanılan işlev tuşudur (Baycan, 2022).
F9 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Belirli bir uygulama veya işlem için özel bir görev atanmış işlev tuşudur (Baycan, 2022).
F10 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Menü çubuğu odaklama windows gezgini veya tarayıcılarda menü çubuğuna odaklanmak için kullanılan bir işlev tuşudur (Baycan, 2022).
F11 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Tam ekran modu tarayıcılarda veya bazı uygulamalarda tam ekran moduna geçmek için kullanılan bir işlev tuşudur (Baycan, 2022).
F12 tuşu	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Web sayfasının kaynak kodunu görüntülemek için kullanılan bir işlev tuşudur (Baycan, 2022).

3.1.30.2. Telefon modellerinin adları

Telefon üreticileri genellikle ürünlerinde alfanümerik adlar kullanmaktadır. Bu adlarda marka adı veya kısaltması kullanılabileceği gibi ürüne ait özel bir ad da kullanılabilmektedir. Sayılar ise seri numarasına işaret etmektedir.

Tablo 3.39. Telefon modellerinin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
Galaxy S24	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Güney Kore menşeli bir firma olan “Samsung” tarafından üretilen ve gelişmiş özelliklere sahip bir dokunmatik akıllı telefon modelidir (Papuççıyan, 2024). Akıllı telefonlar için kullandığı “galaxy” sözcüğü ve Samsung markasının kısaltması “S” harfi ve bir model numarası kullanılarak oluşturulmuştur.
İphone15	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	ABD menşeli bir firma olan “Apple” tarafından geliştirip üretilen gelişmiş özelliklere sahip bir dokunmatik akıllı telofon modelidir (Küstür, 2024). Firmanın telefonları için kullandığı “iphone” sözcüğü ile beraber bir seri numarası verilerek oluşturulmuştur.

3.1.30.3. Türkiye’ye ait uydu adları

Türkiye’nin kullandığı uydu adlarında alfanümerik ad sistemi kullanılmaktadır. Haberleşme uyduları için “Türk” ve İngilizce satellite (uydu) sözcüğünün ilk üç harfi olan “sat” birleştirilerek “TÜRK SAT” karma sözcüğüyle beraber uyduyu tanımlamak

için bir seri numarası ve alfabetik harf kullanılmıştır. Görüntüleme uyduları için ise bir sözcük ve seri numarası kullanılarak adlandırma yoluna gidilmiştir.

Tablo 3.40. Türkiye’ye ait uydu adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
Türksat 1B	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Türkiye’nin ilk uydusu olan ve 1994 - 2006 yılları arasında başarıyla hizmet vermiş ömrünü tamamlamış bir haberleşme uydusudur (Ünal ve Topçu, 2018, s. 38; TÜRKSAT, 2024).
Türksat 1C	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Türksat 3A uydusunun devreye girmesiyle görevi sona eren ömrünü tamamlamış bir uydudur (Ünal ve Topçu, 2018: 38; TÜRKSAT, 2024).
Türksat 2A	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2001-2016 yılları arasında başarıyla hizmet vermiş ömrünü tamamlamış bir haberleşme uydusudur (Ünal ve Topçu, 2018, s. 38; TÜRKSAT, 2024).
Türksat 3A	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	13.06.2008 tarihinde faaliyet gösteren ve hâlen hizmet eden bir haberleşme uydusudur (Ünal ve Topçu, 2018: 38; TÜRKSAT, 2024).
Türksat 4A	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2014 yılında faaliyete başlayan ve hâlen hizmet eden bir haberleşme uydusudur (Ünal ve Topçu, 2018, s. 38; TÜRKSAT, 2024).

Tablo 3.40. Türkiye’ye ait uydu adları “çizelgenin devamı”

Türksat 4B	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2015 yılında faaliyete başlayan ve hâlen hizmet eden bir haberleşme uydusudur (Ünal ve Topçu, 2018, s. 38; TÜRKSAT, 2024).
Türksat 5A	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2021 yılında faaliyete başlayan ve hâlen hizmet eden bir haberleşme uydusudur (TÜRKSAT, 2024).
Türksat 5B	Alfabetik Sıralı Harf ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	2021 yılında faaliyete başlayan ve hâlen hizmet eden bir haberleşme uydusudur (TÜRKSAT, 2024).
Göktürk1	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	Türk Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş. (TUSAŞ), ASELSAN ve İtalyan uzay Telespazio tarafından tasarlanmış ve geliştirilmiş yüksek çözünürlüklü bir yer gözlem uydusudur (TUSAŞ, 2024). Eski bir Türk devletinin adı olan “Göktürk” ve bir seri numarası birleştirilerek oluşturulmuştur.
Göktürk2	Sayı ve Sözcük Birleşimli Oluşum	TUSAŞ VE TÜBİTAK iş birliği ile geliştirilen ve 2012’de Çin'deki Jiuquan Fırlatma Üssü'nden uzaya fırlatılan bir gözlem ve keşif uydusudur (TUSAŞ, 2024). Adın oluşumu için bk. Göktürk 1.

3.1.30.4. Dijital nesnelerin adları

Dijital teknoloji dendiğinde ilk akla gelenler; internet, ekran, depolama, haberleşme ve çeşitli yazılım programlardır. Bilgisayar teknolojisiyle ilgili ürün ve kavramlarda alfanümerik adların sıkça kullanıldığı görülmektedir. 128 GB ile 1 TB depolama birimleri örnek verilecek olursa bu kavramlar depolama birimi ve alanın büyüklüğü hakkında bilgi vermektedir. “Web” kelimesi, “World Wide Web ifadesinin karmasıdır ve interneti temsil eder. Genel olarak, web1, web2 ve web3 terimleri, internetin evrimleşen aşamalarını temsil eder (Koçak, 2023, s. 98-99).

Tablo 3.41. Dijital nesnelerin adları

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
32 bit	Karma Sözcük ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Bit, dijital bilgi işleme alanında kullanılan temel bir ölçü birimidir. Bit, “(bi)nary digi(t)” sözcük öbeğinin karma yöntemiyle biçimlemiş hâlidir. Bilgisayarlarda 32 bit yanında 64 bit işlem mimarisi de kullanılmaktadır (Narin, 2019).
3D gözlük	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Üç boyutlu (3D) görüntüleri izlerken derinlik algısını artırmak ve sanal gerçeklik elde etmek için kullanılan özel bir gözlüktür (Güler ve Erdem, 2014, s. 3). 3D adı, boyut anlamındaki İngilizce dimension sözcüğünün kısaltması olan “D” ve gerçek nesnelerin boyut sayısına işaret eden “3” sayısı ile oluşturulmuştur.

Tablo 3.41. Dijital nesnelerin adları “çizelgenin devamı”

3D yazıcı	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	3D yazıcı, üç boyutlu nesneleri katman katman oluşturarak imar eden bir cihazdır. Bu teknoloji, bilgisayar destekli tasarımları ve dijital modelleri fiziksel bir objeye dönüştürmeyi sağlar (Arslan vd., 2018, s. 100). Adın oluşumu için bk. 3D gözlük.
4K	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	Bir görüntü çözünürlüğü standardını ifade eder ve genellikle dijital televizyonlar, monitörler, kamera sistemleri ve video içeriği için kullanılır. “K” harfi 1000 sayısının temsil etmektedir bu durumda 4K, yatay piksel sayısı olan 3840 piksel değerinin yuvarlanmış biçimidir (Yakar, 2020).
5G	Sözcük Tanıtıcı Oluşum	Kısaltması Sayı Birleşimli	3G, 4G gibi öncülleri bulunan 2019 yılında ticarileşen daha hızlı veri transfer hızları, daha düşük gecikme süresi ve aynı anda daha fazla cihazı bağlama imkânı sağlayan, en son mobil iletişim teknolojisidir (Pirinen, 2014, s. 17-18). 5G adı, beşinci nesil anlamındaki ingilizce “Fifth Generation” sözcüğünün kısaltması olarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.41. Dijital nesnelerin adları “çizelgenin devamı”

7D sinema	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	5D, 6D gibi öncül türevleri bulunan; etkileşimli unsurlar, özel hareketler hatta bazı durumlarda izleyicilere oyun kontrol cihazları kullanma imkânı sunan, gelişmiş bir görüntüleme sistemidir (Harrison, 2024). 7 boyutlu bir izleme deneyimi sunduğu için “7D” olarak nitelendirilmiştir.
MP3	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	MP3, ses dosyalarını sıkıştırmak ve depolamak için kullanılan bir ses dosyası formatıdır (Timothy vd., 2020, s. 46). MP kısaltması, “Moving Picture” yani “Hareketli Resim” ifadesinin baş harflerini temsil eder. Sayı ise model numarasına atıf yapmaktadır.
MP4	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	MP4, hem ses hem de video içerebilen çoklu ortam dosyalarını sıkıştırmak ve depolamak için kullanılan bir formattır (Timothy vd., 2020, s. 46). Adın oluşumu için bk. MP3.
USB 2.0	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Maksimum 480 Megabit/s transfer hızına sahip veri aktarım ve bağlantı portudur. “USB” ingilizce “Universal Serial Bus” sözcük öbeğinin baş harfleridir. Sayı kısmı sürümü ifade etmektedir (MEB, 2012, s. 14).

Tablo 3.41. Dijital nesnelerin adları “çizelgenin devamı”

USB 3.0	Başharfleştirme ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	Maksimum 5 Gigabit/s (5.0 Gbps) transfer hızına sahip olan ve USB 2.0'a göre önemli bir hız artışı sağlayan bağlantı portudur (MEB, 2012, s. 14). Adın oluşumu için bk. USB 2.0.
Web 1.0	Karma Sözcük ve Ardışık sayı Birleşimli Oluşum	1990'ların sonlarına kadar kullanılan sadece yöneticilerin son kullanıcıların erişmesi için kodladığı ilkel internet mimarisidir (Koçak, 2023, s. 98-99). Web karma sözcüğü ve bir sürüm numarisından oluşturulmuştur.
Web 2.0	Karma Sözcük ve Ardışık sayı Birleşimli Oluşum	Web 2.0, 2000'li yılların başlarından itibaren gelişen ve son kullanıcıların da yönetebildiği bir kodlama mimarisidir (Koçak, 2023, s. 98-99). Adın oluşumu için bk. Web 1.0.
Web 3.0	Karma Sözcük ve Ardışık sayı Birleşimli Oluşum	Yapay zekâ ve blockchain gibi teknolojilerin daha fazla bağdaşımı gibi özellikleri içeren son kullanıcıların müdahale edemediği web mimarisidir (Koçak, 2023, s. 98-99). Adın oluşumu için bk. Web 1.0.

3.1.31. Sanal ortamlarda kullanılan bazı alfanümerik adlar

Özellikle internet ve sosyal medyanın yaygınlaşıp yoğun biçimde kullanılmasıyla çeşitli sanal mecralarda dikkat çekmek, hızlı yazmak veya örtük anlatım amacıyla sayıların kullanılarak sözcüklerin kısaltılmasıdır. Sözcüklerin bazı kısımlarının sayılarla ortak sese sahip olmasından ötürü bu kısımların rakam sembolleriyle gösterilmesine dayanan alfanümerik sözcüklerdir (Yener, 2023, s. 258).

Tablo 3.42. Sanal ortamlarda kullanılan bazı alfanümerik adlar

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
1 tanem	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Bir tanem” ifadesi için kullanılabilmektedir (Yener, 2023, s. 258).
1ey	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	“Birey” sözcüğü için kullanılabilmektedir.
200lü	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“İkiyüzlü” sözcüğü için kullanılabilmektedir.
2d1	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“İkide bir” ifadesi için kullanılabilmektedir.
2lem	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	“İkilem” sözcüğü yerine kullanılabilmektedir (Yener, 2023, s. 258).
3ü1arada	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Üçü bir arada” kahve için kullanılabilmektedir.
5ik	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	“Beşik” sözcüğü yerine kullanılabilmektedir.
5iktaş	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Beşiktaş” sözcüğü yerine kullanılabilmektedir (Millî Gazete Arşivi, 1990).
6n	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	“Altın” sözcüğü için kullanılmaktadır (Yener, 2023, s. 259).

Tablo 3.42. Sanal ortamlarda kullanılan bazı alfanümerik adlar “çizelgenin devamı”

B5	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İngilizce “before” (önce) sözcüğü için kullanılabilmektedir (Paylan, 2015, s. 112).
Balk10	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	“Balkon” sözcüğü için kullanılmaktadır (Yener, 2023, s. 259).
F2F	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	İngilizce “face to face” (yüz yüze) ifadesi için kullanılabilmektedir (Paylan, 2015, s. 112).
GR8	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İngilizce “great” (harika) sözcüğü için kullanılabilmektedir (Paylan, 2015, s. 112).
H8	Sözcük Kısaltması ve Ardışık Sayı Birleşimli Oluşum	İngilizce “hate” (öfke) sözcüğü için kullanılabilmektedir (Paylan, 2015, s. 112).
Kahv6	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Kahvaltı” sözcüğü için kullanılabilmektedir (Yener, 2023, s. 258).
Miras7	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Mirasyedi” sözcüğü için kullanılabilmektedir.
Napıy10	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Ne yapıyorsun?” İfadesi için kullanılabilmektedir (Yener, 2023, s. 259).
Tab2	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Tabi ki” ifadesi için kullanılabilmektedir (Yener, 2023, s. 258).
Telef10	Sözcük Kısaltması Olan Oluşum	“Telefon” sözcüğü için kullanılabilmektedir (Yener, 2023, s. 258).
Yer6	Sözcük Öbeği Kısaltması Olan Oluşum	“Yeraltı” sözcüğü için kullanılabilmektedir.

3.1.32. Batman ili özelinde kullanılan bazı alfanümerik adlar

Alfanümerik adların yerelde de kullanıldığı gözlemlenmiş, buna dair bazı örnekler verilmiştir.

Aşağıdaki örneklere ait görseller ekler kısmında sunulmuştur.

Tablo 3.43. Batman ili özelinde kullanılan bazı alfanümerik adlar

Alfanümerik Ad	Oluşturma Biçimi	Açıklama
3A Grup	Tayin edilmiş harf ve sayı birleşimli oluşum	Batman’da faaliyet gösteren ve inşaat malzemeleri satan bir firmadır. Bakınız EK-4.
A1 Market	Tayin Edilmiş Harf ve Sayı Birleşimli Oluşum	Gültepe Mahallesi’nde bulunun bir markettir. Alfabenin ilk harfiyle sayıların ilki birleştirilerek öncü ve güçlü bir marka adı yaratılmaya çalışılmıştır. Ayrıca A101 market zincirinden esinlenerek de A1 ismi verilmiş olabilir. Bakınız EK-1.
C1 Kurs Merkezi	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Gültepe Mahallesi’nde hizmet veren ve üniversiteye hazırlık dersleri veren bir kurs merkezidir. C1 adı, cebir sözcüğünün alfanümerik yazılışı olabileceği gibi “classroom 1” ifadesinin kısaltması da olabilir. Bakınız EK-2.

Tablo 3.43. Batman ili özelinde kullanılan bazı alfanümerik adlar “çizelgenin devamı”

Emlak72	Sözcük ve Sayı Birleşimli oluşum	Batman’da faaliyet gösteren bir gayrimenkul alım-satım dükkânıdır Bakınız EK-5.
F1 Yapı	Sözcük Kısaltması ve Tanıtıcı Sayı Birleşimli Oluşum	Batman’da faaliyet gösteren bir inşaat ve müteahhitlik firmasıdır. Formula 1 yarışlarından esinlenerek F1 ismini tercih edilmiş olabilir. Bakınız EK-3.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Alfanoümerik Sözcüklerin Oluşum Süreci

Tezde incelenen veriler doğrultusunda, alfanümerik sözcüklerin ortaya çıkmasında birkaç temel etkenin öne çıktığı görölmektedir. Özellikle teknoloji ve endüstri alanındaki hızlı gelişmeler, yeni ürün ve hizmet isimleri belirlemede sayıların kesinlik ve netlik özelliklerinden dolayı adlandırmanın bir parçası olarak kullanılmasında etkili olmuştur. Örneğin, “I5” işlemci, İntel firmasının geliştirdiği bir işletim sisteminin adıdır. Bu adda “I” harfi marka adı olan İntel’e, 5 ise ürünün serisine işaret etmektedir. Böylece hem marka adını hem de belirli bir ürünü karşılayan bir ad yapılmış olmaktadır. Markaların kendi adları için de kullandığı bu yöntem, markaya güçlü bir imaj vermek içindir çünkü marka adlarının kısa, net ve güçlü görünmesi önemlidir. Alfanoümerik yapıların oluşturulmasında harf ve sayı birimlerinin sembolik anlamlarının etkili olduğu özellikle sayısal birimlerin çoğunlukla kesinlik, güvenilirlik ve kalite izlenimi yaratmak amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir. Örneğin, “3M”, “N11” ve “A101” gibi markalar, sayılar ve harflerin birleşimiyle oluşturularak kısa, akılda kalıcı ve ilginç isimler ortaya konulmuştur. Bu marka adları tüketicide olumlu bir algı yaratması yanında tabela yapım maliyetlerini de düşürmektedir. Bu doğrultuda alfanümerik sözcüklerin marka ve ürünlerde kullanımı birçok faydayı da beraberinde getirmektedir.

Kısaltma eğilimi, alfanümerik sözcüklerin oluşumunda önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Özellikle hızlı iletişim ihtiyaçları ve karakter sınırlarının olduğu dijital platformlarda, bu yapıların kullanımı giderek artmaktadır. Bu eğilim, dilde hem esneklik hem de yaratıcılık sağlamakta ve yeni kelimelerin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Mesajlaşma dili olarak da nitelendirilen bu yazım şekli özellikle İngilizce sözcüklerde kullanılmaktadır. 4U (for you), 2day (today), F2F face to face (yüz yüze) örneklerindeki gibi alfanümerik yazım biçimi yazım kolaylığı sağlamaktadır. Türkçede de benzer şekilde yapılan sözcükler bulunmaktadır fakat bu tür kullanımlar ölçünlü yazıma uygun görülmemektedir.

4.2. Alfanoümerik Yapıların Kullanım Alanları

Tezde yapılan analizler sonucunda alfanümerik yapıların geniş bir kullanım alanına yayıldığı görölmüştür. Kişi adlarından ürün ve marka isimlerine, coğrafi adlardan finansal terimlere kadar pek çok farklı alanda kullanıldığı belirlenmiştir. Örneğin, “K2” ifadesi, dünyanın en yüksek ikinci dağı olarak coğrafi bir alfanümeronim durumundayken “3M” küresel bir markayı, “T10X” bir ürün adını karşılamaktadır. Bu durum, alfanümerik yapıların belirli bir nesne ya da kavramı tanımlamada geniş bir kullanım alanına sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kullanım alanları genişledikçe bu yapıların dilde daha fazla kabul gördüğü ve sözlüklere dâhil edilme eğiliminin arttığı gözlemlenmiştir.

Alfanümerik adların bu denli yaygın kullanımına rağmen TDK’nin Genel Sözlük’üne madde başı olarak *alfanümerik* kavramı alınmamıştır. Bunun yanında Genel Türkçe Sözlük’ünde hiçbir alfanümerik sözcük örneğine de yer verilmemiştir. Bu karşın TDK’nin çeşitli terim sözlüklerinde bazı alfanümerik terimlerin (K9, B12, OMEGA 3, G20 vb.) madde başı olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Alfanümerik yapılardan bir kısmının bazı işlevlerle kullanılan geçici adlar olduğu söylenebilir. Mesela okullarda sınıfların adları belirlenirken sınıf sözcüğünün kısaltması olan “S” harfi veya alfabetik sıraya göre harfler ve kademeyi belirten sayılar kullanılmaktadır. Örneğin: S1 veya 1A, 1B vb. Bunun yanı sıra bazı akademik çalışmalar veya mahkeme tutanakları gibi metinlerde konuşan kişilerin veya tanıkların gizliliği için kişi yerine “K” harfi ve ardışık bir sayı kullanılarak söz konusu kişiler ifade edilebilmektedir. Örneğin: K1, K2 vb. Alfanoümerik yapıdaki bu sözcükler, sınırlı bir alan ve işlevde kullanılan dilsel ögeler olarak değerlendirilebilir. Bu yapıların alfanümerik ad sınıfında yer alması tartışmalıdır. Bu unsurların bir varlığı veya kavramı karşılaması yönüyle sözcüksel bir yönü vardır. Bu bağlamda bu dil ögelerinin adlandırılması ve incelenmesi başka bir çalışmanın konusu olabilir.

Alfanümerik bir yapıya sahip olmakla beraber yazım biçimiyle diğer alfanümerik adlardan ayrılan bazı dilsel göstergeler de vardır. Mesela: m² (metrekare) alan ölçmek için kullanılan bir birimdir ve bir kenarı 1 metre olan bir karenin alanını ifade eder. Bir başka örnek de m³ (metreküp)tür. Hacim ölçmek için kullanılan bir birimdir ve bir kenarı 1 metre olan bir küpün iç hacmini ifade eder. Bunlar uluslararası standart ölçüleri içerisinde yer alan alfanümerik birimlerdir.

Alfanümerik adların yapım kolaylığı ve yarattığı teknolojik algı gibi elverişli nedenlerden dolayı en fazla ürün adlarında kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda alfanümerik adların büyük bir çoğunluğunun seri adlandırma amaçlı olduğu söylenebilir.

4.3. Dilbilimsel Açıdan Değerlendirme

Alfanümerik sözcük örnekleri üzerinde yapılan analizler bu yapıların biçimsel olarak özgün bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Sayısal öge içermesi bu yapıların temel farkını oluşturmaktadır. Bir diğer fark ise bu adlardan bazılarının anlamsal olarak karşıladığı varlıkların özelliklerine atıf yapan harf ve sayılar içermesidir. Bu yönüyle nedenli ve saydam bir görünüm sunan alfanümerik yapılar da vardır. Örneğin, “3D” ifadesi, üç boyutlu teknolojiyi ifade etmektedir. Nesnelerin fiziksel boyutu olan üç boyuta atıf yapan bu ifade anlamsal olarak nesneler ile doğrudan ilişkilidir.

Alfanümerik adların harf bölümlerinin farklı tarzlarda şekillendiği görülmektedir. Harflerin kaynağı, çoğu zaman bir sözcük veya bir sözcük öbeği olurken bazen de alfabetik sıralama belirleyici olmaktadır. Sayısal bölüm, farklı boyutlarda karşımıza çıkabilmektedir. Örneklerin birçoğunda sayıların, göndergeye dair bir bilgiye atıf yaptığı görülürken herhangi bir bilgiye atıf yapmayan örnekler de bulunmaktadır.

Alfanümerik sözcükler genelde yapısal olarak birleşik yapılu gövdeler şeklindedirler. Bu sözcükler harf+sayı, sayı+ek, sözcük+sayı gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. İncelenen örneklerden hareketle, alfanümerik sözcüklerin özünde birleştirme mantığına dayandığı ve yeni bir sözcük biçimleme yolu olarak kullanıldığı görülmektedir.

Çalışmada ele alınan alfanümerik sözcüklerin yapıları incelendiğinde bu dilsel yapıların çeşitli oluşum biçimleriyle karşımıza çıktığı tespit edilmiştir. Eş sesli alfanümerik yapılar denilebilecek sözcük ve sözcük öbeği kısaltması şeklinde oluşumlar, mevcut sözcüklerin yapısındaki bazı ögelerin sayılarla ortak ses özelliklerinden dolayı sayıların harfler yerine ikame edilmesiyle [K9 (canin), C1(cebir), 6n (altın) vb.] oluşturulmaktadır. Bu örneklerden sadece K9, zaman içerisinde sözlüksel bir değer kazanarak biçimce kararlı ve anlamca saydam bir konum kazanmıştır. Baskın çoğunluğu oluşturan diğer oluşum biçimleri ise kısaltma ve

birleştirme yöntemlerini kullanarak özgün bir anlam ifade eden sözcüksel yapılar şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Alfanümerik sözcüklere onomastik açıdan bakıldığında birçok alfanümerik onimin (özel ad) varlığından söz edilebilir. Kişi, kurum ve yer adı olarak kullanılan bu özel adlara, *alfanümeronim* kavramı çerçevesinde bakılabilir. Bu adlara K2 Dağı, G20 topluluğu, E5 karayolu, U2 grubu, N11 çevrim içi alışveriş sitesi, A101 zincir market vb. örnekler verilebilir.

4.4. Sözcükselleşme Süreci

Tezde yapılan incelemeler, alfanümerik sözcüklerin sözlükselleşme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Alfanümerik adların birçoğunun günlük konuşmada pek karşılaşılmayan, terim olarak kullanılan cins adlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra medya ve halk kullanımından dolayı konuşma dilinde kullanım alanı bulan ve sözlükselleşme eğilimi gösteren alfanümerik adlar da azımsanamaz boyuttadır. Örneğin, “5G” kavramı, beşinci nesil mobil iletişim teknolojilerini belirtmek için kullanılırken, artık birçok kişi tarafından bilinmektedir. K9 köpeği, E5 karayolu, F16 uçağı, G20 topluluğu, 3D yazıcı, 5G teknolojisi, N11 alışveriş sitesi, A101 market, A4 kâğıdı, A3 otomobil, C4 patlayıcı, G3 tüfeği, K2 Dağı, U2 müzik grubu vb. adlar görünüm sıklıklarından dolayı dil konuşurlarının belleğinde yer etmiştir. Bu yapıların kalıcı hâle gelmesi, alfanümerik yapıların sözlükselleşebileceğinin göstergesidir.

4.5. Dilin Gelişimine Katkıları

Alfanümerik sözcükler de dildeki diğer sözcükler gibi temelde ifade etme ihtiyacından doğmuşlardır fakat ifade tarzı zamanın ve şartların gereklerine göre çeşitli biçimlerde tezahür etmektedir. Sayı karakterlerinin sözcük gövdelerinin bir parçası olarak kullanılması sıradışı bir sözcük görünümü sunsa da bu yapıların işlevsel birer kavram karşılama yöntemi olarak kullanılıyor olması bu yapıların da sözcüksel bir değere sahip olduğunu göstermektedir. Dilin esnek ve gelişime açık yapısını kanıtlar nitelikteki bu özgün dil yapıları, dilin biçim bilimi açısından yeni yaklaşımlara da açık olduğunu göstermektedir. Özellikle iletişim hızının arttığı dijital çağda, kısa ve etkili isimlendirme ihtiyacı ve güvenlik kaygıları dijital platformlarda birçoğumuzun

alfanümerik adları üretip kullanmasını gerekli kılmaktadır. Bu yapıların kullanımının yaygınlaşması dildeki kısaltma eğilimlerinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

4.6. Eleştiriler ve Zayıf Yönler

Alfanümerik yapıların avantajlarına rağmen, bazı zayıf yönleri de tespit edilmiştir. Özellikle dilde anlam belirsizliği yaratma potansiyeline sahip olmaları, soğuk görünüşleri, art zaman illiyetinden yoksun olmaları bu yapıların zayıf yönlerini oluşturmaktadır. Örneğin, “B1” terimi, bir ehliyet sınıfı, bir bir uçak adı veya bir dil bilirlilik seviyesi olarak da kullanılabilir ancak kullanıcılar tarafından belli bir bağlamda kullanılması belirsizliklerin önüne geçebilir. Ayrıca, bu tür yapıların dilde fazlaca kullanılması, geleneksel sözcük yapılarını zayıflatır ve dilin doğallığını kaybettirebilir.

Alfanümerik adların özellikle teknolojik ürün adlarında kullanılması ve bu ürünlerin tedavülden kalkmasıyla bu adların kullanımının zayıflaması bu adların kararsız ve geçici bir bünyeye sahip olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Alfanümerik sözcük yapımı, dilin geleneksel sözcük yapma mekanizmaları olan kısaltma ve birleştirme yollarını harmanlayarak özgün bir kavram karşılama modeli ortaya çıkarmıştır. Sayıların rasyonel yapısı ve kısa anlatıma katkısı dolayısıyla nesne ve kavramları karşılamak için sayıların gücünden faydalanılmıştır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Afanümerik yapılar, bir anlam değeri taşıması yönüyle sözcüksel yapılardır. Bu sözcükler bir varlık veya kavrama karşılık kullanılmaları nedeniyle ad görevli sözcüklerdir.

Afanümerik adlar, cins ad veya özel ad konumunda bulunabilir. E5, A101, U2 vb. özel alfanümerik adların yanında; A4 kâğıdı, F35 uçağı, Audi Q3 gibi cins alfanümerik adlar da bulunmaktadır.

Afanümerik sözcük yapımı, pratik ve kullanışlı bir sözcük yapım modelidir.

Afanümerik adlar, genellikle kısaltma ve birleştirme yollarını beraber kullanmak suretiyle oluşturulmaktadır. Bu yönüyle alfanümerik sözcük yapımının hibrit bir yöntem olduğu söylenebilir.

Afanümerik sözcük yapısı özgün bir yapıdır. Harflerin ve rakamların birer biçim birimi olarak kullanılması geleneksel sözcük yapısına uymamaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda 14 alfanümerik ad oluşumu belirlenmiştir. Bu oluşumlarda sözcük ve sözcük öbeği kısaltması olanlar yeni bir kavramı karşılamayan alternatif bir yazım biçimiyken diğer oluşumlar yeni bir varlık ve kavrama karşılık üretilen adlar durumundadır.

Sözlükselleşme sürecini tamamlamış birçok alfanümerik sözcük bulunmaktadır ve bunlardan bir kısmı da (G20, B12, OMEGA3, K9 vb.) terim sözlüklerine girmiştir.

Bu çalışmada 32 ana temaya ait 366 alfanümerik ad örneği incelenmiştir. Afanümerik adlar, teknoloji başta olmak üzere kurum adı, yer adı, grup adı, kişi adı, marka adı, ürün adı vb. birçok alanda kullanılmaktadır. Bu yönüyle geniş bir kullanım sahası edindikleri söylenebilir.

Afanümerik adlar içerisinde somut adların çoğunlukta olduğu görülmektedir, bununla beraber soyut adlar da bulunmaktadır. Soyut adlara ehliyet sınıfları (B2, C3 vb.), memur sınıflar (4C, 4B vb.), dil bilirlik seviyeleri (A1, B2 vb.) örnek verilebilir. Somut adlara K2 Dağı, C4 patlayıcı, E5 karayolu, F35 uçağı vb. örnekler verilebilir.

Alfanümerik adlar, birbirini takip eden endüstri ve teknoloji devrimiyle ortaya çıkarak hızla kullanım alanını genişletmiştir. Bu ad yapma metodu her ne kadar Batı kaynaklı olsa da günümüzde Türkçe konuşma dili de dâhil dünya çapında kullanılan evrensel bir kavram ve nesne karşılama modeline dönüşmüştür.

5.2. Öneriler

Afasayısal kelimeler, dilin yaşayan, uyum sağlayan bir sistem olarak kendini zamanın şartlarına ve ihtiyaçlarına göre nasıl uyarladığının bir kanıtıdır. Bu adlar kelime oluşturma süreçlerine dair anlayışa katkıda bulunarak, dilin çağdaş toplumun taleplerini karşılamak için yenilikçi yollarla nasıl evrimleştiğini de göstermektedir. Alfasayısal kelimelerin, çeşitli alanlardaki isimlendirme ve sınıflandırma için pratik çözümler sunması, sözcük bilimi bağlamında bu yapıların farklı çalışmalarla incelenmeye değer olduğunu göstermektedir.

Alfanümerik sözcük yapım modeli ile sözcük yapısında harf karakterlerinin dışında sayılar gibi farklı öğelerin kullanılması, sözcük yapısıyla ilgili teorik çerçeveye dair yenilikçi kuramsal çalışmaların yapılabileceğini göstermektedir.

Gelecekteki araştırmalarda, alfasayısal kelimelerin konuşma ve iletişimdeki etkisi, alfanümerik sözcük yapılarının yazımında yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümüne dair belirlenecek yazım kuralları gibi çalışmalar yapılabilir.

Onomastik açıdan bu adların “alfanumeronim” kavramı çerçevesinde değerlendirilerek yerel, ulusal veya evrensel düzlemde kullanılan alfanümerik adlarla beraber alfanümerik terimlere dair tematik çalışmalar da yapılabilir.

Dil evrimleşmeye devam ederken, teknolojik ve toplumsal değişikliklerin dil uygulamaları üzerindeki etkisinin daha fazla incelenmesi önem taşımaktadır. Artan dijital haberleşme kültürü ve gelişen yapay zekâ teknolojisinin dil normları üzerinde ne gibi değişikliklere yol açacağı zamana ve yapılacak yeni araştırmalara muhtaçtır.

KAYNAKLAR

- Abbas, K. M. A. (2019). Türkiye'nin Rusya'dan S400 hava savunma sistemi temin etmesinin ABD ve NATO açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 91(91), 191-203.
- Adalı, O. (2004). *Türkiye Türkçesinde biçim birimler*. Papatya Yayınları.
- Airforce Technology. (2020, 25 Haziran). *E-3 AWACS (Sentry) airborne warning and control system*. Airforce Technology. <https://www.airforce-technology.com/projects/e3awacs/>
- Ak, S. (2014). Avian İnfluenza İnfeksiyonunun Dünyü ve Bugünü. *Cerrahpaşa Tıp Dergisi*, 37(2), 67-75
- Akalın, C. (2022, Aralık 01). *ZMA-15 modernizasyonu projesinde ilk araçlar teslim edildi*. Defence Turkey. <https://www.defenceturkey.com/tr/icerik/zma-15-modernizasyonu-projesinde-ilk-araclar-teslim-edildi-5307>
- Akalın, Ş. H. (2014). *Türkçede söz yapımı yolları ve sözlükselleşme* [Kongre bildirisi]. XI. Millî Türkoloji Kongresi, İstanbul, Türkiye, (ss. 831-841).
- Aksan, D. (2020). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim* (3. cilt). TDK Yayınları.
- Aksan, S. (2020, Mart 3). *Türkiye'nin gökyüzündeki başarı imzası: Yerli İHA ve SİHA'lar*. TRT Haber. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-ihave-sihalar-464449.html>
- Aktas, A. E., Bilgili, M. ve Cardak, E. (2017). Thermodynamic analysis of bus air conditioner working with refrigerant R600a. *European Mechanical Science*, 1(2), 69-70.
- Alemdar, A. (2019, Ağustos 30). *Dünün, bugünün ve yarının nakliye uçağı C-130 Hercules ve Türk hava kuvvetleri serüveni*. Defence Turk. <https://www.defenceturk.net/dunun-bugunun-ve-yarinin-nakliye-ucagi-c-130-hercules-ve-turk-hava-kuvvetleri-seruveni>
- Alibekiroğlu, S. (2017). Türkçede sözcük türetme yolları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 35-46.
- Ang, L. ve Buttle, F. (2012). Complaints-handling processes and organisational benefits: An ISO 10002-based investigation. *Journal of Marketing Management*, 28(9-10), 1023-1024.

- Arslan, N., Yaylacı, B., Eyüpoğlu, N. D. ve Kürtüncü, M. (2018). Sağlıkta gelişen teknoloji: üç boyutlu yazıcılar. *International Journal of 3D Printing Technologies and Digital Industry*, 2(2), 99-110.
- ASELSAN. (2020, 14 Temmuz). *M60T tank modernizasyonları tamamlandı*. ASELSAN. <https://www.aselsan.com.tr/haberler/detay/51/m60t-tank-modernizasyonlari-tamamlandi>
- Aslan N, Berk E. COVID19'un Çocuk Yoğun Bakımda İzlemi. *Med J SDU*. 2021;28(COVID-19 ÖZEL SAYI):177-187.
- Aslan, M. M. (2022, 30 Ocak). *B-1 Lancer*. İTÜ Savtek. <https://www.itusavtek.com/post/b-1-lancer>
- Atalay, B. (1946). *Türkçe'de kelime yapma yolları*. İbrahim Horoz Basımevi.
- Audi. (2024). *Tüm modeller*. Audi. <https://www.audi.com.tr/tr/web/tr/modeller.html>
- Aydın, E. (2022). Savunma sanayimizde yerli ve millî askeri araçlara verilen adlar. *International Journal of Filologia*, (7), 70-103.
- Babacan, B. (2022). *Yeni nesil muharip uçak tasarım kriterleri ve mevcut uçak karşılaştırmaları* [Yayınlanmamış Bitirme Projesi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi, İstanbul, 29-34.
- Balci, T. ve Balci, U. (2019). Sözcük türetimi açısından kısaltmalar. [Konferans sunumu]. *Middle East International Conference on Multidisciplinary Studies*, 2019, Lübnan, (ss. 52-61).
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin grameri*. TDK Yayınları.
- Başdaş, C. (2011). Türkçede eklerin hiyerarşisi ve ara ekler. *Seminerler*, Muğla, http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/cahit_basdas_turkcede_eklerin_hiyerarşisi.pdf.
- Bauer, L. (1983). *English word-formation*. Cambridge University Press.
- Baycan, G. (2022, 26 Haziran). *Klavye tuşlarının görevleri*. ShiftDelete. <https://shiftdelete.net/klavye-tuslarinin-gorevleri>
- Bayraktaroğlu, A. ve Çalış, E. (2010). Amblem ve logo tasarımlarında yalınlaştırmalar. *Art-e Sanat Dergisi*, 3(6), 1-22.
- Bilgin, R. (2023, 18 Mart). *MiG savaş uçakları: soğuk savaş döneminin efsaneleri*. Stratejik Araştırmalar Merkezi (STRASAM). <https://strasam.org/savunma/havacilik-ve-uzay-sanayii/mig-savas-ucaklari-soguk-savas-doneminin-efsaneleri-1774>
- Birer, G. C. (2021). Yeni nesil savaş uçakları. *Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu*, 65-71.

- Boran, K., Menlik, T. ve Alpsoy, H. (2015). R134a/R152a soğutucu akışkan karışımlarının performanslarının ısı pompasında deneysel olarak araştırılması. *Politeknik Dergisi*, 18(4), 251-256.
- Boyd, C. W. (1985). Point of view: Alpha-numeric brand names. *Journal of Advertising Research*, 25(5), 48-52.
- Bradbury, R. (1953). *Fahrenheit 451*. Ballantine Books.
- BRTK. (2022). *Tarihçemiz*. BRTK. <https://brtk.net/kurumsal/tarihcemiz/>
- Bulut, S. (2014). İmlâ ve telaffuz sorununda telefon ile internetin rolü. *Journal of History School*, 7(XVII), 831-849.
- Canikarms. (2024). *TP9 Sub Elite*. Canikarms. https://www.canikarms.com/tr/products_detail/tp9-sub-elite
- Cevher, Ü. (2023). Bir Askeri Uçak Türü Olarak Savaş Uçaklarının Dünyü, Bugünü ve Geleceği Türkiye Örneği. *Havacılık ve Uzay Çalışmaları Dergisi*, 3/4(2/1), 1-25. <https://doi.org/10.52995/jass.1268842>
- Chomsky, N. (2002). *Syntactic structures*. Mouton Press.
- Citroen. (2024). *Tüm araçlarımızı keşfedin*. Citroen. <https://www.citroen.com.tr/arac-turleri.html>
- Condie, D. N., Hsu, J. D., Michael, J. W. ve Fisk, J. R. (2008). International organization for standardization (ISO) terminology. In *AAOS Atlas of Orthoses and Assistive Devices* (4th ed., pp. 3-7). Philadelphia, PA: Mosby Elsevier.
- Council of Europe. (2001). Common European framework of reference for languages: learning, teaching. Language Policy Unit, Strasbourg, 25-29.
- Çetinkaya, S. G. ve Koç, M. (2023). Türkiye'nin insansız hava araçları serüveni. *Anadolu Strateji Dergisi*, 5(1), 1-27.
- Çil Koçyiğit, S. ve Güngör Tanç, Ş. (2021). Nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli ile işletmelerin nakit akış profillerinin incelenmesi: BİST 30, BİST 50 ve BİST 100 endeksleri karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 140-142.
- De Saussure, F. (1998). *Cours de linguistique générale* (Çev.: Berke Vardar). Multilingual Yayınları.
- Defenceturkey. (2010, 10 Ocak). *The last Leopard-1 tank modernized by ASELSAN*. Defence Turkey. <https://www.defenceturkey.com/en/content/the-last-leopard-1-tank-modernized-by-aselsan-413>
- Demir, M. ve Adıgüzel, N. (2023). R12, R22, R134A, R404A soğutucu gazlarının evaporatör performansının belirli bir oranda azaltılmasıyla yıllık enerji ve

- ekonomi tasarrufu kıyaslaması. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 416-426.
- Demirci, K. (2021). *Türkoloji için dilbilim: Konular, kavramlar, teoriler*. Anı Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk dil bilgisi: Modern Türk dil bilgisi çalışmalarının kapsamlı ilk örneği* (Çev.: Ali Ulvi Elöve). Kabalcı Yayınları.
- Dimara, S. H. ve Situngkir, T. L. (2024). Pengaruh Kinerja Keuangan Terhadap Harga Saham dalam endeksi IDX30 di Bursa Efek Endonezya. *Yenilikçi: Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 14064-14074.
- Donner, R. (1961). *X-15* [Film]. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt0055627/>
- Durmuş, O. (2004). Alıntı kelimeler bakımından Türkçe Sözlük. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 1-21.
- Eker, S. (2010). Türkçe-Farsça dil ilişkilerinde anlam kopyaları üzerine notlar. *Hacettepe Üniversitesi Yayınları*, Ankara, 1,197-211.
- Eker, S. (2015). *Çağdaş Türk dili*. Grafiker Yayınları.
- El-Aziz. (2021, 26 Ocak). *Doruk Medya Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Ayhan Polat oldu, Kanal 23'te 2. Arif Çakmak dönemi başladı*. El-Aziz. <https://el-aziz.com/haber/8034703/doruk-medya-grubu-yonetim-kurulu-baskani-ayhan-polat-oldu-kanal-23te-2-arif-cakmak-donemi-basladi#>
- Ercilasun, A. B. (2021). Dilin doğuşu ve evrimi: Basamak teorisi. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 15(29), 8-9.
- Ergin, M. (2009). *Türk dili*. Bayrak Yayınları.
- Escanciano, C. ve Santos-Vijande, M. L. (2014). Reasons and constraints to implementing an ISO 22000 food safety management system: Evidence from Spain. *Food Control*, 40, 50-51.
- Fatih, M. (2019, 01 Mayıs). *LSA4 Taktik Tekerlekli Muharebe Aracı*. Defence Turk. <https://www.defenceturk.net/lisa4-taktik-tekerlekli-muharebe-araci>
- Flyive. (2024). *T-38 Talon eğitim uçağı ve özellikleri*. Flyive. <https://flyive.com/ansiklopedi/savunma/t-38-talon-egitim-ucagi-ve-ozellikleri>
- FNNS. (2024). *PARS 4x4 taktik tekerlekli zırhlı araç genel bakış*. FNSS. <https://www.fnss.com.tr/tr/urunler/pars-4x4-taktik-tekerlekli-zirhli-arac>
- FNNS. (2024). *ZMA-15 genel bakış*. FNSS. <https://www.fnss.com.tr/tr/urunler/zma-15-paletli-zirhli-muharebe-araci>
- Göktürk Çetinkaya, S. ve Koç, M. (2023). Türkiye'nin insansız hava araçları serüveni, *Anadolu Strateji Dergisi*, 5(1), 1-27.

- Gray, H. (1918). *Anatomy of the human body*. Lea ve Febiger.
- Gunasti, K. ve Özcan, T. (2016). Consumer reactions to round numbers in brand names. *Marketing Letters*, 27(2), 309–322. <https://doi.org/10.1007/s11002-015-9379-6>
- Gunasti, K. ve Ross, W. T. (2010). How and when alphanumeric brand names affect consumer preferences. *Journal of Marketing Research*, 57(December), 1177-1192. <https://doi.org/10.1509/jmkr.57.6.1177>
- Güler, O. ve Erdem, O. A. (2014). Mesleki eğitimde interaktif 3D eğitimin uygulanması ve stereoskopik 3D teknolojisi kullanımı. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 7(3), 3-4.
- Günel, S. (2012). *Klavye öğretimi (Ünite 1)*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Günay, D. (2007). *Sözcükbilime giriş*. Multilingual Yayınları.
- Güneş, S. (2009). Silah, tasarım ve kalashnikov Ak-47. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(4), 40-43.
- Halıcı, S. N. (2005). Kredi derecelendirme şirketleri, kredi derecelendirmenin belirleyicileri ve etkileri [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Hatipoğlu, V. (1981). *Türk dilinde ikilemeler*. TDK Yayınları.
- Hazar, M. (2015). Türkçede fono-Semantik ve morfo-fonolojik yolla sözcük türetme. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1648-1669.
- Hecklerkoch. (2024, 8 Nisan). MP5 The world's most popular submachine gun. <https://www.hecklerkoch.com/en/Products/Military%20and%20Law%20Enforcement/Submachine%20guns/MP5>
- Hengirmen, M. (2006). *Türkçe dilbilgisi*. Engin Yayınevi.
- Hughes, S. ve Karapetrovic, S. (2006). ISO 10002 complaints handling system: A study. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 23(9), 1158-1175. <https://doi.org/10.1108/02656710610702967>
- Hulstijn, J. H. (2014). The common European framework of reference for languages: A challenge for applied linguistics. *ITL-International Journal of Applied Linguistics*, 165(1), 9-11. <https://doi.org/10.1075/itl.165.1.02hul>
- International Organization for Standardization. (2007). *Writing paper and certain classes of printed matter 1-9, ISO 216:2016*. <https://www.iso.org/standard/36631.html>
- Investing. (2023). BEL 20. Investing. <https://tr.investing.com/indices/bel-20/>
- Investing. (2023). TA 35. Investing. <https://tr.investing.com/indices/ta25/>

- Investing. (2023). VN 30. Investing. <https://tr.investing.com/indices/vn-30/>
- İlkay, S. ve Varinli, İ. (2005). ISO 9001: 2000 kalite yönetim sistemi: Dünya, Avrupa ve Türkiye uygulamalarının karşılaştırılması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (25), 1-19.
- İmer, K. (2001). *Türkiye’de dil planlaması: Türk dil devrimi*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Joanou, P. (1988). *U2: Rattle and Hum* [Film]. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt0096328/>
- Johanson, L. (2008). *Türkçe dil ilişkilerinde yapısal etkenler* (Çev.: Nurettin. Demir). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kahraman, H. (2000). *Türk Silahlı Kuvvetlerinde piyade tüfeği seçimi için bulanık karar ortamında analitik hiyerarşi metodunun uygulanması* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kalaycı, Ü. (2023). *Türkiye Türkçesine geri ödünçlemeler üzerine* [Makale sunumu]. VII. Uluslararası Türk Dünyası Sempozyumu, 2023, Ankara, (ss. 768-774).
- Kara, M. (2011). *Ayrı düşmüş kelimeler*. Kesit Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Karaağaç, G. (2016). Türkiye Türkçesinin Geri Dönen Alıntıları. *Aydın Türklük Bilgisi*, 2(2), 67-78.
- Kazak, H. (2023). Türkiye perakende sektörü ve sektörün önde gelen bazı firma finansal performanslarının DEMATEL ve MOORA bütünleşik yaklaşımı ile değerlendirilmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 48-74.
- Koçak, D. (2023). Web 1.0’dan Web 3.0’a Metaverse’ün gelişimi ve sunduğu fırsatlar. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7(2), 98-99.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri: Şekil bilgisi*. TDK Yayınları.
- Kralmuzik. (2024). *Lvbel C5 kimdir?*. Kralmuzik. <https://www.kralmuzik.com.tr/biyografisi/lvbel-c5>
- Kuralay, İ. (2020). Kamusal televizyon yayıncılığının belgesel türleri üzerindeki etkisi: TRT televizyon belgeselciliği. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 140-160.

- Kursat, İ. (2019). *Çelik türleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi. <https://avesis.ktu.edu.tr/resume/kursaticin/ÇelikTürleri/DersNotları.pdf>.
- Kuyucu, M. (2019). Türkiye’de tematik TV yayıncılığı: Gençlerin tematik televizyon izleme alışkanlıklarının televizyon yayıncılığına olan yansımaları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2(32), 249-265.
- Küstür, S. (2024, 8 Nisan). *iPhone 15 İncelemesi*. Teknoblog. <https://www.teknoblog.com/iphone-15-inceleme/>
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (1980). The metaphorical structure of the human conceptual system. *Cognitive Science: A Multidisciplinary Journal*, 4(2), 195–208.
- Leitch, M. (2010). ISO 31000: 2009 - The new international standard on risk management. *Risk Analysis*, 30(6), 887.
- Levend, A. S. (1960). *Türk dilinde gelişme ve sadeleşme evreleri*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Li, S. ve Yang, Q. (2009). The relationship between implied and realized volatility: evidence from the Australian stock index option market. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 32, 405-419.
- Lipka, L. (2002). *English lexicology: Lexical structure, word semantics, and word-formation*. Gunter Narr Verlag.
- Lüdecke, C. ve Kuhle, M. (1991). Comparison of meteorological observations at Mt. Everest and K2: Examples from the 1984 and 1986 expedition. *Meteorology and Atmospheric Physics*, 47(1), 55-60.
- Malinda, A. ve Soediantono, D. (2022). Benefits of implementing ISO 45001 occupational health and safety management systems and implementation suggestion in the defense industry: A literature review. *Journal of Industrial Engineering and Management Research*, 3(2), 35-36.
- Marimon, F. ve Casadesús, M. (2017). Reasons to adopt ISO 50001 energy management system. *Sustainability*, 9(10), 2-3.
- Mercedes-Benz. (2024). *Modellerimiz*. Mercedes-Benz. <https://www.mercedesbenz.com.tr/passengercars/models.html?group=all&subgroup=see-all&view=BODYTYPE>
- Metro İstanbul. (2024). *İstanbul’daki tramvay hatları*. Metro İstanbul. <https://www.metro.istanbul/Hatlarimiz/Index?hatTuru=tramvay>
- Metro İstanbul. (2024). *İstanbul'daki funiküler hatları*. Metro İstanbul. <https://www.metro.istanbul/Hatlarimiz/Index?hatTuru=funikuler>
- Metro İstanbul. (2024). *İstanbul'daki metro hatları*. Metro İstanbul. <https://www.metro.istanbul/Hatlarimiz/Index?hatTuru=metro>

- MI5. (2024). *The history of our name*. MI5. <https://www.mi5.gov.uk/history/is-it-mi5-or-the-security-service>
- MI. (2024). *Xiaomi 13T*. MI. <https://www.mi.com/tr/product/xiaomi-13t-leica/>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2007). *İnşaat teknolojisi beton 1*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012). *Bilişim teknolojileri: Anakartlar ve kasalar*. MEB Yayınları.
- Morel, P. (2004). *Banlieue 13*. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt0414852/>
- Mostow, J. (2000). *U-571*. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt0141926/>
- Narin, Ş. (2019, 23 Haziran). *32 bit ve 64 bit nedir?*. Teknoloji. <https://teknoloji.net/32-bit-ve-64-bit-nedir-arasindaki-fark-nedir-ne-ise-yarar/>
- National Museum of the United States. (2023). Aircraft mission symbols teacher resource guide, *nationalmuseum.af.mil*, 2-5.
- Nihan, Z. (2022, 10 Nisan). *Airbus*. Uçaklar. <https://ucaklar.org/airbus/>
- Ovalı, S. (2014). Ülke kredi notu değerlendirme kriterleri açısından Türkiye: AB ile karşılaştırmalı analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(23), 56-57.
- Örnek, Y. (2022). Dilbilimde morfoloji: Tarihsel süreç ve kavramsal değerlendirme. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 127-145.
- Özçağlayan, M. (2014). Türkiye’de televizyon yayıncılığının gelişimi. *Selçuk İletişim*, 1(2), 41-52.
- Özdemir, A. (2020). *Teknik ve meslek resim*. Gece Kitaplığı.
- Özgül, A. U. (2023). Aracı kurumlar sektörü finansal analizi. In *Borsa İstanbul’da finansal analiz uygulamaları sektörler bazında incelemeler-ı* (ss. 229-253).
- Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub140.c1142>
- Özışık, F. U. (2023). Kamu politikası analizinde referans çerçeveleri ve Türkiye örneği: “Yerli ve millî” yeni Türkiye’de yükselen millî savunma sanayii politikaları. *Akademik Hassasiyetler*, 10(23), 523-559.
- Öztürk, G. (2018). *Bir format ve anlatı yapısı olarak haber programları: 5N1K haber programı örneği* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Panh, R. (2003). *S21 The Khmer Rouge Killing Machine*. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt0368954/>

- Papuççıyan, A. (2024, 18 Ocak). *Samsung Galaxy S24 ailesi Google Gemini destekli yapay zeka özellikleri ile tanıtıldı.* Webrazzi. <https://webrazzi.com/2024/01/18/samsung-galaxy-s24-google-gemini-destekli-yapay-zeka-ozellikleri-ile-tanitildi/>
- Pavia, T. A. ve Costa, J. A. (1993). The winning number: Consumer perceptions of alpha-numeric brand names. *Journal of Marketing*, 57(July), 85-98.
- Paylan, K. (2015). *Türkçede kelime türetme yollarına genel bir bakış* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Pirinen, P. (2014). A brief overview of 5G research activities. In *1st International Conference on 5G for Ubiquitous Connectivity IEEE* (pp. 17-18).
- Pojasek, R. B. (2011). ISO 26000 guidance on social responsibility. *Environmental Quality Management*, 20(3), 85. <https://doi.org/10.1002/tqem.20283>
- Pope, M. (2012, 3 Ocak). *It's a number! It's a word! It's both!*. Vocabulary. <https://www.vocabulary.com/articles/wc/its-a-number-its-a-word-its-both/>
- Reinl, H. (1958). *U47 Kapitänleutnant Prien*. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt0052304/>
- Robins, R. H. (1997). *A short history of linguistics*. Longman.
- Roddam, F. (1991). *K2* [Film]. IMDb. https://www.imdb.com/title/tt0102178/?ref_=nv_sr_srgs_0_tt_7_nm_1_q_K2
- Saatçi, Ö. (2020). Dilde arkaiklik olgusu ve Irak Türkmen ağızlarındaki dil unsurlarının arkaiklik bağlamında incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi.
- Sabah. (2017, 17 Şubat). *T-155 Türk yapımı 'Panter' obüs*. Sabah. <https://www.sabah.com.tr/aktuel/2017/02/17/t-155-turk-yapimi-panter-obus>
- Salerno, F., Cuccillato, E., Caroli, P., Bajracharya, B., Manfredi, E. C., Viviano, G. ve Panzeri, D. (2010). Experience with a hard and soft participatory modeling framework for social-ecological system management in Mount Everest (Nepal) and K2 (Pakistan) protected areas. *Mountain Research and Development*, 30(2), 80-93. <https://doi.org/10.1659/mrd.2047>
- Sargın, M. (2024). Türk savunma sanayii tarafından üretilen/modernizasyonu yapılan araçlara verilen adların adbilimsel incelemesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 605-624.
- Sarı, İ. (2015). *Türkçede ekleme dışı sözcük yapımı ve sözlükselleşme* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Sarıççek, C., Yüksek, C., Ayhan, B., Yılmaz, S. , Göktepe, F. ve Erol, Ş. (2002). *E-pazaryeri platformları sektör incelemesi nihai raporu* (Rapor No. 392). Rekabet Kurumu.

- Sarsılmaz. (2024). SAR9. Sarsılmaz. <https://www.sarsilmaz.com/urun/sar9/>
- Savunmasanayi. (2017 7 Ekim). *M60 Patton serüveni*. Savunma Sanayi. <https://www.savunmasanayi.org/m60-patton-seruveni/>
- Savunmasanayist. (2020, 11 Ekim). *C grubu patlayıcıları ve C4*. Savunma Sanayiist. <https://www.savunmasanayist.com/c-grubu-patlayicilari-ve-c4/>
- Schwartz, B. ve Tilling, K. (2009). 'ISO- lating' corporate social responsibility in the organizational context: A dissenting interpretation of ISO 26000. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(5), 289-299. <https://doi.org/10.1002/csr.202>
- Seven, Ş. (2024). *Sözcük yapma yolu olarak alfanümerik oluşum ve Türkiye'deki alfanümerik marka adı örnekleri*. [Makale sunumu]. Bilsel Uluslararası Kıbrıs Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Burdur, Türkiye, (ss. 558-570).
- Sezgin, O. (2018). *Halk sağlığı (Ünite 7)*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Shibanova, K. (2017). *Using alphanumeric brand names as an effective branding option for service plans* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. St. Petersburg University.
- Sünnetçi, İ. (2020, Haziran 20). *Meltem-3 Projesi ve ATR-72/600 Türk deniz karakol uçağı: Pakistan ve İtalyan deniz karakol uçakları karşılaştırması*. Defence Turkey. <https://www.defenceturkey.com/tr/icerik/meltem-3-projesi-atr-72-600-turk-deniz-karakol-ucagi-pakistan-ve-italyan-deniz-karakol-ucaklari-karsilastirmasi-4051>
- Şeker, N. T. (2016). Türkiye'de televizyon yayıncılığında eğlencenin egemenliği. *TRT Akademi*, 1(1), 32-49.
- Şenel, M. (2009). Kes-kopyala-yapıştır; yeni kelime türet. *Belleten*, 1, 99-109.
- T3 Vakfı. (2024). *Biz kimiz*. T3 Vakfı. <https://www.t3vakfi.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz>
- Talib, M. A., El Barachi, M., Khelifi, A. ve Ormandjieva, O. (2012). Guide to ISO 27001: UAE case study. *Issues in Informing Science and Information Technology*, 7, 331.
- TBMM. (1965). *657 sayılı devlet memurları kanunu* (Madde 4, 12056). T.C. Resmî Gazete.
- TBMM. (1997). *Karayolları trafik yönetmeliği* (Madde 3, 23053). T.C. Resmî Gazete.
- TBMM. (1997). *Karayolları trafik yönetmeliği* (Madde 75, 23053). T.C. Resmî Gazete.
- Tepesu, M. (2021). Derleme yöntemi ile ölçünlü dile kazandırılan kelimeler üzerine. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 127(251), 449-460.

- Texin, T. (2005, 10 Kasım). *Origin of the abbreviation i18n*. i18nguy. <http://www.i18nguy.com/origini18n.html>
- Timothy, A. O., Adebayo, A. ve Junior, G. A. (2020). Embedding text in audio steganography system using advanced encryption standard, text compression and spread spectrum techniques in Mp3 and Mp4 file formats. *International Journal of Computer Applications*, 177(41), 46.
- Timurtaş, F. K. (1979). *Uydurma olan ve olmayan yeni kelimeler sözlüğü*. Umur Kitapçılık.
- Tolkun, S. (2019). *Türkçede nadir görülen bir kelime türetme yolu: Eklerin kelimeleşmesi* [Makale sunumu]. X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye, (ss. 1596-1610).
- TURKSAT. (2024). *Uydu filosu*. TURKSAT. <https://uydu.turksat.com.tr/tr/uydu-filosu>
- TUSAŞ. (2024). *Göktürk-1*. TUSAŞ. <https://www.tusas.com/urunler/uzay/yer-gozlem-ve-kesif-uydulari/gokturk-1>
- TUSAŞ. (2024). *Göktürk-2*. TUSAŞ. <https://www.tusas.com/urunler/uzay/yer-gozlem-ve-kesif-uydulari/gokturk-2>
- TUSAŞ. (2024). *T129 Atak*. TUSAŞ. <https://www.tusas.com/urunler/helikopter/ortak-gelistirme/t129-atak>
- TUSAŞ. (2024). *T625 Gökbe*. TUSAŞ. <https://www.tusas.com/urunler/helikopter/ozgun-gelistirme/gokbey>
- Türk Dil Kurumu. (1963). *Derleme sözlüğü* (Cilt I). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Türk Dil Kurumu. (1972). *Metallbilim işlem terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1972). *Metallbilim işlem terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1976). *Mantık terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1981). *Kimya terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Biyoloji terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2004). *İktisat terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2007). *Su ürünleri terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2014). *İlaç ve eczacılık terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2015). *Hemşirelik terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.

- Türk Dil Kurumu. (2017). *Veteriner hekimliği terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Yazım klavuzu*. TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Genel Türkçe sözlük*. TDK Yayınları.
- Türkiye Otomobil Girişim Grubu (TOGG). (2024, 8 Nisan). *T10F*. TOGG. <https://www.togg.com.tr/discovery-T10F>
- Tzamkiozis, T., Ntziachristos, L. ve Samaras, Z. (2010). Diesel passenger car PM emissions: From Euro 1 to Euro 4 with particle filter. *Atmospheric Environment*, 44(7), 909-916.
- Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim: temel kavramlar*. Papatya Eğitim Yayıncılık.
- Üngür, E. (2018). Kentleşmeyi gerçekleştiren biyopolitik bir araç olarak D-100 Karayolu. *Mimar•ist*, (3), 33.
- Üstünova, M., Üstünova, K., Aydın, H., Akkök, M., Berberoğlu, G. Ç. ve Akgün, N. (2009). İş yeri adlarında kısaltmaların kullanımı. *Turkish Studies*, 4, 8.
- Viesturs, E. ve Roberts, D. (2009). *K2: Life and death on the world's most dangerous mountain*. Broadway Books.
- Vikisözlük. (2024). *Alfasayıs*. Wiktionary. <https://tr.wiktionary.org/wiki/alfasay%C4%B1sal>
- Vural, İ. (2019). *R22 ile çalışan bir iklimlendirme sisteminde R417a ile R422d alternatif soğutucu akışkanlarının kullanılmasının termodinamik analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Wu, D., Zhang, Q. ve Liu, W. (2022). Effect of alloying elements on the sharpness retention of knife blades made of high carbon martensitic stainless steels. *Metals*, 12(3), 472. <https://doi.org/10.3390/met12030472>
- Yakar, U. (2020, 5 Ocak). *4K nedir, ultra HD ile arasında ne fark var?* Webtekno. <https://www.webtekno.com/4k-ve-ultra-hd-arasindaki-farklar-nelerdir-h109453.html/>
- Yavuzfirearms. (2024). *Yavuz 14 serisi*. Yavuzfirearms. <https://yavuzfirearms.com/modeller/yavuz-14-serisi/4>
- Yener, M. L. (2023). *Sözcük bilimi Türkiye Türkçesinden örneklerle*. İhlamur Akademi.
- Yığın, A. A. (2022, 3 Nisan). *B-2 Spirit uçağı Hint-Pasifik'te eğitim icra etti*. Defenceturk. <https://www.defenceturk.net/b-2-spirit-ucagi-hint-pasifikte-egitim-icra-etti>

Yıldırım, H. ve Kesebir, M. (2019). Farklı büyüklükteki ekonomi ve finansal piyasalara sahip ülkelere ait borsa endeksleri arasındaki nedensellik ilişkisi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 249-259.

Zülfikar, H. (1995). *Türkçede ses yansımali kelimeler*. TDK Yayınları.

Zülfikar, H. (2011). *Terim sorunları ve terim yapma yolları*. TDK Yayınları.

EKLER

EK-1: A1 Market

EK-2: C1 Kurs

EK-3: F1 Yapı

EK-4: 3A Grup

EK-4: Emlak72

